

ENKELEITÄ – ONKO HEITÄ?

Muisteltujen kokemuskertomusten representaatio enkeleistä

Niina Petra Ilona Vuori 158117

Pro gradu -tutkielma

Itä-Suomen Yliopisto

Filosofinen tiedekunta

Kulttuurintutkimus,

erikoistumisalana kulttuurintutkimus

Elokuu 2012

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO

Suomen kielen ja kulttuuritieteiden oppiaineryhmä

Vuori Niina Petra Ilona

ENKELEITÄ – ONKO HEITÄ?

Muisteltujen kokemuskertomusten representaatio enkeleistä

Pääaineen tutkielma, 105 s. + liite 1 s.

Kulttuurintutkimus, erikoistumisalana kulttuuriantropologia

Elokuu 2012

Tiivistelmä

Maisterintutkielmani tarkoituksena on tuoda esille henkisen kokemuksen merkitys nykypäivän ihmisille. Päättökysymykseni ovat: kuinka tutkittavat määrittelevät ja kuvaavat enkeleitä sekä minkälaisen merkityksen he antavat kokemukselleen. Tutkimukseni päälähteenä käytän kirjoituspyynnöin kerättyjä omakohtaisia kokemuksia enkeleistä. Kirjoitukset jakautuvat tasaisesti kolmeen lähteeseen: ensimmäinen on uushenkisen nettisivuston käyttäjät, toinen on sukulaiset ja tuttavat, jotka ilmaisivat kiinnostuksensa enkelikokemuksia kohtaan, ja viimeinen on sanomalehti Kalevan sunnuntai-liitteessä ilmestyneen Etuviisaat – lehtijutun lukijat. Vastaanotin kirjoituksia yhteensä 23 eri vastaajalta, joista osa on jakanut useamman kuin yhden kokemuksen.

Yksilöllisesti koetut enkelikokemuskirjoitukset ovat primaarimateriaalini. Toissijaisena materiaalina käytän enkelikirjallisuutta sekä suomenkielisiä internetsivuja. Kerron tutkielmassani myös enkeleistä yleisesti sekä avaan uskonnollisen ja henkisyiden konteksteja. Teoreettisena viitekehystenä käytän pääasiassa muistitietotutkimusta, kokemuksen tutkimusta sekä fenomenologiaa. Tämän jälkeen tutkimuksessani on analyysiosio, jonka ensimmäisessä pääluvussa kerron siitä minkälaiseksi tutkittavat kuvaavat enkelin, minkälaisia asioita enkeleiltä odotetaan ja pyydetään, sekä minkälaisissa tilanteissa, milloin ja kuinka enkelit näyttäytyvät. Toisessa analyysiluvussa tarkastelen enkelikokemuksen merkitystä kokijalleen. Tarkastelen sitä, miltä enkelikokemus tuntuu, minkälainen merkitysarvo tapahtuneelle annetaan, kenelle se jaetaan ja sitä, onko kokemus uskonnollinen vai uushenkinen.

Enkelikokemus synnyttää kokijalleen totuuden enkelin olemuksesta. Siitä ei kuitenkaan ole olemassa vain yhtä totuutta, vaan vastaajilla on joukko erilaisia kokemuksia ja näin ollen erilaisia totuuksia siitä, miltä enkeli näyttää. Mielikuvat kuitenkin nousevat meitä ympäröivästä maailmasta ja tämän vuoksi ne ovat usein kollektiivisesti jaettavissa olevia. Tarkasteltaessa tutkittavien kuvauksia enkeleistä voidaan havaita monia yhtäläisyyksiä, joita ovat muun muassa siivet, valkoisuus ja kirkkaus. Enkeli viestii useimmiten rauhaa, ystävällisyyttä tai rohkaisua.

Enkeleistä alettiin puhua, kirjoittaa ja laulaa paljon 1990-luvulla, jolloin Yhdysvalloissa ja Euroopassa vallitsi niin sanottu enkelibuumi. Tämä voidaan osaltaan yhdistää uudenlaiseen, länsimaiseen henkiseen heräämiseen. Enkelit ovat osa arkeamme ja kulttuuriamme, ja voimme nähdä niihin viittaavia kuvauksia kaikkialla: mainoksissa, taiteessa, elokuvissa, kirjallisuudessa, koriste-esineissä ja lauluissa. Kaupallisuuden lisäksi innostus enkeleistä voidaan nähdä ihmisten kiinnostuneisuutena henkisiä asioita kohtaan. (Seppälä 2003, 7–8.)

Asiasanat: enkeli, (enkeli-) kokemus, kokemuksellisuus, merkityksellisyys, kokemuksen tutkimus, henkisyys, uskonnollinen henkisyys, uskonnollisuus, muistitieto (-tutkimus), fenomenologia

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO: TUTKIMUKSEN TAUSTA JA TAVOITTEET.....	1
2. TUTKIMUSONGELMA, AIHEEN RAJAUS JA AINEISTO	2
2.1. Tutkimusongelma ja aiheen rajaus.....	2
2.2. Aineisto	5
3. ENKELEISTÄ JA NIIDEN HISTORIASTA.....	8
<i>Serafit</i>	9
<i>Kerubit</i>	9
<i>Arkkienkelit</i>	10
<i>Suojelusenkeli</i>	10
4. USKONNON JA HENKISYYDEN KONTEKSTIT	12
4.1. Uskonnollinen vallankumous.....	12
4.2. Ero henkisyyden ja uskonnollisuuden välillä.....	13
4.3. Uushenkisyys	15
4.4. Uskonnollinen henkisyys	16
4.5. Tulevaisuuden skenaario.....	19
5. TEOREETTINEN VIITEKEHYS JA ANALYYSIMETODIT	20
5.1. Analyysimetodit.....	20
5.2. Viitekehys	21
5.3. Fenomenologia.....	23
5.4. Muistitietotutkimus	25
5.5. Muistamisen erilaisia tapoja	28
5.6. Kokemuksen tutkiminen	32
5.7. Teemakirjoitus	34
5.8. Kerronnan muotoja	35
5.9. Keskeiset käsitteet.....	39
<i>Kertomus</i>	39
<i>Mielikuva</i>	41
<i>Muisti, muistot</i>	42
<i>Nostalgia</i>	42
<i>Kokemus ja elämys</i>	43
6. KOKEMUKSIA ENKELEISTÄ – ”ihan täyttä pimeyttä ei huoneisiin tullutkaan...”	45
6.1. Mikä oikein on enkeli?.....	47
6.2. Tutkittavien kuvauksia enkeleistä.....	53

Väritys.....	54
Koko/hahmo	54
Esteettisiä ominaisuuksia.....	55
Enkelin siivet.....	56
Valokuvien enkelipallot.....	58
Yhteenveto.....	59
6.3. Mitä enkeleiltä odotetaan ja pyydetään.....	59
<i>Suojelusenkeli auttaa pyytäjäänsä</i>	60
<i>Enkelin työ</i>	62
6.4. Minkälaisissa tilanteissa, milloin ja kuinka enkelit näyttäytyvät?	63
7. ENKELIKOKEMUKSEN MERKITYS KOKIJALLE	68
7.1. Miltä enkelikokemus tuntuu.....	69
<i>Mennyt merkityksellistyy muistojen kautta</i>	70
<i>Raja ja rajan ylitys</i>	73
<i>Sisäinen ja ulkoinen maailma</i>	75
7.2. Merkityksenanto tapahtuneelle	76
<i>Nostalgia</i>	79
<i>Kuolemasta</i>	80
<i>Enkelin konkreettinen näkeminen</i>	82
<i>Lopuksi</i>	83
7.3. Uskonnollinen vai uushenkinen kokemus?.....	83
<i>Uskonnollinen kokemus</i>	86
<i>Uushenkinen kokemus</i>	87
<i>Pohdintaa</i>	89
7.4. Enkelikokemuksen jakaminen muille	90
8. LOPUKSI - Enkelistä on moneksi	91
LÄHTEET.....	96

LIITE 1

1. JOHDANTO: TUTKIMUKSEN TAUSTA JA TAVOITTEET

Maisterintutkielmani tarkoituksena on tuoda esille henkisen kokemuksen merkitys nykypäivän ihmisille. Tämän lisäksi kerron enkeleistä yleisesti sekä avaan hieman uskonnollisen ja henkisyyden konteksteja. Teoreettisena viitekehysenä käytän pääasiassa muistitietotutkimusta, kokemuksen tutkimusta sekä fenomenologiaa. Tämän jälkeen tutkimuksessani on analyysiosio, jonka ensimmäisessä pääluvussa kerron siitä minkälaiseksi tutkittavat kuvaavat enkelin, minkälaisia asioita enkeleiltä odotetaan ja pyydetään, sekä minkälaisissa tilanteissa, milloin ja kuinka enkelit näyttäytyvät. Toisessa analyysiluvussa tarkastelen enkelikokemuksen merkitystä kokijalleen. Tarkastelen sitä, miltä enkelikokemus tuntuu, minkälainen merkitysarvo tapahtuneelle annetaan, kenelle se jaetaan ja sitä, onko kokemus uskonnollinen vai uushenkinen.

Enkelit liittyvät toki vahvasti uskontoon, mutta tutkimuksessani tarkastelen kaikenlaisia enkelikokemuksia, niin uskonnollisia kuin uushenkisiä. Alun perin tarkoitukseni oli tutkia enemmän uushenkisiä enkelikohtaamisia, mutta mitä pidemmälle tutkimus eteni, huomasin, että näitä kahta on lähes mahdotonta erottaa toisistaan. Vaikuttaisi siltä, että enkeleiden välityksellä on mahdollista saada henkinen yhteys johonkin "suurempaan". Se, onko kohtaaminen uskonnollinen vai uushenkinen, ei lopulta näyttäydy tärkeässä roolissa tutkimuksessani.

Yksi syy aihevalintaani on ollut se, ettei enkeleistä tai enkelikokemuksista oikeastaan ole tehty antropologissävytteistä tai edes suomenkielistä tutkimusta. Suomen kielellä enkeleistä on tehty muutama kyselytutkimus sekä Mikko Niiniluodon ja Maria Sepän gradu vuodelta 1999, jossa tarkastellaan lasten enkelikäsityksiä. World Values -kyselytutkimuksen mukaan enkeleihin uskoi vuonna 2000 51 % suomalaisista (Ramstadius 2004, 6). Lapsilla luku on kuitenkin huomattavasti suurempi, noin 90 %. Kirkon tutkimuskyselyn mukaan (2001) 6 % eli noin 200 000 näistä ihmisistä, jotka uskovat enkeleihin ovat todella nähneet enkelin. (<http://www.evl.fi/kkh/kt/uutiset/enkelit.htm>.) Vuonna 1999 valtakunnallisissa ja paikallisissa suomalaisissa kirkollisissa lehdissä (*Kotimaa, Askel, Kirkko ja kaupunki, Rauhan Tervehdys, Ristin Voitto* ja *Aamun Koitto*) pyydettiin ihmisiä lähettämään omin sanoin kerrottuja enkelikokemuksia. Vastauksia tuli 241, joissa oli yhteensä noin 400 eri kokemusta. Kirjoittajista suurin osa (87 %) oli naisia, mutta tämä oli ennalta arvattavaa, koska yleisesti ottaen naiset vastaavat erilaisiin, omaa elämää koskeviin kirjoituspyyntöihin, miehiä useammin. (Seppälä 203, 86.)

2. TUTKIMUSONGELMA, AIHEEN RAJAUS JA AINEISTO

2.1. Tutkimusongelma ja aiheen rajaus

Tutkimuksen päätavoitteina on selvittää, kuinka tutkittavat määrittelevät ja kuvaavat enkeleitä sekä sitä minkälaisen merkityksen he antavat kokemukselleen. Pysin etsimään yksilöllisistä teksteistä jaettuja merkityksiä. Olen kirjoituspyynnössäni kertonut, että kaikenlaiset enkelikokemukset ovat sallittuja, toisin sanoen en ole esimerkiksi määritellyt sitä, mikä on enkelikokemus; täytyykö enkeli nähdä enkelihahmoisena vai esimerkiksi valona tai tuntemuksena. Kirjoituspyyntöön kokosin muutamia kysymyksiä, joista vastaajat saivat halutessaan kirjoittaa. Kirjoituspyyntö oli kuitenkin pääpiirteissään vapaamuotoinen, jolloin mikä tahansa ja missä tahansa muodossa kirjoitettu kokemus oli tervetullut. Olen kerännyt kokemuksia varsin väljällä kysymyksenasettelulla (liite 1). Näin ollen enkelikokemukseksi on määrittynyt mikä tahansa kokemus, jonka henkilö itse määrittelee enkelikokemukseksi. Tämä on mielestäni tärkeä asia, koska jos minä tutkijana määrittelin enkelin kirjoituspyynnössäni tai, että haluan vain tietyn tyyppisiä kokemuksia, niin se vaikuttaisi mielestäni ratkaisevasti myös tutkittavien enkelikäsitteeseen sekä etenkin siihen minkä tyyppisiä kirjoituksia minulle lähetettäisiin. Olen saanut moniäänisen aineiston käsiini, jossa enkelien lisäksi on puhuttu muun muassa maahisista ja ”elämän laeista”. Aineiston pohjalta on ollut mahdollista konstruoida tutkimusongelmat, joihin maisterintutkielmani pyrkii antamaan vastauksen.

Tarkasteltavana ovat kirjoituspyynnöni kerätyt omakohtaiset enkelikokemukset. Aihe rajaa vastaajista erikoistuneen joukon, jotka ovat kokeneet enkelikokemuksen tai -kokemuksia. Mielestäni aihetta on hyvä lähestyä kirjoituskertomuksia tarkastelemalla, sillä silloin vastaajat voivat olla täydellisen anonyymejä. Esimerkiksi haastatteluin kerätty aineisto enkeleistä olisi luultavasti haastavampaa sekä minulle että tutkittaville, koska puhuminen henkilökohtaisista kokemuksista voi olla vaikeampaa kuin niistä kirjoittaminen. Tutkimuseettisiä periaatteita noudattaen anonymioin kaikki tutkittavat, jotta heitä tai heidän läheisiään ei voida kuvausten perusteella tunnistaa tekstistä. Kyseessä on henkilökohtainen ja arkaluonteinenkin aihe, jonka vuoksi joudun miettimään tarkasti, kuinka käytän aineistoa.

Tutkija tulkitsee ja analysoi aineistoja siitä lähtien, kun lukee ne ensimmäisen kerran. Aineistojen huolelliseen läpikäyntiin kannattaakin varata aikaa, koska hyödyllistä on teemoitella tai luokitella aineistot huolellisesti erilaisia koodeja käyttäen. Tämän jälkeen voidaan kutakin teemaa käsitellä kokonaisuutena, kuitenkin samalla unohtamatta kunkin yksittäisen tekstin kontekstia pätkimättömään tekstiin. (Ks. esim. Korkiakangas 2005, 138–139.) Enkelikokemukset näyttäytyvät saamissani kirjoituksissa hyvin erityyppisinä. Teemoittelu auttoi käsittelemään aineistoa, koska kategorisointi helpotti huomattavasti löytämään teksteistä merkityksiä. Teemoittelu ei ollut niin yksinkertaista kuin alun perin ajattelin. Vaikeutena oli ennen kaikkea se, että yhden lauseen sisällä saattoi olla asioita moneen eri teemaan. Tällaisissa tapauksissa käytin copy paste:a surutta: pätkin virkkeen osiin ja jaon teemojen mukaisesti. Uusia teemoja syntyi jatkuvasti sitä mukaa, kun luin kirjoituksia. Teemoittelun ohessa tein siis päätöksen, mitkä ovat tutkimuskysymykseni, eli mihin asioihin keskityn tässä tutkimuksessa. Olisi tietenkin ollut kiinnostavaa analysoida useampiakin teemoja. Olen kuitenkin valinnut useita itseäni kiinnostavia teemoja, joita olen pyrkinyt työstämään ja käymään läpi perinpohjaisesti.

Aluksi luin kaikki tekstit läpi siinä järjestyksessä, kun niitä vastaanotin. Tässä vaiheessa minulle itselleni muodostui tietynlainen kuva teksteistä, joita jo aloin jäsentämään päässäni. Huomasin samanlaisia teemoja, kun kävin tekstejä lävitse. Päätin käyttää tutkittavista koodeja Vastaaja 1, Vastaaja 2 ja niin edelleen. Tämän jälkeen merkkasin erilaisia koodeja, kuten alleviivausta ja erivärisiä kyniä käyttämällä teemoja kirjoituksiin. Jaoin siis kaikki kirjoitukset teemojen mukaan ja pyrin yhdistelemään samankaltaiset teemat/käsitteet omiksi luokikseen jonkun kuvaavan alanimikkeen alle. Nimesin kaiken kaikkiaan 14 eri teemaa, jotka ovat: odotukset enkeleiltä, mikä on enkeli (määrittelyä), enkelin ulkonäkö, missä enkeli nähdään, milloin enkeli nähdään, enkelin kokeminen/tunteminen, enkelikokemus, millainen kokemus (uushenkinen, kristillinen, neutraali), oma mielipide/merkityksenanto tapahtumalle, kristinuskon yhteys kokemukseen, kulunut aika tapahtumista, kenelle kerrotaan, toisen henkilön liittyminen (omaan) kokemukseen, muille tapahtuneet enkelikokemukset. Kategorioiden teon ja muodostuksen jälkeen seurasi kirjoitusten uudelleen lukeminen. Joukossa oli tekstejä, joita ei voinut saada mitenkään muodostamiini kategorioihin, jolloin täytyi muodostaa uusia kategorioita tai laventaa jo olemassa olevia. Siten loin kategorioita apunani käyttäen tekstin tavallaan uudeksi loogiseksi kokonaisuudeksi. Analyysin kirjoittaminen alkoi tavallaan tekemieni teemojen pohjalta. Täytyy kuitenkin muistaa, että laadullisessa

analyysissä analyysiä tehdään tutkimuksen jokaisessa vaiheessa (Tuomi & Sarajärvi 2001, 109–110).

Teemoittelu, luokittelu tai ryhmittely kertoo, mitä kustakin teemasta sanotaan. Tämä on kriittinen vaihe tutkimuksessa, koska minä tutkijana päätän oman tulkintani mukaan, millä perusteella eri ilmaisut kuuluvat tiettyihin kategorioihin. Tämä jo osaltaan on merkityskokonaisuuksien jäsentämistä ja voitaisiin ajatella olevan valmistelemaa tulkintaa. Kategorisoinnin jälkeen loin tietokoneella tekstitiedostot kaikille teemoille ja koostin teksteistä teemojen mukaisia kokonaisuuksia. Koodeilla on tärkeä tehtävä teemoittelussa, koska ne ovat tavallaan sisään kirjoitettuja muistiinpanoja, joilla voidaan jäsentää tekstiä ja aineistoa. Teemoittelun avulla johonkin teemaan voidaan palata ilman, että meidän tulisi lukea koko aineisto uudestaan. Tietyn asian etsiminen aineistosta helpottuu huomattavasti teemoittelun avulla. (Ks. esim. Tuomi 2004, 102–115.)

Kukaan ei maksa minulle tutkimuksen tekemisestä, joten ulkopuolinen taho ei ohjaa tutkimuksen suuntaa. Jo tutkimusmenetelmien valinta, se kuinka aineisto hankitaan, on osa tutkimuksen etiikkaa. (Ks. esim. Olsson 2005, 286). Kirjoittajien kokemukset ovat hyvin erilaisia, toisiin kokemuksiin liittyy vaikeita elämänvaiheita tai jopa vaaran läsnäolo. Kirjoittajat ovat jakaneet vaikeitakin kokemuksia paperille tai kirjoittaneet sähköpostitse ja lähettäneet ne sitten minulle. Kaikki kokemuksensa jakaneet ovat olleet tietoisia siitä, mitä tarkoitusta varten olen kerännyt enkelikokemuksia sekä siitä, että osia teksteistä tullaan mahdollisesti julkaisemaan. Olen kertonut itsestäni vain sen verran kuin koin olevan tarpeellista; siitä mihin teen tutkimusta sekä omat yhteystietoni.

Kirjoituspyynnön osoittamisessa on sekä hyvät että huonot puolensa. Hyvä puoli on se, että itse kotona (tai muussa rauhallisessa paikassa) kirjoitettu kokemus voidaan tehdä täysin anonyymisti ja näin ollen voidaan paljastaa asioita, joita ei esimerkiksi haastattelutilanteessa paljastettaisi. Tämä voidaan tosin nähdä myös negatiivisena aspektina, koska myöhemmin saatetaan katua henkilökohtaisen kokemuksen jakamista. Kirjoittaessa kuitenkin on aikaa miettiä kokemusta pidempään ja näin ollen sitä, mitä halutaan kertoa. Tällaisella vapaamuotoisella kyselyllä on myös se etu, että vastaajat saattavat kirjoittaa sellaisista asioista, joista en ole edes osannut kysyä. Toisaalta kun on kyseessä vapaaehtoisesti luotava kirjoitus, en voinut olla varma, että saan vastauksia tarpeeksi. Minulla ei myöskään ole ollut mahdollisuutta lisäkysymyksin tarkentaa kirjoituksen kontekstietoja tai kysyä joistain minua jälkikäteen kiinnostavista asioista

tarkemmin. Kaikki tieto, mitä minulla on, on aineistossa jo olemassa. (Ks. esim. Korhokangas ym. 2005, 54–57, 81; Pöytä 2006, 233.) Omasta mielestäni enkeliaihe ei ole loppuunkulunut aihe, eikä siitä ole aikaisemmin juuri tehty tutkimuksia, ainakaan Suomessa, joten siinä suhteessa odotin saavani tarpeeksi vastauksia ja oletukseni osoittautui oikeaksi.

2.2 Aineisto

Lähdin kartoittamaan tutkimuskenttää ja aloitin tutkimusaineiston keräämisen ottamalla yhteyttä uushenkisen nettisivuston Rakkaudentähden ylläpitäjään Anu Markoffiin. Nettisivustolla hän puhuu eri arkkityypin enkeleistä sekä esimerkiksi enkeleiden kanssa kommunikoinnista ja työskentelystä. Sivustolla on myös paljon muuta mystiikkaan, kristalleihin, ylipäänsä henkimaailmaan ja vertaistukeen liittyvää tietoa. Tällä sivustolla käy henkimaailmasta ja -olennoista kiinnostuneita. Joillain on myös henkilökohtaisia enkelikokemuksia. Nettisivuston kävijämäärä on ollut 2.2.2011 20 000 - 30 000 kävijään kuukaudessa. Markoff, joka toimi avainhenkilönä kentälle pääsemisessä, lähettää sähköpostilistoille liittyneille henkilöille eriaiheisen viestin kuukausittain, joskus useamminkin ja ajattelin tämän olevan hyvä paikka kerätä ihmisten kokemuksia liittyen enkeleihin. Tälle listalle voi liittyä ilmaiseksi internetissä. Tällä hetkellä postituslistalla on yli 3000 sähköpostiosoitetta. Kirjoituspyyntöni suuntautui kaikille postituslistoilla oleville henkilöille.

Tutkimukseni päälähteenä käytän kirjoituspyynnöin kerättyjä omakohtaisia kokemuksia enkeleistä. Enkelikirjoitukset jakautuvat tasaisesti kolmeen lähteeseen. Ensimmäinen kirjoituspyyntö suuntautui siis uushenkisen nettisivuston käyttäjille, jotka ovat suhteellisen spesifi ryhmä. Olen myös antanut kirjoituspyyntöjä sukulaisille sekä tuttaville, jotka ovat ilmaisseet kiinnostuksensa enkelikokemuksia kohtaan. Heille annoin jo valmiiksi kirjekuoren postimerkkeineen, jotta välttyttäisiin kädestä - käteen toimittamisesta sekä siksi, ettei vastaajille aiheudu vastaamisesta kuluja. Olen kuullut, että kirjoituspyyntöä on levitetty eteenpäin myös niin sanotulla "lumipallomenetelmällä", eli muutamat vastaajat ovat jakaneet sitä eteenpäin kiinnostuneille ystävilleen.

Kolmantena lähteenä näyttäytyy sanomalehti Kalevan sunnuntai-liitteessä 5. joulukuuta 2010 ilmestynyt Etuviisaat – lehtijuttu. En edelleenkään tiedä, mitä kautta toimittaja Jarno

Mällinen sai tietää siitä, että kerään enkelikokemuksia, mutta hän ehdotti minulle jutun kirjoittamista, jonka yhteyteen oli mahdollista laittaa mukaan tietoa tutkimuksestani. Alun perin tarkoituksena oli kerätä materiaalia vain ensimmäisestä ja toisesta lähteestä, mutta sattuman myötä minulle tuli tilaisuus saada kirjoituksia myös kolmannesta lähteestä. Päätin kokeilla tämänkin reitin toimivuutta.

Kirjoituspyyntöön (liite 1) kokosin muutamia kysymyksiä, joista vastaajat saivat halutessaan kirjoittaa, mutta pääpiirteissään kirjoituksen oli tarkoitus olla vapaamuotoinen, jolloin mikä tahansa ja missä tahansa muodossa kirjoitettu kokemus oli tervetullut. Kirjoituspyynnössä oli omat yhteystietoni. Vastaanotin kirjoituksia sähköpostitse sekä postitse. Kolmesta eri lähteestä saamani enkelikirjoitukset jakautuvat suhteellisen tasaisesti kolmeen osaan. Ensimmäisestä sain kirjoituksia 9 eri vastaajalta, toisesta 6 vastaajalta ja kolmannesta 8 vastaajalta. Yhteensä sain siis kirjoituksia 23 eri vastaajalta. Monissa kirjoituksissa on useita eri kokemuksia ja yleisiä tuntemuksia liittyen enkeleihin. Kirjoitukset ovat pituudeltaan puolesta sivusta neljään sivuun.

Pyysin kirjoituspyynnössä vastaajia kertomaan sukupuolen, iän sekä paikkakunnan, jolla asuu, mutta sain huomata, ettei tehtävänantoa aivan noudatettu. Suurin osa kirjoittajista ei ilmoittanut ikäänsä, mutta muun muassa kirjoitustyylistä ja kokemuksesta kuluneesta ajasta olen voinut päätellä, mitä ikäluokkaa vastaaja suunnilleen on. Sukupuoli tuli esille kaikissa kirjoituksissa. Kun laadin kyselyä, minulla oli ajatus, että tekisin jälkikäteen ryhmähaastattelun ja tämän vuoksi kysyin vastaajien asuinpaikkakuntaa. Jälkikäteen olisin voinut pyytää samalla paikkakunnalla tai lähellä toisiaan asuvia ihmisiä kokoontumaan yhteen haastattelun tekemiseksi. Yllätyksekseni sain kuitenkin pian huomata, että maisterintutkielmaa varten kirjoituksia tuli tarpeeksi ja näin ollen en edes pyrkinyt järjestämään ryhmähaastattelua.

Yksilöllisesti koetut enkelikokemuskirjoitukset ovat primaarimateriaalini. Toissijaisena materiaalina käytän enkelikirjallisuutta. Olen kerännyt Joensuun seutukirjastosta lähestulkoon kaiken enkeleitä käsittelevän kirjallisuuden. Joukossa on uskonnollisesti värittyneitä kirjoja, pelkästään enkelikokemuksista koottuja teoksia sekä laajasti ja tarkasti enkeleitä käsitteleviä kirjoja. Olen myös selannut suomenkielisiä enkelisivustoja internetissä, ja sieltä olen löytänyt joitakin kertomuksia enkelikokemuksista.

Aineistona minulla on 23 erilaista enkelikirjoitusta. Lähes puolet kirjoittajista on jakanut useamman kuin yhden kokemuksen, joko oman tai läheiselle tapahtuneen. Kirjoitettu teksti

on eri kirjoituksissa hyvin erilaista, ja se liikkuu useilla aikatasoilla. Aineistossani näyttäytyy seuraavanlaisia muotoja:

- chattimäinen, lähes toimittamaton ajatusvirta
- (dialogisin) ajatusviivoin tehty
- hyvin pohdittu, moneen kertaan prosessoitu teksti
- miltei suullista (esim paljon (ja-ja) käyttöä), jolloin teksti on rakenteeltaan ketjumaista
- romaanin tyylistä
- jälkilauseellista
- lehtitekstin tyylistä, jossa kokemusten omakohtaisuus kätketään yleistävien väittämien taakse

Koska tutkimukseni pohjaa kirjallisiin lähteisiin, minun on käytävä kuvitteellista keskustelua aineiston kanssa. Kokijan itsensä antama jäsenitys tapahtumalle on tärkeää. Omien tulkintojeni perustana toimivat enkelikirjoitukset, joissa muistelijat tulkitsevat omakohtaisia enkelikokemuksiaan.

Kirjoittajien oma ääni tulee esille siteerauksien myötä omien tulkintojeni rinnalla. Lähdekriittisyyden näkökulmasta tämä on hyvä asia, koska aineisto tulee näin läpinäkyvämmäksi lukijalle. (Korkiakangas ym. 2005, 132.) Kertomuksia analysoidessani tarkastelen kirjoittajien tapaa kirjoittaa, esimerkiksi muoto- ja tyyliseikat. Stereotyyppiat voivat esimerkiksi ilmaista kertomuksen jaetut näkökulmat. Yleiskieli tai murre puolestaan kielii kokijan vallasta kertomukseen. (Ks. esim. Portelli 2006, 54.) Lainauksiin, joita käytän tutkielmassani, olen korjannut ilmeiset kirjoitusvirheet. Muilta osin lainaukset ovat sisällöltään täysin samoja, kuin kirjoittajat ovat minulle lähettäneet.

3. ENKELEISTÄ JA NIIDEN HISTORIASTA

Enkeleitä ja niiden kaltaisia henkiolentoja esiintyy useimmissa kulttuureissa ja uskonnoissa. Ihmiset ovat kohdanneet enkeleitä kautta aikojen niin yksin kuin ryhmissä, ja enkelikokemuksia on myös uskonnottomilla ihmisillä. "Enkeli" -sana tulee kreikan kielen sanasta *angelos* (latinaksi *angelus*, hepreaksi *malak*), joka tarkoittaa lähettilästä tai sanansaattajaa. Tämän on tulkittu tarkoittavan Jumalan tahdon ilmoittajana esiintyvää henkiolentoa, joka myös suojelee ihmisiä, tulkitsee hänelle näkyjä ja tapahtumia sekä toteuttaa joskus Jumalan käskyjä. Enkeli on siis Jumalan asialle lähettämä olento. (Williams 2007, 6–8.) Latinankielisessä Raamatussa, Vulgatassa, tehdään ero sanan *angelus* (enkeli) ja *nuntius* (ihmistä tarkoittava sanansaattaja) välille (Seppälä 2003, 23).

Enkelit liittyvät suuresti uskontoon. Erityisen tärkeä rooli enkeleillä on monoteistisissa eli yksijumalaisissa uskonnoissa, joissa ne ovat suoraan yhteydessä Jumalaan. Näitä ovat: islamin-, juutalaisuuden-, sekä kristinusko, joiden enkelikäsitteet ovat yhteneväisiä, ja zarathustralaisuus, josta myös voidaan katsoa löytyvän perinteisen länsimaisen enkelikäsitteen juuret. (Ks. esim. Williams 2007, 8.) Juutalaisessa tarustossa esiintyy satoja (jopa tuhansia) enkeleitä nimeltä. Islamilaisuuden piirissä esiintyvät enkelit, joita esiintyy suhteellisen vähän, kuvataan yleensä kruunupäisinä. (Seppälä 2003, 14, 26.) Kristillisessä enkelikäsitteessä enkeleistä puhutaan nimenomaan Jumalan luomina henkiolentoina, jotka palvelevat Jumalaa ja suorittavat hänen antamiaan tehtäviä. Kristillinen enkeli on aina Jumalaan viittaava hahmo tai tunne. Enkeli ja sen erilaisia ilmenemismuotoja tavataan myös useimmissa kulttuureissa, etenkin jos enkeli ymmärretään väljästi eli, jos enkeliä pidetään tämän maailman ja tuonpuoleisen välillä liikennöivinä henki- ja jumalolentoina ja jotka ovat usein siivekkäitä. (Ks. esim. Seppälä 2003, 14, 17–19, 24–25.) En kuitenkaan erityisesti keskity uskonnon enkelitarinoiniin vaan pyrin kartoittamaan ihmisten kokemuksia enkeleistä, kohtaamisista. Toki uskonto-kontekstia tai Jumalaa ei voi kokonaan erottaa puhuttaessa enkeleistä, etenkin länsimaisessa kulttuurissa vallitsevasta enkelikäsitteestä. Enkelit kuitenkin kuuluvat myös uushenkisten ihmisten arkeen ja kokemusmaailmaan. Myös uusissa uskonnollisissa henkisyyttä korostavissa liikkeissä, kuten New Age -liikkeessä, viitataan usein enkeleihin. New Age -liikkeen voidaan ajatella olevan yleiskäsitys monille erilaisille terveyteen, henkisyyteen ja itämaiseen filosofiaan tukeutuville opeille ja liikkeille. New Age -liikkeen piirissä enkelit voitaisiinkin nähdä henkisyyden vertauskuvina ja henkioppaina. (Ks. esim

Seppälä 2003, 7, 14, 19.) Omassa aineistossani ei otettu esille New Age – liikkeen vaikutusta. Kristinuskosta mainittiin suorasti viidessä kirjoituksessa.

Teologian piirissä noin 300-luvulla kehiteltiin arvoasteikko enkeleille, ns. enkelihierarkia, jonka tarkoituksena oli kuvastaa enkeleiden maailma samanlaisena hierarkisena kuin maallinen ihmisten maailma. (Seppälä 2003, 13.) Ensimmäinen systemaattisesti enkeleistä kirjoittava henkilö oli ns. Pseudo-Dianysios (Dionysios Areiopagita) 400- ja 500-lukujen vaihteessa. Hän jakaa teoksessaan ”Enkelten hierarkiasta” enkelit kolmeen hierarkiaan ja nämä edelleen kolmeen (enkeli)kuoroon:

1. Hierarkia 1. Serafit, 2. Kerubit, 3. Valtaistuimet
2. Hierarkia 1. Herruudet, 2. Voimat, 3. Vallat
3. Hierarkia 1. Hallitukset, 2. Ylienkelit, 3. Enkelit (Caluwé 1980, 8; Seppälä 2003, 55–56.)

Enkelit saavat valon Jumalalta ja antavat sen aina seuraavalle ryhmälle, kunnes ne tulevat ihmisille. Arvohierarkia syntyi pitkälti sen aikaisen maailmankuvan luonteesta johtuen: asiat ja olennot haluttiin arvottaa ja laittaa hierarkiaan, jossa kaikilla olioilla oli oma paikkansa. (Seppälä 2003, 55.) En tässä aio käydä kaikkien ryhmien kaikkia enkeleitä läpi, vaan lyhyesti vain ne, jotka yleisimmin esiintyvät kirjallisuudessa.

Serafit

Serafi tarkoittaa sytyttäjää ja usein tämän takia serafit maalataan punaisiksi. Serafit kuvataan siivellisiksi. (Caluwé 1980, 10; Seppälä 2003, 12.)

Kerubit

Kerubi tarkoittaa rukoilua ja siunausta. Niiden tehtävänä on kantaa Herran valtaistuinta sekä vartioida paratiisin porttia. Kerubit kuvataan siivellisiksi. (Caluwé 1980, 11, 13; Seppälä 2003, 12.)

Arkkienkelit

Raamatussa mainitaan kolme arkkienkeliä: Mikael, Gabriel ja Rafael sekä apokalyptisessa kirjallisuudessa muitakin, kuten Uriel. Kaikkien tehtävänä on herättää kuolleita viimeisenä päivänä. Nimi Mikael tarkoittaa ”kuka on niin kuin Jumala”. Ikonografiassa hänet kuvataan usein sotilaana hevosen selässä, jolla on haarniska, sotilasviitta, kilpi ja miekka kädessä. Mikael tunnetaan koko taivaallisen sotajoukon johtajana, joka taistelee pahaa vastaan. Hän näyttää esiintyvän vain hyvin vakavissa tilanteissa, joissa taistelua ei voida välttää. Kahdessa enkelikirjoituksessa mainitaan pyyntö arkkienkeli Mikaelilta:

Vastaaja 8 "Usein autolla ajaessani pyydän Arkkienkeli Mikaelin turvakseni."

Vastaaja 13 "Samantien sanoin uudelleen: Arkkienkeli Mikael suojele mun autoa, suojele mun autoa, suojele mun autoa."

Toisena on Gabriel, mikä tarkoittaa ”Jumalan voimaa” tai ”Jumalan miestä”. Gabriel on sanansaattaja tai lähetti, jonka vuoksi hänet kuvataan usein enkeleille kuuluvine tunnusmerkkeineen: sandaalein, matkasauvoin ja hiusnauhan kanssa. Juuri Gabrielin tehtävänä oli ilmoittaa Jeesuksen syntymästä. Kolmantena on Rafael, joka tarkoittaa ”Jumala on parantanut”. Hänelle kuuluvia tunnusmerkkejä ovat matkasauva, pullo ja joskus kädessä oleva kala. Urielin nimi tarkoittaa ”Jumala on valo” tai ”Jumala on minun valoni”. Hänen tehtäväkseen on kuvattu paratiisin porttien vartijana oleminen sekä johdattaa kuolleet viimeisenä päivänä Jumalan tuomioistuimen eteen. Uriel mainitaankin sekä rangaistuksen enkelinä että katumuksen enkelinä. Tehtävänsä vuoksi hänet kuvataan yleensä paljastettu miekka kädessä. (Caluwé 1980, 17–30; Williams 2007, 29–30)

Suojelusenkeli

Alkukirkon opin mukaisesti jokaisella ihmisellä on oma suojelusenkelinsä. Ikonografiassa suojelusenkeleitä kuvaillaan eri tavoin, mutta yleensä valkoisessa, pitkässä puvussa. (Caluwé 1980, 33.) Monissa kirjoituksissa tuotiin esille etenkin lapsien suojelusenkelit. Nämä enkelit suojelevat lapsia vaaroilta ja onnettomuuksilta. (Ks. esim. Seppälä 1995, 22.)

Keskiajalla noin 700–1500-luvuilla ihmiset olivat kiinnostuneita enkeleistä. Tämä johtui varmasti ajan luonteesta, jolloin erilaiset symbolit, vertauskuvat ja uskonto olivat voimissaan. Muun muassa Tuomas Akvinolainen (1224–1274) järjesteli kirkon oppikäsitteitä järkipäiseen suuntaan oikeellisuuskäsitykset huomioon ottaen. Tuomaan ajattelu pohjautui pitkälti Aristoteleen filosofialle. Hän kirjoitti paljon enkeleistä ja kokosi kirkon enkeliopin osaksi omaa teostaan *Summa Theologiaa*. Hän saikin jälkeensä lisänimen *doctor angelicus*, joka tarkoittaa ”enkelimäinen opettaja”. 1600–1700-luvuilla pulleat lapsienkelit, putot, olivat barokin ajan taiteessa näkyvästi esillä. Taiteessa enkeleitä kuvattiin aina 1800-luvulle asti suhteellisen runsaasti, mutta modernin ajan taiteeseen ne eivät enää olennaisesti kuuluneet. Toisaalta 1600-luvulta eteenpäin taiteen enkelikuvat olivat yhä omaleimaisempia ja lihallisempia, ihmismäisempiä. Katolisen kirkon piirissä suojelehenkeliäite vahvistui 1800-luvun loppupuolella, mikä osaltaan johtui yksilöllisen uskonnonharjoittamisen voimistumisesta. (Seppälä 2003, 61–62, 65, 73, 75–76.)

Enkeleistä alettiin puhua, kirjoittaa ja laulaa paljon 1990-luvulla, jolloin Yhdysvalloissa ja Euroopassa vallitsi niin sanottu enkelibuumi. Tämä voidaan osaltaan yhdistää uudenlaiseen, länsimaiseen henkiseen heräämiseen. Enkelit ovat jääneet osaksi arkeamme ja kulttuuriamme, ja voimme nähdä niihin viittaavia kuvauksia kaikkialla: mainoksissa, taiteessa, elokuvissa, kirjallisuudessa, koriste-esineissä ja lauluissa. Kaupallisuuden lisäksi innostus enkeleistä voidaan nähdä ihmisten kiinnostuneisuutena henkisiä asioita kohtaan. (Seppälä 2003, 7–8.) Toisaalta kokemukset enkeleiden kanssa (unet, näyt ja ilmestykset) eivät liity kyseiseen enkelibuumiin, mutta ovat ehkä auttaneet ihmisiä kertomaan kauan aikaa kokemistaan tapahtumista.

4. USKONNON JA HENKISYYDEN KONTEKSTIT

Tässä luvussa kerron uskonnon ja henkisyyden erityispiirteistä sekä niiden eroista. Osittain nämä kaksi limittyvät, mutta niissä on myös syventävänlaatuisia eroja. Se, kuinka olen päättellyt, onko tutkittava kenties uskonnollisen henkisyyden vai uushenkisyyden kannattaja, olen voinut päätellä muun muassa rukoilemisesta kirjoitettaessa. Jos vastaaja on esimerkiksi ”rukoillut Herraa”, tämä on mitä luultavimmin uskonnollisen henkisyyden piirre. Toisaalta puhuttaessa rukoilemisesta, piirre voi kuulua myös uushenkisyyden kontekstiin.

4.1. Uskonnollinen vallankumous

Kirjasarjassa Uskonto ja henkisyys modernissa maailmassa, *Religion and Spirituality in the Modern World*, käsitellään uskonnon transformaatiota ja henkisyyttä sekä henkistymistä 2000-luvulla. Käytin lähteenä kirjaa *The Spiritual Revolution – Why Religion is Giving Way to Spirituality* (Heelas, Woodhead 2005). Kirjassa Paul Heelas ja Linda Woodhead testasivat hengellistä vallankumousta oman, paikallisen projektinsa (Kendal Project) puitteissa, joka toteutettiin Englannissa. He valitsivat 28 000 hengen Kendal – nimisen kylän, jossa on paljon kirkkoja, kappeleita, ja jossa harjoitetaan myös alternatiivisen (he itse nimesivät tämän myöhemmin holistiseksi) henkisyyden eri muotoja. Kendal on omavarainen ja asukkaiden suhteen suhteellisen homogeeninen kylä, jossa erilaisia uskonnollisia yhteisöjä on 25 kappaletta.

Mielestäni kirjan sanomaa voidaan mukauttaa myös muihin länsimaihin. Traditionaaliset uskonnon muodot, etenkin kristinusko, ovat antaneet tilaa holistiselle henkisyydelle. Yhä useampi kutsuu itseään henkiseksi uskonnollisen sijaan. Voitaisiin ajatella, että olemme käymässä läpi henkistä vallankumousta. Perinteinen uskonnollisuus (life-as religion) on saanut rinnalleen henkisyyden (subjektive-life spirituality), jossa keskitytään kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. Kirjassa puhutaan länsimaalaisten ihmisten subjektiivisesta käänteestä, joka tarkoittaa elämistä omien, sisäisten ajatusten mukaan, niitä kuuntelemalla, ja jättämällä ulkoisten vaatimusten seuraamisen. Subjektiivinen elämä ja erilaiset mielentilat nousevat keskiöön; tietoisuus, tunteet, ajatukset, muistot, intohimo, ruumiilliset kokemukset, unelmat, myötätunto. Tietoisuus itsestä, sensitiivisyys,

kokemuksellinen rikkaus sekä negatiivisten tunteiden käsitteleminen ovat olennainen osa omaan itseen keskittynyttä elämää. Pyritään olemaan ”oman itsensä herra” sekä tulemaan ”juuri sellaiseksi kuin minä oikeasti olen”. Toki elämässämme on edelleen erilaisten organisaatioiden asettamia sääntöjä, joita meidän pitää noudattaa., mutta subjektiivisen kääntein voidaan ajatella määrittävän tämänhetkistä kulttuurista kehitystä moderneissa länsimaissa. (Heelas & Woodhead 2005, 1–5.)

4.2. Ero henkisyden ja uskonnollisuuden välillä

Tehdäksemme eron henkisyden ja uskonnollisuuden välille, voitaisiin ajatella ensimmäisen ilmaisevan sitoutumista etsimään elämän totuutta, kun taas jälkimmäisessä sitoudutaan elämään korkeamman totuuden kanssa, joka on aina meidän yläpuolellamme sekä myös sen, mitä maailmalla on meille tarjota. Uskonnollisessa totuudessa noudatetaan myös tiettyjä ulkoapäin tulevia, autoritaarisia, sääntöjä ja rituaaleja, kuten pyhää kirjaa ja doktriineja. Sanaa henkisyys, spirituaalisuus, käytetään myös (kristin-) uskonnon kontekstissa. Tällainen henkisyys on toki subjektiivista siinä mielessä, että siihen kuuluu sisäinen kokemus, kuten ilo, suru, katumus ja niin edelleen, mutta kuitenkin objektiivinen siinä mielessä, että siinä keskitytään johonkin sellaiseen, joka pysyy ulkoisena ja suurempana kuin itse: traditioon. Tässä kontekstissa pyhitämme elämämme Jumalalle ”toimimalla Jumalan tahdon mukaisesti”. Pyhitämme elämämme siis jollekin itsestämme ulkopuoliselle, ja toimimme tiettyjen ulkoa tulevien ohjeiden mukaisesti, koska kirkko ja raamattu tietävät paremmin, mikä meille on hyväksi. Yleensä tällaisessa hierarkkisessa mallissa kunnioitamme pientä joukkoa valtaapitäviä ja päättäviä miehiä. Spirituaalisuudessa puolestaan pyrimme elämään yhteydessä omaan sisimpäämme, etsimään omaa tietämme kokemuksiemme ja intuition johdattamana, ja kasvamalla kokonaisvaltaisesti myös henkisesti. Kokonaisvaltaisessa kasvussa voimme linkittää yhteen: ruumiin, mielen ja sielun. Kokonaisvaltainen henkisyys voitaisiin kategorisoida myös esimerkiksi *hyvänolon kulttuuriksi*, ja se keskittyy siihen, että ihmisellä olisi hyvä olla kokonaisvaltaisesti kaikilla elämän alueilla. Siihen liittyy usein joku seuraavista: meditaatio, jooga, aromaterapia, reiki, tai chi, osteopatia, homeopatia, akupainanta, astrologia, reflektologia, kukkaterapia, taideterapia, kiropraktia, hypnoterapia, psykoterapia, shiatsu, tarot-korteista lukeminen ja listaa voisi vielä jatkaa. Voidaan puhua

joko vaihtoehtoisesta (alternative) tai kokonaisvaltaisesta (holistic) henkisydestä. (Heelas & Woodhead 2005, 5–7, 12–15.)

Kirjan ”The Spiritual Revolution” tilastojen mukaan, jotka osoitettiin holistisen henkisyyden maaperällä, suurin osa (82,4 %) vastanneista uskoi, että jonkinlainen henki tai suurempi voima on olemassa. Vastaajista 73 % uskoi kehon energiavirtoihin. Kohtalaisen suuri osa (40 %) vastanneista samaisti rakkauden ja välittämisen henkisyteen. Vastaajista 34 % uskoi muiden parantamiseen energian välityksellä. Tämän perusteella voitaisiin sanoa, että henkisyys on subjektiin keskittynyttä rakkautta ja välittämistä sekä kehon energiavirtojen tulkintaa. Se on jotain henkilössä itsessään olevaa ja siitä kumpuavaa elämän voimaa. Vain 7 % kyselyyn vastanneista oli sitä mieltä, että spirituaalisuus on yhtä kuin Jumalan tahdon noudattamista. Samat kysymykset osoitettiin uskonnollisille ihmisille ja vastaavasti 70 % sanoi toteuttavansa Jumalan määräyksiä, ja 60 % uskoi, että henkisyys on Jumalan tahdon toteuttamista. (Heelas & Woodhead 2005, 25.)

Itsensä kehittäminen on keskiössä kokonaisvaltaisessa henkisyudessa. Kirjan tulosten mukaan, jotka suurimmaksi osaksi perustuvat noin 100 haastatteluun sekä kenttätömuistiinpanoihin, voitaisiin sanoa, että kokonaisvaltainen henkisyys on enemmän aktiivista tekemistä kuin uskomusjärjestelmiin nojaamista. Kuitenkin holistisessa henkisyudessa on uskonnollisia vaikutteita. (Heelas & Woodhead 2005, 25, 60.) Toisaalta myös joidenkin kirkkojen piireissä ollaan liberaalimpia tai konservatiivisempia kuin toisissa. Monesti raja kristillisen ja uushenkisyyden välille on kuitenkin selvä. (Heelas & Woodhead 2005, 61–62.) On myös uuden maailmankatsomuksen seurakuntia (New paradigm (mega)churches), jotka ajattelevat Jumalan henkenä (God-as-spirit), ja joissa pyritään hoitamaan ihmistä uniikkina yksilönä, ottamaan huomioon hänen tarpeensa, traumansa ja halunsa. Näissä kirkoissa toimii pappi tai pastori. Sanoma on, että Jumala tulisi tuntea kokonaisvaltaisesti, mielen, kehon, tunteiden ja henkisyyden tasolla. (Heelas & Woodhead 2005, 62–63.) Näin voidaan huomata, että hengellinen elämä on muutoksessa, jossa toiset menevät konservatiivisenpaan suuntaan, kun taas toiset muokkautuvat liberaalimmiksi. Molempien kannatus näyttäisi olevan suosiossa. Täytyy kuitenkin muistaa, että kirkko ei voi yltää samaan holistisuuteen, yksilöön keskittymiseen, kuin vaihtoehtoinen henkisyys tai valtakulttuuri jo autoritäärisyytensäkin ja perinteisiin arvoihin keskittymisen vuoksi. (Heelas & Woodhead 2005, 63). Uskovaiset käyvät yleensä sunnuntaina messussa. Kokoontumispaikkana toimii kirkko tai katedraali. Holistisessa

henkisyudessa kokoontumispaikka ja -aika vaihtelevat sen mukaan milloin kenellekin sopii. Mitään tiettyjä sääntöjä ei ole.

4.3. Uushenkisyys

Kokonaisvaltaisessa henkisyudessa ajatellaan, että uskonto antaa uniikin lisän meidän elämäämme, ei, että me annamme itsemme uskonnolle. Henkinen kasvu nähdään osana subjektiivista kasvua, ei siitä erillisenä olevana. Tämä sama subjektiin keskittyminen voidaan nähdä yleisesti länsimaisessa kulttuurissa: mediassa, koulussa, sairaaloissa. Sekularisaatiolla (kirkon ja valtion erottaminen toisistaan) saattaa olla vaikutusta nykyiseen tilanteeseen Euroopassa. Näin kokonaisvaltaisella hengellisyydellä on tilaa itseen keskittyneessä Euroopassa. (Heelas & Woodhead 6–10.) Uushenkisessä ilmapiirissä puhutaan auttamisesta, opastamisesta, kannustamisesta, työskentelemisestä, hoivaamisesta, rikastamisesta, voimaannuttamisesta. Keskitytään yksilöön, ei yhteiseen hyvään tai korkeampaan auktoriteettiin. Jokainen on omanlaisensa yksilö, joten kaikkia kohdellaan eri tavoin. (Heelas & Woodhead 2005, 28.)

Uushenkisyudessa pyritään mielen ja kehon tasapainoon, päästämään irti vanhoista taakoista, muureista ja huonoista tai tukossa olevista energiatasoista, niin mentaalista kuin fyysisistäkin. Pyritään kasvamaan ja pääsemään eteenpäin elinvoimaisena ja todellista itseä etsien. Holistisessa henkisyudessa puhutaan: harmoniasta, tasapainosta, virtauksesta, vuorovaikutuksesta tai olemisesta yhtä. Kokonaisvaltaisessa henkisyudessa pyritään siis eheyttämään ihmistä kaikilla eri elämän osa-alueilla, ja sen piirissä ajatellaankin, ettei vain yhtä ulottuvuutta voida hoitaa, puuttumatta muihin. Elämä on matka ja sen matkan varrella pyritään eheyttämään oma sielu, mieli ja ruumis. Pyritään yhdistämään henkinen polku ja elämän polku. Tähän päästään ”vapauttamalla” ihmisen omat sisäiset sekä henkiset voimavarat. (Heelas & Woodhead 2005, 26–28.)

Muun muassa aikaisemmin mainitsemassani Kendal-projektissa on samansuuntainen ikäjakauma kuin omassa tutkimuksessani. Siinä kaikista holistisen henkisyteen itsensä katsoviksi olevista vastaajista 73 % on yli 45-vuotiaita. 55 % kuuluu ikähaarukkaan 40–59 vuotta. Suurin osa on siis keski-ikäisiä naisia. 40–60 -vuotiaita miehiä heidän tutkimuksessaan oli 10 %. Omassa tutkimuksessani tämä luku on vielä pienempi. Syynä

tähän voi olla se, että miehet eivät näytä kirjoittavan omista tunteistaan ja kokemuksistaan yhtä paljon kuin naiset. Miehet kirjoittavat kenties enemmän politiikasta tai työstään (Vatka 2005, 234). Näiden tutkimusten valossa näyttää siltä, että holistista henkisyttä aletaan harjoittaa keskimäärin keski-ikäisenä. Voitaisiin ajatella, että siihen ikään mennessä ihmiselle on jo kertynyt runsaasti erilaisia kokemuksia. Lapset ovat yleensä jo isompia – aikuisilla on taas aikaa keskittyä omaan itseensä ja miettiä, kuka minä olen ja mitä minä oikeasti haluan. (Heelas & Woodhead 2005, 107–110.) Toisaalta voitaisiin ajatella, että vielä 50-luvulla ihmiset kasvoivat kirkon piirissä; se oli tärkeä osa elämää niin koulussa, kotona kuin itse kirkossa käytäessä. Myöhäisellä 60-luvulla ja etenkin 70-luvulla nuoret sekä yliopistoihmiset alkoivat kokea uudenlaista aikaa, kun subjektiivinen ajattelumalli levisi. Silloin alettiin kyseenalaistaa kirkollista totuutta, koska saatiin tietoa muista uskonnoista ja niiden ”totuuksista”. Tämä osaltaan antoi tietä uudelle henkistymiselle. (Heelas & Woodhead 2005, 130–133.) Robert Wuthnow’in tutkimuksessa (1976, 856–858) tuli esille esimerkiksi se, että vuosina 1959–1971 nuorien 21–34 -vuotiaiden kirkossa kävijöiden määrä väheni 27 %. Tämä varmasti osaltaan vaikuttaa vastaajien ikäjakaumaan. Nykyään ihmiset voivat tutkia valtamedioista hyvinkin vapaasti erilaisia mahdollisuuksia henkistymiselle, ja valita eri vaihtoehdoista juuri ne asiat, jotka kiinnostavat itseä ja sopivat omaan elämäntilanteeseen. Televisio-ohjelmat, elokuvat, lehdet, kirjat sekä mainonta yleisesti tähtäävät nykyään subjektiivisen nautinnon maksimointiin. Tämä osaltaan vaikuttaa hyvinkin suoraan ajattelutapaan, jolla pyritään parantamaan elämänlaatua, tulemaan paremmaksi ihmiseksi. Kokonaisvaltaisen henkisyyden eri muotoja näkee mediassa nykyään paljon enemmän kuin perinteistä uskonnollisuutta.

4.4. Uskonnollinen henkisyys

Uskonnollisessa henkisyudessa on vahva dualistinen jako luojan ja luodun välillä. Tämän jaon mukaan pyhyys ja Jumalan tahto on aina tärkeämpää kuin ihmisen oma tahto. Näin ollen meidän on toteltava Jumalan sanaa ja tehtävä niin kuin hän haluaa. Elämme tiettyjen normien, odotusten ja moraalिसääntöjen mukaisesti. Tämä auttaa monia muuttamaan elämänsä kaaoksesta järjestykseen, merkityksettömästä merkitykselliseen, pelossa elämisestä turvallisuuden tunteeseen. (Heelas & Woodhead 2005, 15–16.) Subjektiivinen

käänte on paljon selvempi holistisen henkisyuden piirissä kuin uskonnon harjoittajien keskuudessa. (Heelas & Woodhead 2005, 31.)

Raamatussa sana enkeli esiintyy usein. Yhteensä enkeli mainitaan Raamatussa noin 300 kertaa. Lähes kaikissa 66 Raamatun kirjassa, lukuun ottamatta Ruutin ja Esterin kirjoja, Johanneksen kirjeitä ja Jaakobin kirjettä, on maininta enkelistä. Jumalan sanansaattajia esiintyy Raamatussa myös muilla kuvaavilla nimillä, kuten henki, valo, tuli, tuuli, pilvi, käsi, tähti, valkopukuinen mies ja Jumalan tai jumalten pojat. Raamatun enkeli on yleisimmin ihmishahmoinen: valkopukuinen nuorukainen. Kristillinen enkeli on aktiivinen olento, jolla on tehtävä ja toiminta. Enkeli on dynaaminen hahmo, ja sen perimmäinen olemus on vaikutus. Kristillinen enkeli on saanut vaikutteita myös Raamatun ulkopuolisesta tarustosta ja (kauno)kirjallisuudesta sekä kuvataiteesta. (Raamattu 1972; ks. myös Seppälä 2003, 12, 16, 28–29.)

Roland Buck jakaa kirjassaan *Enkelit puhuvat minulle* (2004, 203–205) enkelit neljään kategoriaan. Ensimmäinen on palvelevat enkelit, joiden tehtävänä on pitää huolta meistä maallisista ihmisistä. Nämä enkelit ovat ihmisolentojen kaltaisia, mutta heillä on yliluonnollisia kykyjä. Nämä maan päällä asuvat enkelit eivät hohda kuten taivaassa asuvat enkelit. Toinen ryhmä on Jeesusta palvovat enkelit. Tämä on ainoa siivekäs enkeliryhmä. Siipiä palvovilla enkeleillä on kuusi kappaletta jokaisella. Buck (2004, 204) kuvailee näitä enkeleitä näin ”Palvovat enkelit peittävät kasvonsa kahdella siivellä kumartaessaan. Kaksi siipeä kiertää heidän jalkojaan kuin morsiusshuntu ja selässä on kaksi lyhyttä siipeä. Kerubit ja serafit ovat korkean luokan palvovia enkeleitä, mutta heillä on samanlaiset siivet ja sama tehtävä. Lucifer oli palvovien enkelien johtaja ennen lankeemustaan.” Kolmantena ryhmänä ovat taisteluenkelit, jotka asuvat lähellä Jumalaa ja tämän takia heidän vaatteensa ja ihonsa säteilee voimakkaasti. Neljäs ja viimeinen ryhmä on erityisjoukot, muun muassa sanansaattajaenkelit, joiden välityksellä Jumala vie ilmoituksia maailman ihmisille. Näiden enkeleiden tehtävänä on siis toteuttaa Jumalan suunnitelmaa ja ilmoittaa hänen sanomaansa. Erityisjoukot asuvat lähellä Jumalaa ja säteilevät taivaallista valoa.

Kristinuskon mukaan Jumala on luonut enkelit. (Seppälä 2003, 15.) Luterilaisessa kirkossa enkeleille on omistettu yksi päivä, Mikkelinpäivä. Nimi viittaa arkkienkeli Mikaeliin. Katolisessa kirkossa on kaksi enkeleille omistettua päivää: syyskuun 29. päivä, joka on arkkienkeliä juhlapäivä ja lokakuun 2. päivä, joka on suojelusenkeleiden muistopäivä (otettu käyttöön vuonna 1670) Ortodoksisessa kirkossa ylienkeli Gabrielia juhlistaan

kahtena päivänä 26.3. ja 13.7. Virsikirjassa enkelit mainitaan yli 60 kertaa. (Seppälä 2003, 80–81.)

Enkelien tehtäväksi katsotaan uskonnollisesti olevan, joko Jumalan sanansaattajana oleminen, jolloin enkelit vievät ihmisille Jumalan ilmoituksia tai taivaallisena hoviväkenä tai sotajoukkona toimiminen. Raamatussa ei ole paljon kuvauksia enkeleiden ulkonäöstä. Nämä harvat kuvaukset kuitenkin poikkeavat aika tavalla perinteisistä enkelikuvauksista. Vanhassa testamentissa enkeli kuvataan yleensä miehen muotoiseksi olennoksi tai ruhtinaaksi. Enkelit voivat siis näyttää aivan tavallisilta ihmisiltä, mutta heidät ajatellaan olevan enkeleitä, jos heillä on jonkinlainen viesti Jumalalta toimitettavanaan. Häikäisevä ja kirkas valo on joidenkin raamatun näkyjen tunnuspiirre. Esimerkiksi Jeesuksen haudalla olevia enkeleitä opetuslapset Matteus, Markus ja Luukas kuvaavat seuraavanlaisesti ”Hän oli hohtava kuin salama ja hänen vaatteensa olivat valkeita kuin lumi.” (Matteus 28:3) Sädekehä pään ympärillä kuuluu enkeleiden kuvailuun raamatussa ennemmin kuin siivet. (Raamattu 1972; ks. myös esim. Caluwé 1980, 8-9; Williams 2007, 23–24.) Raamatussa enkeleillä voi olla myös kyky kadota ja ilmestyä, ja aina heitä ei voi edes nähdä. Taiteessa puolestaan enkeli kuvataan monesti naiseksi tai naismaiseksi, jopa androgyyniksi hahmoksi, jolla on yleensä siivet. Myös valo ja eetteri kuuluvat olennaisesti enkeleiden kuvailuun. Antiikin ajan kirkkotaiteessa enkelit alettiin kuvata siivellisiksi, jotta heidät voisi erottaa kuolevaisiksi. Vanhimmissa enkeleitä kuvaavissa teoksissa (suunnilleen 250-luvulta) enkelit esitetään parrattomiksi nuoriksi miehiksi. Heillä on yleensä yllään valkoinen lakanamainen vaatetus, jalassa sandaalit, kädessä matkasauva ja hiuksissa nauha. Nämä kaikki viittaavatkin enkelien tehtävään olla sanansaattajana. (Caluwé 1980, 9; Williams 2007, 24)

Uskonnollisen kontekstin mukaan enkelit ovat Jumalan luomia olentoja, joiden tehtävä on palvella Jumalaa ja ilmoittaa ihmisille tahtonsa, varoituksensa tai vastauksensa juuri enkelien kautta. Jumala myös päättää minkälaisen olomuodon enkelit kulloinkin saavat. (Caluwé 1980, 6.) Raamatun mukaan voidaan jaotella eri tehtävät, jotka enkeleille kuuluvat. Näitä ovat: sanansaattaja, käskyjen toimeenpanija, selittäjä, suojelija, lohduttaja, taistelija, ylistäjä, lopun aikojen airut. (Seppälä 2003, 47–49.) Enkelit ovat läsnä myös Jumalan tuomitessa ihmisiä. Heidä kuvaillaan raamatussa tehtäviensä näkökulmasta, ei itsensä vuoksi. (Caluwé 1980, 7.)

4.5. Tulevaisuuden skenaario

Kristinuskolla on 2000 vuoden takaiset traditiot, josta monet saavat turvallisuuden tunnetta. (Heelas & Woodhead 2005, 142.) Tähän traditioon ihmiset turvautuvat edelleen. The Spiritual Revolution kirjan tuloksien mukaan henkinen vallankumous on liioiteltu. Toki uusia henkistymisen muotoja on tullut, ja 50-luvun lopun sekä 60-luvulla on tapahtunut selvä subjektiivinen käänne, joka jatkuu edelleen. Sukupuoliroolit olivat paljon selkeämmät vielä 50-luvulla niin työssä, kotona, kirkossa kuin muussakin sosiaalisessa elämässä, kun taas nykyään annetaan arvoa joustolle ja muutokselle. (Heelas & Woodhead 2005, 116.) Subjektiivisen hyvinvoinnin kulttuuri voimistui tosissaan 80-luvun lopulla ja 90-luvulla. (Heelas & Woodhead 2005, 136.) Perinteisellä uskonnollisuudella on kuitenkin paikkansa ihmisten elämässä. Heelas'in ja Woodhead'in kirjassa The Spiritual Revolution ennustetaan, että seuraavien vuosikymmenien aikana perinteinen uskonnollisuus vähenisi hitaasti, mutta varmasti, ja uudet henkistymisen muodot puolestaan kasvaisivat, hitaasti nekin. Seuraavien 40 vuoden aikana nämä kaksi olisivat suurin piirtein samaa luokkaa. Tulee huomioida, että kirjassa käydään läpi Englannin tilannetta. (Heelas & Woodhead 2005, 148–150.) Suomessa peruskoulussa on mahdollista valita eri uskonnonopetuksen ja elämäntietämisen välillä.

5. TEOREETTINEN VIITEKEHYS JA ANALYYSIMETODIT

5.1. Analyysimetodit

Tutkimuksen analyysimetodeina käytän (ruumiin) fenomenologiaa, sisällönanalyysia, hermeneutiikkaa sekä grounded theorya, mutta yleisemmin voitaisiin sanoa, että tutkimukseni sijoittuu laadullisen tutkimuskentän piiriin. Laadullinen eli kvalitatiivinen analyysi on menetelmäsuuntaus, jota käytetään ihmistieteissä, ja joka kiteytyy kysymykseen ”miten minä voin ymmärtää toista?”. Valitsemani teoriat toimivat apuna analyysin tekemisessä, mutta pyrin kuitenkin tekemään aineistolähtöistä laadullista analyysiä kirjallisen aineistoni analysointiin. Tämän vuoksi minun on otettava entistä enemmän huomioon omat taustatietoni ja – oletukseni aiheesta ja siitä, kuinka ne vaikuttavat analyysiin.

Sisällönanalyysi soveltuu kirjallisten dokumenttien, kuten enkelikirjoitusten analyysimuodoksi. Sisällönanalyysin avulla pyrin etsimään tekstistä merkityksiä. Käytän tässä sisällönanalyysia erityisesti havaitakseni, kuinka kieltä käytetään enkelikokemuksia kuvattaessa. Grounded theory auttaa minua tunnistamaan kokemuksista tiettyjä säännönmukaisuuksia. Merkityssuhteiden tarkastelemisessa apuna ovat fenomenologia sekä hermeneutiikka. Ensimmäinen auttaa teemojen luomisessa ja toinen puolestaan näiden valittujen teemojen tulkinnassa. (Ks. esim. Tuomi & Sarajärvi 2004, 47–50.)

Laadullista analyysiä sen kaikkine eri muotoineen voitaisiin lähteä purkamaan filosofian historian kautta. Ihmistieteellisessä tutkimuksessa, erityisesti hermeneutiikassa keskitytään mielen konstruoimaan maailmaan, joka näyttäytyy aina erilaisin merkityssisällöin. (Ks. esim. Tuomi ym. 2004, 24, 31.) Muun muassa Wilhelm Dilthey (1833–1911), jota voidaan pitää aikansa johtavana hermeneutikkona ja yhtenä filosofisen hermeneutiikan klassikkona on tutkimuksissaan käsitellyt henkitieteitä (erona luonnontieteistä). Hän kehitti modernia hermeneutiikkaa tulkinnan metodologiana. Hänen mukaansa henkitieteet tutkivat ihmisen oman tietoisuuden tuotteita, niitä merkitys- ja vaikutussuhteita ja todellisuutta, jotka ihminen on itse luonut tai tuottanut, ja hän kutsuu näitä ”hengen objektivaatioiksi”. Tässä sekä subjekti ja objekti ovat toisiinsa sidottuja, ihmisen itsensä luomia merkitysrakenteita, toisin kuin luonnontieteissä, jossa subjekti tutkii ulkoista luontoa. (alunp. Dilthey 1970, 179–180.) Diltheyn mukaan henkitieteissä keskitytään ilmiön ainutkertaisuuteen ja erityisyyteen; mielen konstruoimaan maailmaan. Yleisiin lainalaisuuksiin ei erityisesti

keskitytä, vaan subjektiiviseen kokemukseen, vaikka henkítieteet pyrkivät löytämään myös yleistä tietoa kohteestaan. (Siljander 1988, 20–25.)

Dilthey rakentaa henkítieteitä seuraavien kategorioiden varaan: merkitys, elämä, vaikutusyhteys, kehitys, kokonaisuus ja osa, sekä struktuuri. Nämä kaikki kumpuavat ihmisen oman (käytännöllisen) elämän kautta, toisin sanoen ne ovat jo olemassa esiteoreettisessa kokemuksessa ja ymmärryksessä, ja hän nimittääkin näitä ”elämäncategorioiksi”. (Siljander 1988, 23–24.) Hermeneutiikkaan kuuluu olennaisesti käsitteet esiymmärrys ja hermeneuttinen kehä. Ymmärtäminen pohjaa esítietoon (esiymmärrykseen) kohteesta, ja koska se on myös tulkintaa, niin ymmärtämisen pohjana on jo aiemmin ymmärretty. Ymmärtäminen etenee kehämäisesti, josta käytetään nimitystä hermeneuttinen kehä. (Ks. esim. Tuomi & Sarajärvi 2004, 35.) ”Fenomenologis-hermeneuttisen tutkimuksen tavoitteena on käsitteellistää tutkittava ilmiö eli kokemuksen merkitys.” (Tuomi & Sarajärvi 2004, 35). Sekä fenomenologisessa että hermeneuttisessa tutkimuksessa keskeisiä käsitteitä ovat kokemus, merkitys ja yhteisöllisyys. Koska yhtenä tutkimuskysymyksenä haluan selvittää enkelikokemuksen merkitystä kokijalle, fenomenologis-hermeneuttinen lähestymistapa sopii mielestäni tähän hyvin. Hermeneuttista ulottuvuutta tarvitaan fenomenologian lisänä, koska se tuo tulkinnallisen puolen tutkimukseen. Se voitaisiinkin nähdä yleisemmin ymmärtämisen ja tulkinnan teoriana. Tulkinnan avulla pyrin ymmärtämään kirjoittajien kokemusmaailmaa. (Ks. esim. Tuomi & Sarajärvi 2004, 33–35.)

5.2. Viitekehys

Tutkimuksen viitekehys pohjaa muistítietotutkimukseen sekä kokemuksen tutkimukseen, ja niiden väliseen suhteeseen. Nämä käsitteet ovat tutkimukseni kannalta keskeisiä. Korkeakankaan artikkelissa Muistoista tulkintaan – Muisti ja muisteluaineistot etnologian tutkimuksessa (2005, 133; alunp. Leimu T., Saressalo & Leimu P. 1979, 48.) muistítieto määritellään seuraavasti: ”Tieto, joka ei pohjaudu kirjallisiin lähteisiin, vaan tiedonantajan muistiin. Muistítietoa pidetään luotettavana silloin, kun tiedonantaja on kertonut omakohtaisesti kokemastaan eikä muilta kuulemastaan. Jos tutkittavasta kysymyksestä on käytettävissä useita tämän ehdon täyttäviä yhtäpitäviä muistítietoja, katsotaan tieteellisen

lähdekritiikin vaatimukset täytetyiksi.” Näin määriteltynä muistitieto on toisaalta yksilöllistä, toisaalta taas sen täytyisi olla yhteisesti jaettavissa oleva. Oman aineistoni kanssa, en ole alun pitäenkään pyrkinyt lähdekritiikin vaatimukseen, jossa sekä yksilöllisyyden että yhteisöllisyyden ehdot tulisivat täytetyiksi. Mielestäni tutkimusaineisto on sen tyyppistä, suurimmalta osaltaan täysin yksilöllistä, ettei lähdekriittisyys ole olennainen asia tutkimuksen relevanssin kannalta.

Määrittelen muistitiedon laveasti suulliseksi tai kirjalliseksi tiedoksi menneisyydestä, jossa muistelijoiden omat näkökulmat ja tulkinnat menneisyydestä ja menneisyyden tapahtumista tulevat esille. Tutkimuksessani se näyttäytyy metodina, tutkimusaineiston muodostamisen apuvälineenä sekä lähteenä; onhan se auttanut informantteja tuottamaan muistoja menneisyydestä. Tarkemmin määrittellen tutkimuksen metodina käytän ymmärtävää muistitietotutkimusta, jossa keskitytään menneisyyttä käsittelevän tiedon tulkintaan, ei niinkään sen selittämiseen. Ymmärtävässä lähestymistavassa tärkeämpää on ymmärrys sille, mitä ihminen muistaa ja kertoo, kuin tiedon totuudellisuus ja sen selvittäminen. Tärkeää on pyrkiä eläytymään tutkittavien henkiseen ilmapiiiriin, ajatuksiin, tunteisiin ja motiiveihin. Tutkijana pystyn kuitenkin tuottamaan vain mahdollisen kuvauksen tutkimastani kohteesta. Absoluuttisen tiedon tai totuuden kertominen on mahdotonta. Tutkimustulos näyttäytyy yleensä vahvan subjektiivisena sekä moniäänisenä ja – merkityksellisenä, eikä siitä välttämättä edes pyritä etsimään faktoja tai konstruoimaan menneisyyttä totuutena. Rekonstruktio, joka tutkimusaineistolle tehdään, ei ole lopullinen, koska se on tulkinta, jonka tutkija tekee nykyisyydessä. Menneisyyteen ei voi palata. (Ks. esim. Fingerroos & Peltonen 2006, 10; Fingerroos & Haanpää 2006, 32; Kalela 2006, 83.) ”Ihmistieteiden teoreettiset konstruktiot ovat aina toisen asteen konstruktiota, koska ne käsittelevät jo olemassa olevia, siis olemassa olevan arkisen merkityks maailman konstruktiota” (Tuomi & Sarajärvi 2004, 32).

Voitaisiin ajatella, että kirjoitukset ovat ”katse menneisyyteen.” Tutkimukseni lähtökohdat rakentuvat muisteluaineistolle, joten minun on näin ollen käsiteltävä ja analysoitava kertomuksia muistettuina kokemuksina, jossa muistelija esittää ja tulkitsee kokemuksiaan muistinsa mukaan. Muistelu voi liittyä omaa elämää koskeviin konkreettisiin asioihin, tapahtumiin, kokemuksiin tai elämyksiin, mutta se myös kuvastaa käsityksiämme elämästä ja kulttuurisesta itsestämme. Kirjoituksissa kerrotut asiat ovat tärkeitä ja merkityksellisiä muistelijaille, eikä niitä voida erottaa muistamisen tai muistelijan kontekstista. Tutkimuksessani muisteluaineisto rakentuu yksittäisten muistelijoiden ja kokijoiden

kirjoitusten kautta. Rakennamme muistoja aina uudelleen kontekstista ja ajasta riippuen. (Ks. esim. Korkiakangas 2005, 129–130.) Tarkastelemalla ja analysoimalla enkelikokemuksista kerrottua muisteluaineistoa kirjoittaja saa tavallaan tarinansa ”elämään” uudelleen. Tässä toteutuu laadulliselle aineistolle ominainen moniäänisyys, tekstien sisällöllinen rikkaus, toisaalta kompleksisuus, mutta yhtä kaikki monimuotoisuus. Tutkijana minun on kuitenkin tehtävä aineistosta analyysia, joka vasta auttaa minua löytämään teksteistä merkityksiä. (Ks. esim. Korkiakangas 2005, 131–132.)

5.3. Fenomenologia

Fenomenologia käsittelee kokemusta ja sitä, kuinka sitä voitaisiin perustellusti ymmärtää. Siinä tutkijan tulee pyrkiä pääsemään sisälle tutkittavan todellisuuteen, hänen elämismaailmaansa, ihmisen suhteeseen omaan elämistodellisuuteensa. Fenomenologian tarkastelun piiriin kuuluu tiedostamattomat ja tiedostetut kokemukset. *Kokemuksellisuus* ja *elämyksellisyys* ovat keskeisiä käsitteitä. Kokemuksen rakenteeseen kuuluu tajunnallinen toiminta, jota käsitellään ymmärryksen kautta, sekä elämäntilanne, joka tarkoittaa todellisuutta, johon ihminen on suhteessa ja joka merkityksellistyy. Toisin sanoen tämä hetki voi merkityksellistyä vain, kun se sisältyy elämäntilanteeseen ja tämä puolestaan voi tapahtua vasta, kun elämäntilanne on suhteessa todellisuuden kanssa. Emme voi kokea mitään ilman, että olemme suhteessa todellisuuteen oman elämäntilanteemme kautta. Toisaalta elämäntilanne tarkoittaa ihmiselle aina jotakin. Intentionaalisuus on tajunnallisen toiminnan keskiössä. Ihminen on siis tajunnallinen olio, jos meillä on jokin intentio eli pystymme suuntautumaan johonkin oman toimintamme ulkopuolelle. Joskus emme kuitenkaan välttämättä tunnista, mistä kokemuksemme tulee. Tämä ei tarkoita, etteikö kokemuksesta kumpuava elämys silti olisi todellinen, koska kaikki ilmiöt ovat yksilölle merkityksellisiä ja näin ollen todellisia. Kokemuksen rakenne muodostuu subjektista (kokija + hänen tajunnallinen toimintansa) ja objektista (koettava kohde, johon toiminta suuntautuu). Fenomenologinen kokemuksen tutkimus käsittelee molempia edellä mainittuja tietynlaisena yhteen sulautuneena merkityssuhteena ja juuri tätä suhdetta tutkimalla voimme ymmärtää ihmistä. (Perttula 2005, 116–117, 119; Tuomi & Sarajarvi 2004, 33–35.)

Koska ihmisen suhde todellisuuteen on fenomenologian mukaan merkityksillä ladattua, niin silloin myös yhteisöllisyys astuu mukaan kuvaan. Se, kuinka asiat meille merkityksellistyvät, riippuu siitä, mihin ihmisyhteisöön synnymme ja kuinka meidät kasvatetaan. Se, minkä merkityksen jollekin ilmiölle miellämme, ei ole meissä sisäsyntyisesti, vaan siihen vaikuttavat monet seikat. Näin ollen merkitykset yhdistävät subjekteja eli ovat intersubjektiivisia. (Ks. esim. Tuomi & Sarajarvi 2004, 34.)

Fenomenologisen analyysin mukaan uskonnossa ei tehdä selkeää eroa minuuden ja Jumalan välille. Ajatellaanpa esimerkiksi rukoilevaa ihmistä. Fenomenologian mukaan rukoileva ihminen on ”rukoileva ruumis”, joka elää intentionaalisesti rukouksen merkitystä. Rukoileminen eroaa kuitenkin monista muista ruumiin elämisen tavoista, kuten vaikkapa häpeän tunteen tuntemisesta, koska rukouksen kohde on ääretön. Maailma puolestaan on äärellinen. Näin voitaisiin kysyä mihin ”minä” päättyy ja mistä maailma tai Jumala alkaa?

Merleau-Pontylle ruumis on elettyjen merkitysten intentionaalinen kokonaisuus. Hän ei tarkoita ruumiilla vain materiaalista substanssia. Merleau-Pontylle ”Minä olen ruumiini” samalla, kun maailma on yhtä aikaa minussa ja minun ulkopuolellani. Ruumis ja maailma siis kietoutuvat yhteen aistittavassa, ajattelussa, ilmaisussa ja ihmisten välillä. Hänen mukaansa

1. kaikki havaitseminen ja ymmärtäminen liittyy ruumiiseen. Itse asiassa ruumiittomuuden käsittäminen on mahdotonta.
2. Ruumis mahdollistaa objektien olemassaolon objekteina. Kun kosketan itseäni, olen oman kosketukseni objekti. Voin kuitenkin muuttaa kosketuksen suuntaa aikaisemmasta objektista käsin aikaisempaan subjektiin. Tällainen subjektin ja objektin paradoksaalinen yhteenliittyminen mahdollistaa minun ja maailman olemassaolon, vaikka ne ovat toisiinsa erottamattomasti liittyneitä.
3. Esimerkiksi autoa ajaessani auto on "ruumiini jatke", jonka pystyn käsittämään ilman reflektiota tai erityistä tulkintaa. Maailman ja ruumiini erottamaton suhde tulee esiin myös siinä, ettei ole olemassa objektiivisia tiloja. Esimerkiksi jalkapallopelissä pelikenttää ei havaita ensin objektiivisena tilana ja tulkita vasta sitten, vaan kenttä havaitaan elettyjen merkitysten mahdollisena tilana ilman reflektiota ja ajattelua. Ruumis on siis esitietoisesti merkityksiä asettava minuus.
4. Ei ole olemassa puhtaita tunteita. Tunteet vaativat aina ruumiin ja toimintaa. Tunteet eivät

siis ole vain fysiologisia vaan "elettyjä ruumiillisia merkityksiä".

Näin Merleau-Ponty liittää kaiken toimintamme, tekemme ja intentiomme ruumiiseen.

(<http://plato.stanford.edu/entries/merleau-ponty/#7>)

Merja Lehtomaan mukaan tutkittavien tulee fenomenologisessa tutkimuksessa pystyä kuvaamaan kokemuksiaan niin kuin ne on koettu. Aineiston hankintatilanne on siis luotava suotuisaksi ja luotettavaksi tutkittavien kannalta. Fenomenologisessa tutkimuksessa tutkittavia ohjaavia teemoja tai kysymyksiä tulisikin pitää vähäisenä. Tutkijan tulisi pyrkiä paljastamaan ennakkokäsitykset itselleen ja näin ollen pyrkiä pitämään ne loitolla, sulkeistamaan ne, tutkimustilanteesta. Vain tällöin on mahdollista päästä sisälle tutkittavan kokemusmaailmaan. (Perttula ym. 2005, 14.)

5.4. Muistitietotutkimus

Kirjoituskutsujen ja – kilpailujen aineistoja on käytetty jo 1970-luvulta alkaen osana laadullisten menetelmien omaksumista. 1980–90 –luvulla alettiin tutkimuksellisesti erityisesti keskittyä henkilökohtaiseen tai henkilöön viittaavaan informaatioon, joka oli aiemmin pyritty lähinnä häivyttämään tutkimuksista. Samalla tuli mahdolliseksi henkilökohtaisen kokemuksen tutkimus, jossa tutkija ja informantti (informantit) eivät enää olleet suorassa yhteydessä toistensa kanssa. (Ks. esim. Pöysä 2006, 224–226.)

Pirjo Korkiakangas osoittaa, että muistitieto on ollut suomalaisen etnologisen tutkimuksen käsite jo 1900-luvun alusta lähtien. "E. N. Setälä esitti Suomalais-ugrilaisen Seuran vuosikokouksessa vuonna 1911, että kulttuurin "henkiset ainekset" muodostuvat kielestä ja sen avulla säilyneestä, kielelliseen asuun puetusta muistotiedosta: kansanuskosta, kansanmoraalista, kansantiedosta ja kansan mielikuvituksen tuotteista." (Korkiakangas 2006, 120; alunp. Setälä 1915, 10.) Voitaissiinkin ajatella, että kulttuuri on jotain, joka konstruoituu ihmisten mielissä (Ks. esim. Korkiakangas 2006, 123).

Muistitieto on viimeisen 20 vuoden aikana vakiinnuttanut asemansa akateemisessa maailmassa. Folkloressa muistitietoa tarkasteltiin kokemus- tai muistelukerrontana. 1980-luvun puolivälissä oral history tavoitti myös kulttuurintutkijat. Kokemus ja kerronta ovatkin folkloristiikan ja antropologian keskeisiä tutkimuskohteita. Muistitieto on kehittynyt tarpeesta laajentaa menneisyyden tulkintoja ja totuuksia; kertoa siitä, mitä

muistelijat halusivat tehdä, mihin he uskoivat tekohetkellä tai mitä he ajattelivat tehneensä kerrontahetkellä tai sitä ennen. Nykyään muistitieto mielletään tiedoksi, jonka avulla voidaan saada pätevää tietoa tutkimuskohteesta. Se on alkanut olla, mitä suurimmissa määrin, etenkin akateemikoille, metodologista pohdintaa muistin ja tiedon luonteesta. (Fingerroos & Haanpää 2006, 25, 27, 43–44; Ukkonen 2006, 175.)

Ulla-Maija Peltonen (Fingerroos & Peltonen 2006, 8-9) määrittelee muistitiedon sellaiseksi tiedoksi, joka ei pohjaudu kirjallisiin lähteisiin vaan tiedonantajan muistiin. Muistitietolähteet voivat olla sekä suullisia että kirjallisia; puhetta tai tekstiä. Etenkin suomalaisessa muistitietotutkimuksessa käytetään kirjoitettuja lähdeaineistoja, muun muassa eri arkistojen kilpakeruissa tuotettuja tekstejä. Ensimmäisenä luotettavuuden mittarina pidetään sitä, että tiedonantaja kertoo omakohtaisesti kokemastaan. Toisena on se, että tiedosta on useampi kuin yksi yhtäpitävä todistus. Niiden enkelikokemusten kohdalla, jotka olen informanteilta saanut, ensimmäinen luotettavuuden mittari täyttyy lähes kaikissa. Muutamassa kerrotaan toiselle henkilölle tapahtuneesta kokemuksesta. Tämä toinen henkilö on muisteluissa yleisimmin lapsi tai lapsenlapsi, mutta muisteluissa esiintyy myös muistoja omasta lapsuudesta käsin, jolloin muistetaan, kuinka oma isä tai äiti on kertonut omasta lapsuudenkokemuksestaan enkeleihin liittyen. Muutamaan omakohtaiseen kokemukseen liittyy ystävän kokemuksen yhdistyminen.

Korkiakankaan (2005, 129) mukaan suuri osa kulttuuriamme rakentuu muistimme varaan. Sitä ei voida erottaa meille tapahtuvien asioiden ja kokemusten ketjusta. Enkelikokemuksia lukiessani huomaan, ettei muistia voida erottaa niiden tarkastelusta; se on yhden tai useamman tietynaiheisen kokemuksen muistelemista menneisyydestä. Suurin osa kirjoituksista on kerrottu yksilöllisinä kokemuksina, kollektiivista muistitietoa kirjoituksissa on havaittavissa minimaalisesti. Kirjoittajat kertovat omista kokemuksistaan tai kokemuksesta, joka on sattunut heidän lapselleen tai läheiselleen. Se, että huomioon olisi otettu myös toisen ihmisen ääni, on havaittavissa neljässä kirjoituksessa.

Vastaaja 2 "Vanhempi tytöistä hän puhui paljon ja selvästi jo 1v. 3kk ikäisenä. Noin 2v hän tuli usein kertomaan leikkiessään olohuoneessa tulkaa katsomaa enkeli istuu sohvalla, pyysi leikkimää – sitten sanoi: mihin meni, ei näy tule tule ei näy.

Ja viimeiset kertomiset päiväkodilta kun he oli olleet kirkossa siunattavana kouluun menoa varten.

Kuule mummi kun me poistuttiin kirkosta – niin kirkon eteissä nurkassa seisoj enkeli – se oli kaunis hyvin värikäs, enkä voinut jäädä juttelemaan kun piti jonossa kävellä."

Vastaaja 16 ”Lapsuudesta muistan isäni kertomana hänen nähneen valkean enkelin pienenä poikana kirkkaana kesäpäivänä. Kolmas enkelikokemus, joka tulee mieleeni, on äitini kertomaa. Hänen 9-vuotias pikkuveljensä oli ollut kuolemaisillaan ja hän oli sanonut: Isä ja äiti, ettekö näe kun enkelit tulevat minua hakemaan.”

Kollektiivinen muisti voidaan erottaa yksilöllisestä muistista. Se tarkoittaa sitä prosessia, jossa menneisyyden muistoja, tarinoita tai myyttejä luodaan, tuotetaan ja uusinnetaan. (Raivo 2006, 270.) Näin ollen kollektiivista muistia ei ole olemassa ilman sosiaalisia suhteita ja tarinoiden esittämistä. Suodatamme menneisyyttä omien kokemustemme valossa ja unohtamme tapahtumista aina jotain. Tämä on oleellinen asia, kun tarkastellaan kollektiivista muistia. (Ks. esim. Raivo 2006, 270; Korkiakangas 2005, 135.) Kollektiiviseen muistiin kuuluu se, ettei sen ylläpitäminen vaadi tapahtumien omakohtaista kokemista. Tässä tulee esiin myös muistin historiallinen aspekti. (Ks. esim. Korkiakangas 2005, 136.)

Se, mitä muistetaan ja kuinka kokija tulkitsee muistamaansa, riippuu aina myös nykyhetkestä sekä henkilön koko elämänhistoriasta. Samasta asiasta voidaan kertoa lukemattomilla eri tavoilla muistelijan sen hetkisen kontekstin ja tarkoitusperien mukaan. Täytyykin muistaa, että muistitieto on konstruktivistista tietoa, tietoa, joka tuotetaan uudestaan muistelutilanteessa. Näin ollen siihen voi sisältyä kaunistelua ja jälkiviisautta. Muistamiseen liittyy kiinteästi kyky unohtaa, valita, hylätä tai torjua juuri tiettyjä asioita kokemuksesta. Muistitiedossa sekä folkloressa keskitytäänkin juuri siihen, mitä asioita kertojat nostavat esiin kokemuksistaan, mikä on ollut tapahtumien merkitys sekä tietenkin tutkijan tulkinta ja merkitysten löytäminen aineistosta. Alessandro Portellin mukaan, se mitä ihmiset uskovat tapahtuneen on samanlainen historiallinen fakta kuin todellinen tapahtumakin. Meidän tulee pitää muistitietoa luotettavana lähdeaineistona, kunhan vaan suhtaudumme siihen sen vaatimalla tavalla. Portelli (2002, 67–70) itse asiassa väittää, että ”se mihin ihmiset uskovat muistoissaan, sisältää enemmän tietoa kuin se, mitä todellisuudessa tapahtui.” (Ks. esim. Fingerroos & Peltonen 2006, 8-9; Fingerroos & Haanpää 2007, 27, 32–34; Portelli 2006, 55–56.)

Tutkimukseni sijoittuu muistitiedon varaan. Huomioon tulisi ottaa se, että ihmisen muisti ei toimi kriittikömmästä, kaikenkattavasti, vaan muistiimme vaikuttavat monet asiat, kuten kokemukset, merkitykset, tunteet ja vaikutelmat sekä äännet, hajut, maut ja mahdollisesti monet muutkin asiat. Kategorisoiden voisi sanoa, että enkelikokemukset ovat henkilökohtaisia muisteluita. Muistot myös muuttuvat ajan myötä, koska ”muisti ei

koskaan pysähdy paikalleen" (Järviluoma 2007, 65; alunp. Schacter 2001). Tässä tulisikin huomioida se, että muisteluihin vaikuttaa myös muistamishetken tunnetila ja tapa, ei vain tapahtumahetkenä syntyvät muisto ja kokemus. Tätä muuttunutta muistoa pidetään totena kuvauksena aikaisemmasta kokemuksesta. (Ks. esim. Järviluoma 2007, 62–65, 70, 73–74.) Omassa aineistossani eli kirjoituspyynnöin kerättyihin kertomuksiin vaikuttaa tunnetila, joka kertojalla on, kun hän kirjoittaa minulle enkelikokemuksistaan. Tähän prosessiin minä en ole voinut millään tavalla vaikuttaa, enkä myöskään tietää, millainen tila, aika tai tunne henkilöllä on kirjoittaessaan kokemuksistaan, jollei hän siitä erikseen mainitse. Saamissani kirjoituksissa ei ole mainittu mitään näistä kolmesta tekijästä.

”Ulla-Maija Peltosen mukaan kirjoitettu aineisto on haastatteluissa tuotettuun muistelupuheeseen verrattuna ”ainutlaatuista”, koska tutkija ei ole voinut valikoida kertojia vaan nämä ovat valikoituneet omasta aloitteestaan mukaan tutkimukseen tai keruuseen.” (Ukkonen 2006, 177; alunp. Peltonen 1996, 286.) Kyseessä on kuitenkin tutkijan eli minun pyytämä aineisto, joten tutkittavat ovat ehkä palauttaneet mieleen asian, jota ei ole muisteltu pitkään aikaan. Tulkinta menneestä kokemuksesta saattaa muuttua. Olen laatinut tutkimuspyyntöön joitain kysymyksiä ja nämä tietenkin osaltaan ohjaavat sitä, mistä kirjoitetaan. Muistelu ei ole spontaaniluonteista asioiden muistelua ja näin ollen tutkimus on tutkijalähtöinen. Kaikkiin kysymyksiini ei kuitenkaan ole lähestulkoon missään kirjoituksessa vastattu. Toisaalta taas, en ole voinut myöskään rajoittaa sitä, mistä tutkittavat ovat kirjoittaneet, vaikka olenkin pyytänyt kertomaan enkelikokemuksista. Näin ollen jotkut vastaajat ovat kertoneet asioista, joista en ole edes osannut kysyä kirjoituspyynnössä. Kuitenkin kumpaakaan edellä mainittua en ole voinut ennakoida etukäteen vaan asia on selvinnyt vasta, kun olen lukenut ensimmäistä kertaa lähetetyt kirjoitukset. (Ks. esim. Korkiakangas 2005, 137–138.)

5.5. Muistamisen erilaisia tapoja

Olisi mielenkiintoista asettaa vastakkain nuo kaksi ihmistä, nykyinen minäni ja silloinen minäni. Ja lisäksi nykyhetki vaikuttaa vahvasti tuohon menneisyyteen. Vuoden kuluttua en kirjoittaisi kuten nyt. (Woolf 1986, 98.) Kirjoitushetken mielentila ja elämäntilanne vaikuttavat siihen, millaisen konstruktion kokija tuottaa menneisyyden tapahtumasta.

Olennaista on se, miten kertoja on kokenut tapahtuman, ei niinkään tapahtuman todennettavuus.

Muistilla on myös maantieteellinen ulottuvuus. Muistamme tapahtumia, kun sidomme ne aikaan ja paikkaan, jotka ovat osa persoonallista historiaamme ja näin ollen merkityksellisiä. (Ks. esim. Raivo 2006, 272.) Jos ajallinen etäisyys muisteltuun tapahtumaan on pitkä, muistelijalle on tärkeää sijoittaa itsensä sekä aikaan että paikkaan. Tämä sen vuoksi, että sekä mennyt ja nykyinen aika tavallaan nivoutuvat yhteen, jolloin muistelijalla on tunne, että hän on läsnä sekä nykyisyydessä että mennessä. Muistamisessa tärkeämpää kuitenkin on se, mitä halutaan muistaa, kuin itse tapahtuma. Tulkitsemme menneitä tapahtumia aina nykyisyydestä käsin, jonka vuoksi tulkinta on tuotettua ja vahvistettua. (Ks. esim. Raivo 2006, 274; Korkiakangas 2006, 134.) Tietyn paikan kokeminen uudelleen, esimerkiksi luonnonelementtien tunnistaminen, vaalivat ja ylläpitävät muistoa (Ks. esim. Raivo 2006, 275). Tätä on kuvattu kirjoituksissa. Muisto palaa mieleen yhä uudelleen ja uudelleen riippumatta tapahtuman ajankohdasta. Saman paikan näkeminen ja kokeminen uusintavat ja vahvistavat menneisyyden kokemusta. Täytyy kuitenkin muistaa, että samankaltainen enkelikokemus voi herättää eri ihmisissä hyvinkin erilaisen tulkinnan. Se, minkälaiset merkitykset ja diskurssit saavat näkyvyyttä riippuu ihmisestä, henkilöhistoriasta, elämäntilanteesta, menneistä kokemuksista ja varmasti monesta muusta seikasta.

Muisteluissa on monia аспекteja, jotka liittyvät kollektiivisen muistin piiriin (enkelikokemuksissa esimerkiksi kävelylenkki kaverin kanssa, käveleminen liikenteessä, ruokakaupassa asiointi, autolla ajaminen jonkun kanssa), mutta joista muotoutuu vähitellen omakohtainen muistelukertomus. Kollektiivisen muistin rinnalla kulkee aina yksilöllinen muisti, joka pitää sisällään muistot henkilökohtaisista ja omaelämäkerrallisista tapahtumista, kuten omista tunteista tai vaikkapa enkelikokemuksissa usein esiintyvistä yöllisestä heräämisestä. (Ks. esim. Korkiakangas 2005, 136; Korkiakangas 2006, 129.) Enkelikokemukset ovat juuri näitä henkilökohtaisia tapahtumamuistoja, jotka ovat kokijalleen tärkeitä ja mieleenpainuvia. Toisaalta voitaisiin ajatella, että enkelikokemukset ovat myös osa sosiaalista muistia (Korkiakangas 2005, 135), koska kokemus voidaan jakaa läheisten ihmisten kanssa. Tapahtumien kertominen toinen toisillemme on osa arki ajattelua. Se on kulttuurien välinen tapa, jotta ymmärtäisimme maailmaa, omaamme sekä toisten. (Ks. esim. Salmi-Nikander 2006, 201.) Puhuttaessa omaelämäkerrallisesta

muistista tarkoitetaan vain muistelijan kokemaa sekä niitä asioita, jotka ovat vain hänelle kokemuksellisesti tärkeitä. (Ks. esim. Korkiakangas 2005, 137).

Enkelikertomuksia tarkastellessani olen huomannut mukana myös elämyksellisiä piirteitä. *Elämuskertomuksille* on tyypillistä tuntemuksiin keskittyvät kuvaukset. Näissä kertomuksissa teksti on seikkaperäistä, tunnepitoista ja kuvakieltä käytetään runsaasti. (Timonen 2004, 401.) Elämysenkelikertomuksissa kertoja muistelee seikkaperäisesti tapahtunutta; tunnelmaa, omia tunteitaan ja ajatuksiaan. Elämuskertomuksessa kertoja on aina itse tunteva toimija, jolle kokemus on tapahtunut. Muut henkilöt on häivytetty taustalle. Tapahtumat ovat kertojalle ainutlaatuisia, niin kuin monet kirjoittajat kertoivat enkelikokemuksen olevan. (Laurén 2006, 80.)

Vastaaja 15 ” Olin vanhempieni ja mummini kanssa silloisessa Jugoslaviassa uimassa alueella, missä oli pieniä ja isoja putouksia. Pienemmissä alhaalla olevissa kalkkikivialtaissa uitiin, putoukset olivat siis suurempia ylhäällä ja pienentyivät alaspäin tultaessa...

Lähdin hiukan ylemmäs ja ajattelin kahlata matalalta näyttävän vesivirran läpi toiselle puolelle.. Veden virtaus ja voima yllättivät ja tipuin putoukseen.. ainoa mitä ehdin ajatella oli suuri harmistus siitä, etten ennättänyt edes keuhkoja täyteen vetäistä, kun olin jo vesimassan sisällä..

Yritin kaikin voimin ponnistella ylöspäin. Samalla näin veden uskomattoman turkoosin värin, valtaisan määrän ilmakuplia ja totesin turhaksi kaiken ylöspääsyn - voin vain antaa veden viedä ...katselin jatkuvasti ylöspäin ja näin valon käyvän himmeämmäksi, kunnes valo ei enää vettä läpäissyt ja olin pimeydessä veden vietävänä. Minkäänlaista liikettä ja suuntaa en enää tuntenut.

Tunne ja pakahdus keuhkoissa oli valtava. Jokainen joka pidättää henkeä pitkään, tietää rajan tulevan vastaan. On pakko vetää keuhkot täyteen, refleksi on voimakas. Tunnistin ja tiedostin asian ja tiesin että nyt vedän keuhkot täyteen ja nyt kuolen. En kokenut minkäänlaista pelkoa, tunnistin vain tosiasian. Ja sitten annoin sen tapahtua... mitä ei ilmeisesti koskaan tapahtunut..

Olin Valossa - rajattomassa .. en kokenut muuta kuin lämmintä ihanaa oloa sekä niin syvää rauhaa ja onnellisuutta että vain Olin. Olin tässä täydellisessä ajattomassa hyvän olon, ilon ja rauhan tilassa täysin tyynenä ja tyytyväisenä, ilman mielen ajatuksia, kuitenkin täysin hereillä. Olin enemmän hereillä kuin koskaan aiemmin olin ollut..

kunnes, en tiedä miten ... sen tietoisuus hävisi ja olin tullut pintaan ja nousin ylös vedestä ilman pienintäkään hapen puutetta. Nousin ylös, olin täysin rauhallinen ja ilman vähäisintäkään tarvetta vetää keuhkot ilmaa täyteen ja juuri kokenut elämäni onnellisimman hetken...”

Kirjoittaja tekee jatkuvasti valintoja: sensuroi tai tiivistää tekstiä tai vastaavasti liioittelee tapahtuneita asioita. Jotkut vastaajat hairahtuivat myös sivupoluille kirjoitusprosessissa. Kerrottiin esimerkiksi omasta henkilöhistoriasta, joka ei kuitenkaan liittynyt itse enkelikokemukseen. Mutta kerronnan liikkeessä suunta vaihtuu. Kerronta toki etenee ajassa, mutta ennen kaikkea hetkessä. (Saresma 2007, 69.) Oma kirjoitusta on kyllä

mahdollista muuttaa myöhemmin, mutta esimerkiksi vastaajat, jotka ovat kirjoittaneet tekstinsä käsin, eivät enää ole muuttaneet kertomustaan.

Saara Tuomaala (2006, 272–273) lähestyy haastatteluja *kokemuskertomuksina*, joissa "eletty ja kerrottu kokemus rakentuvat muistitietona toistensa kautta." Ne ovat kertovia esityksiä, kuvailuita, selityksiä tai arviointeja omasta elämästä. Kokemuskertomus voi olla materiaallinen tai ruumiillinen kokemus, joka elämäkulussa muotoutuu kertomukseksi. Niissä yhdistyy subjektiivisesta näkökulmasta käsin eletty ja kerrottu elämä. Kokemuskertomuksessa saatetaan kertoa myös jonkun läheisen ihmisen kokemuksista, jos ne ovat kertojan mielestä muistamisen ja kertomisen arvoisia. Tässä tapauksessa kertoja on ollut mukana kokemuksessa joko sivuhenkilönä, ulkopuolisena tarkkailijana tai kuullut tapahtuneen kokijalta itseltään. Mielestäni Tuomaalan termi sopii miltei täydellisesti koskien omaa tutkimustani ja kertomuksien laatu huomioon ottaen. *Tapahtumakerronta* puolestaan on kerrontaa lähimenneisyydestä, ja sille tyypillisiä aiheita ovat muun muassa matkat, retket ja juhlat. Tapahtumakerronnan kokemukset poikkeavat normaalista arjesta, mutta eivät ole niin mullistavia yksilön elämän kannalta kuin kokemuskertomukset. Oman elämän kannalta merkitykselliset tapahtumat muistetaan, jolloin samalla monet tapahtumat, joilla ei ole niinkään merkitystä, unohtuvat mielestä tai sulautuvat muihin vastaavanlaisiin tapahtumiin. Tapahtuma, kokemus ja kerronta ovat kuitenkin jatkuvassa vuorovaikutuksessa toistensa kanssa. (Ks. esim. Salmi-Nikander 2006, 200.) Enkelikokemuksissa on nähtävissä sekä kokemus- että tapahtumakerronnallisia piirteitä. Tosin tapahtumakerronnan tapahtumat sijoittuvat hyvin pitkälle menneisyyteen, monien vuosikymmenien päähän. Aineistossani ei oikeastaan esiinny yhtään tapahtumallista kokemusta, joka olisi kertojan lähimenneisyydestä.

"Muistelukerronta on eri aikatasoja ja elämänvaiheita yhteen liittävä kerronnan laji" (Tuomaala 2006, 273). Yleensä muistelukerronta liittyy omaa elämää ja/tai yhteisöä mullistaviin kokemuksiin, kuten syntymään ja kuolemaan. Muistot, jotka ovat jääneet erilaisista elämyksistä tai tapahtumista, ovat kokijalleen ainutlaatuisia ja merkityksellisiä. Enkelikokemuksiin liittyy suhteellisen paljon nostalgisia piirteitä. Korkiakankaan (2005, 137, 140) mukaan nostalgia on muistelun tapa, jonka avulla voidaan muistella menneisyyttä ja kaivata sitä. Siihen liittyy tavanomaisten tai epämiellyttävänä kokemien asioiden häivyttäminen taka-alalle muistosta muuttaen ne positiivisiksi.

Tapahtumamuisti on muistin osa-alue, jossa ovat henkilökohtaiset, konkreettisten tapahtumien muistaminen. Näistä aistimellisista muistoista Tuomaala käyttää nimitystä ”eloisat muistot”. Niiden avulla kokijalla on mahdollista aistia kokemus uudelleen todentuntuisesti; hänen on mahdollista haistaa, maistaa, tuntea, nähdä tai kuulla menneeseen kokemukseen liittyviä tuntemuksia. Jos kokemus on ollut erityisen voimakas ja merkityksellinen, kokijalla on mahdollisuus päästä takaisin menneeseen kokemukseen, ihmissuhteeseen tai ympäristöön. Eloisien muistojen luonne selittyy pitkälti kokemuksen intensiivisyydellä sekä kerronnallisella toistolla. (Ks. esim. Tuomaala 2006, 273–274; Salmi-Nikander 2006, 199–200.)

5.6. Kokemuksen tutkiminen

”Kokemuksen antropologia käsittelee sitä, miten yksilöt kokevat kulttuurinsa ja miten ihmisen tietoisuus vastaanottaa ja tulkitsee tapahtumia.” (Salmi-Nikander 2006, 204; alunp. Bruner 1986, 4–5.) Saksalaisen filosofin ja yhden fenomenologian oppi-isän Wilhelm Diltheyn (1833–1911) tuotannosta ovat ammentaneet ajatuksia kokemuksen antropologiseen tutkimukseen muun muassa antropologit Edward Bruner sekä Victor Turner. Juuri Dilthey on ottanut esille kokemuksen (”erityinen kokemus”) - ja tapahtumakerronnan (”kokemusvirta”) omassa tuotannossaan, jota on soveltanut muun muassa Victor Turner. Kokemuksen ja käyttäytymisen ero on se, että kokemuksessa ihminen aktiivisesti osallistuu toimintaan. Kokemukseen kuuluu tunteet ja odotukset, ja se välittyy, ei vain verbaalisesti, vaan myös kuvien ja vaikutelmien avulla. Kokemuksen tutkimus on tärkeää myös sen vuoksi, että tulkitsemme toisiamme ja toistemme kokemuksia omien kokemustemme pohjalta. (Salmi-Nikander 2006, 204–205.)

Yleensä kirjoituspyyntöihin vastaavat kertovat suurin piirtein niistä seikoista, mitä kirjoituspyynnössä pyydetään. Useasti vastaajat haluavat erityisesti tuoda ilmi, että he kertovat ”totuuden”. Näin ollen vastaaja kertoo kirjoitustyyliään olevan realistinen. Tästä voikin päätellä, että kirjoittaja haluaa, että hänet otetaan vakavasti ja uskotaan, mitä hän on kokenut. (Helsti 2005, 153.) Omasta aineistostani voi huomata saman. Ollaan varmoja, että kyseessä on enkelikohtaaminen. Toisaalta painotetaan, ettei tiedetä kuinka kokemus on ylipäättään mahdollinen, mutta se on kuitenkin tapahtunut. Vastaaja 6 esimerkiksi ilmaisee näin ”Olen varma, että tämä oli enkelinäky kohdallani.”

Asiaa voitaisiin lähestyä konstruktiiivisesta näkökulmasta. Meillä ei ole todisteita enkelikokemuksen tapahtumisesta. Toisaalta ei ole myöskään syytä epäillä kokemuksen totuusarvoa. Kulttuurintutkijana tutkin todellisuudesta esitettyjä tarinoita, kuvauksia ja tulkintoja. Tutkin, mitä merkityssisältöjä kokemukset pitävät sisällään. Konstruktionismin mukaan kokemukset rakentuvat merkitystulkinnoista ja tulkintasäännöistä. Ihmiset ylläpitävät merkitysrakenteita kommunikoidessaan keskenään kielen avulla. (Ks. esim. Helsti 2005, 153–154.) Näin ollen jokaisen ihmisen näkökulma, tausta ja kulttuuripiiri vaikuttavat siihen, kuinka he merkityksellistävät kokemansa. ”Kieltä ei pidetä neutraalina todellisuuden kuvaamisen välineenä, vaan sosiaalisen todellisuuden tuotteena ja tuottajana” (Helsti 2005, 154). Voitaisiinkin ajatella, että tekstin tulkinta on käännöstapahtuma (vrt. ”hermeneutin” = kääntää), jossa tutkija tulkitsee tutkittavan maailmankuvaa (Tuomi & Sarajärvi 2004, 104).

Tietoteoreettisesta keskustelusta voidaan erottaa neljä erilaista totuusteoriaa. Enkelikokemuksiin ja laadulliseen tutkimukseen liittyen ”totta” on konsensuskeen, pragmaattiseen ja koherenssiin totuusteorioiden piiriin sisältyvät asiat. Ensimmäisen mukaan totta ovat asiat, jotka ihmiset ovat luoneet yhteisymmärryksessä sopimuksin ja kielikuvin. Toisessa totta ovat uskomukset, jotka toimivat ja ovat hyödyllisiä. Kolmannessa totta ovat väittämät, jotka ovat yhtäpitäviä tai johdonmukaisia muiden väittämien kanssa. Ainoastaan korrespondenssiteoria, jonka mukaan totta ovat väittämät, jotka vastaavat todellisuutta, ei voida katsoa toteutuneeksi enkelikokemuksissa, koska kaikki eivät näe enkeleitä. (Tuomi & Sarajärvi 2004, 131–132.)

Aiheen valintaan ovat vaikuttaneet omat henkilökohtaiset mielenkiinnon kohteet sekä arvomaailma. Olen kiinnostunut erityisesti kirjoittajien omiin kokemuksiin perustuvasta kerronnasta ja kirjoittajien itselleen luomista merkityssisällöistä. Erityisen hedelmällistä on myös se, että enkelikokemuksen kokija tallentaa aikaisemmin vain suullisena kertomuksena olevan kokemuksen kirjalliseksi perinteeksi. Suurin osa kirjoituksista on omaelämäkerrallisia, eikä niitä ole kerrottu monille. Olen siis erityisasemassa saadessani lukea enkelikokemuksista. Kirjoittaessaan kokemusta kokijan mieleen voi palata uusia asioita tapahtumatilanteesta ja se voi saada uusia merkityksiä. Mielestäni on myös tärkeää tallentaa kirjallisesti arkikokemuksen tapahtumia ja kuvauksia, jotka voivat näin ollen saada uusia tulkintoja.

Kokemus on tutkimuksessani ennen kaikkea yksilöllinen, subjektille kuuluva. Toisaalta sitä myös jaetaan yhteisön kesken jossain määrin. Kaikki tutkimuksessa esiintyvät kokemukset ovat elettyjä kokemuksia henkilön historiassa. Eletty kokemus liittyy siis toisaalta kieleen, toisaalta se on kokijalle ruumiillinen ja näyttäytyy erityisen tärkeänä ja miltei pyhänä kokemuksena. Maurice Merleau-Pontyn ruumiin fenomenologia sopii mielestäni hyvin mystisten ja uskonnollisten kokemusten tulkintaan, koska siinä ei ole tarkoitus teoretisoida asioita vaan pitäytyä kokemuksessa ja sen tulkinnassa. Tämä sopii enkelikokemuksia tarkasteltaessa, koska emme pysty irtaantumaan (välittömästi fenomenologisesta) kokemuksesta. Toisaalta arkikokemukset ovat vieraita fenomenologiselle asenteelle, ja sen tarkoitus on päästä eroon kaikesta kokemukseen tuodusta ”muusta”, (kuten tieteellisistä teorioista).

5.7. Teemakirjoitus

Kirjoittajilla on syynsä kertoa ja lähettää tarinansa. Se on oman identiteetin rakentamista. Teemakirjoitus on hyvä aineiston hankintatapa lähestyä arkaluonteista aihetta. Se liittyy muihin käsitteisiin, joita käytän tutkimuksessani, kuten muistitieto, muistelukerronta ja kokemuskerronta. Kaikki nämä käsitteet pohjautuvat lopulta aineistoihin, jotka käsittelevät tavallisten ihmisten kokemuksia ja kerrontaa niistä. (Ks. esim. Helsti 2005, 149–150.)

Teemakirjoittajista suurin osa on iäkkäitä. Monet eivät ole maininneet ikäänsä kirjoituksen yhteydessä. Kuitenkin ne, jotka ovat maininneet ikänsä, ovat olleet ikähaarukalla 41–65 – vuotta. Monet kokemuksista ovat tapahtuneet 10–20 vuotta sitten. Tästä voi päätellä jo jotain siitä, että henkilöt eivät ole nuoria. Yksi informantti kertoo olleensa 15-vuotias kokemushetkellä ja on nyt 41-vuotias. Iäkkäämpien kirjoituspyyntöön vastaaminen johtuu osaltaan siitä, että muistojen kertomisen tarve näyttää kasvavan iän myötä. (Vakimo 2001, 210.) Suurin osa kirjoittajista ei usein vastaa suoraan esitettyihin kysymyksiin kirjoituspyynnössä. Ne toimivat kuitenkin hyvänä virikkeenä muistelijaille, jotka usein käsittelevät ja kuvailevat kokemustaan melko monipuolisesti. Tämän vuoksi kysymysten tulisi olla laaja-alaisia, eivätkä ne saa johdatella kirjoittajaa. Teemakirjoitusaineisto tuottaa yleensä moniäänisen aineiston, jossa kirjoittajat käsittelevät elämäänsä ja sen muuttumista kertomuskuvailuin, joissa yksityiskohdat liittyvät laajempiin kokonaisuuksiin. (Ks. esim.

Helsti 2005, 151.) Tämä totisesti pitää paikkansa; aineisto on hyvin moniääninen ja – ulottuvainen.

Teemakirjoitusaineiston kiinnostavuus tutkijan kannalta on juuri siinä, että kirjoittajat ilmaisevat kertoessaan omat kognitiiviset jäsennyksensä ja tulkintansa tutkimuskohteesta (Apo 1995, 176). Tutkimuksessa, joka pohjautuu teemakirjoitusaineistoon, käytetään yleensä paljon sitaatteja kirjoituksista, koska tutkimus pohjautuu aineistoon ja sen tulkintaan. Aihetta voi sitaattien avulla kuvata eloisammin ja tarkemmin, kuin tutkijan omin sanoin. Myös lukijan on helpompi tehdä omia tulkintojaan suoraan sitaateista. Tarkoitus on keskustella tekstin ja sen kirjoittajien kanssa. Näin on mahdollista antaa myös tutkittavien äänen tulla kuuluviin. (Ks. esim. Helsti 2005, 157.)

5.8. Kerronnan muotoja

Kertojan ääni tuo esille hänet aktiivisesti maailmaa rakentavana kokijana ja toimijana. Se on osa hänen identiteettiään. Koska en ole tehnyt haastattelututkimusta, en konkreettisesti ole kuullut kertojan ääntä, mutta kirjoitusten muodossa kommunikoin kertojan kanssa. Kertomusten lukeminen ja analysointi on käsitteellistä vuorovaikutusta kertojan äänen kanssa.

Olen rajannut tutkimusaiheeni enkelikokemuksiin. Olen myös kirjoituspyynnössä pyytänyt tiettyjä asioita mahdollisesti kerrottaviksi. Kyseessä on tekstit, jotka on kirjoitettu vain tätä pyyntöä varten, ei jo olemassa oleva aineisto. Enkelikokemukset ovat mielestäni rajattuja kokemuksia, koska ne erottuvat selvästi arjen tapahtumista. Kirjoitus onkin eri kertomusmuodoista koostuva kertomus. Kaikki osat eivät ole saman kertomuksen osia, vaan pikemminkin ”tekstin synnyttäneen dialogin osia” (Pöysä 2006, 238). Kirjoitukseen voi sisältyä erilaisia tyyliä sekä selkeitä alakokonaisuuksia, anekdoottimaisia kertomusjaksoja. Enkelikirjoitukset ovat mielestäni suurimmaksi osaksi tapausmuotoisia kertomuksia.

Tutkimuksessani käytän narratiivista eli kerronnallista tutkimusotetta koskien luonnollisia kertomuksia eli minun tapauksessani ne ovat juuri näitä enkelikokemuksia, jotka ovat kertomusten muodossa. "Narratiivisessa tutkimuksessa tutkimuskohteen katsotaan rakentuvan tutkijan, aineiston ja tulkinnallisen viitekehyksen vuorovaikutuksessa" (Hägg

2010, 117). Narratiivinen analyysi toimii muistitietoaineistoni tai "luonnollisten" kertomuksien tulkinnassa, ovathan enkelitarinat kertomuksellisessa muodossa kirjoitettuja. Kertomus on tietoisuuden jäsentymistapa sekä osa elämäkokemusta (Hägg 2010, 120). Kokemuksien tutkimukseen kuuluu olennaisesti rituaalien, rutiinien, metaforien ja jokapäiväisten toimien huomioonottaminen. Kokemus on aina ajallinen ja ihmiselämän tarinoista muotoutunut. Tarvitsemme tarinoita ymmärtääksemme kulttuuria, tietämistä sekä ajattelua. (Ks. esim. Syrjälä 2001, 208.)

Kerronnan muotoja on erilaisia. Alessandro Portelli (1997, 27–29) jakaa historiakerronnan kolmeen eri tapaan. Aineistossani kirjoittajat käyttävät pääsääntöisesti persoonallista kerrontaa. Kerronnan kohteena on yksityinen, oma elämä ja kirjoitusmuotona käytetään yksikön ensimmäistä persoonaa. Usein eri kerronnan muotoja kuitenkin yhdistellään. Tämän olen huomannut myös omassa aineistossani. On kerrottu esimerkiksi omien vanhempien, puolison, lapsen tai ystävättären näkökulmasta. Toisena on yhteisöllinen kerronta, jossa käytetään me-muotoa ja asiat liittyvät yleensä yhteisöön. Omassa aineistossani työpaikka näyttäytyi yhteisönä, joka otettiin esille kerronnassa. Myös lomamatkoja on muisteltu me-muodossa. Kolmantena on institutionaalinen kerronta, jolle on ominaista kolmannen persoonan käyttö sekä yleisen tason persoonaton kerronta. Erityisesti persoonatonta kerrontaa esiintyy aineistossani. Monet kirjoittavat yleisestä tai universaalista näkökulmasta käsin. Seuraavassa esimerkki eri muotojen (minä/me) yhdistelemisestä toisiinsa samassa kertomuksessa:

Vastaaja 18 ”Toinen kokemus, jossa myös uskon enkeleiden olleen läsnä tapahtui n 18 vuotta sitten New Yorkin osavaltiossa, jossa olin kahden ystäväni kanssa matkailemassa. Meillä oli vuokra-auto ja olimme palaamassa matkaltamme ja meillä oli kiire, jotta ehdimme palauttaa auton ajoissa ja ehdimme vielä lennollemme. Matkan aikana olimme ajaneet vuorotellen ja tässä vaiheessa minä olin ratissa. Ajoimme pientä kiemurtelevaa tietä pitkin. Keli oli hyvä ja liikennettä vähän. Yhtäkkiä jostain syystä loivassa oikealle kääntyvässä mutkassa auto lähti luisumaan vastaantulevien kaistalle. En yksinkertaisesti pystynyt tekemään mitään, auto otti vallan. Ja tietenkin juuri siinä samassa tulee auto vastaan. Kaikki tapahtui hyvin nopeasti. Muistan kuinka ajattelin, että kohta rysähtää, näin kuinka toinen auto tuli kohti. Mutta kuin ihmeenkaupalla autot ohittivat toisensa varmaan parin senttimetrin päästä, ei edes pientä hipaisua tapahtunut ja sain auton taas hallintaani ja toinenkin auto pysyi tiellä. Silloin ajattelin, että autojen välissä oli enkelin siipi. Ilman sitä olisi rytissyt ja kovaa. Olen ollut todella kiitollinen silloiselle auttajalleni.”

Valitusta muodosta voi päätellä jotain kirjoittajan asennoitumisesta kirjoitustehtävään. Yleensä kirjoituskilpailuin saadun aineiston ongelmana voitaisiin pitää aineiston heterogeenisyyttä. Kirjoitukset ovat eripituisia, eri kirjoitusvälinein laadittuja sekä tekstin koko ja muoto vaihtelevat jopa saman kirjoituksen sisällä. Näin on myös omassa

aineistossani. Muotojen tunnistaminen auttaa tekstin sisällön hahmottamisessa ja näin ollen myös tulkinnan tekemisessä. (Ks. esim. Pöysä 2006, 223, 231.)

Pöysän mukaan kirjoitusten kohdalla etua on muun muassa siitä, että tutkijan ja tutkittavan välillä ei ole suoraa interaktiivista ohjailua (esimerkiksi kysymykset ja palautteet haastattelussa), jolloin myöskään tutkija ei häiritse itse intiimiä kirjoitusprosessia. Kirjoittaja voi kirjoittaa tekstiä milloin haluaa ja missä haluaa, ja hänellä on myös mahdollisuus editoida tekstiä tai päättää olla lähettämättä sitä tutkijalle. Jollei tutkija pääse vaikuttamaan kirjoitusprosessiin, todennäköisesti kirjoittaja kytkee tekstin eri teemat toisiinsa sujuvasti. (Pöysä 2006, 229–230.)

Kirjoittajien taustat vaikuttavat siihen, minkälaisena enkelikokemukset minulle aineistossa lopulta näyttäytyvät. En kuitenkaan tiedä kirjoittajien taustoista paljoakaan. Tiedän, mitä kautta kukin on vastannut kirjoituspyyntöön: Rakkaudentähden, Kalevan lehtikirjoituksen vai itse jakamieni kirjoituspyyntöjen kautta. Tiedän vastaajien sukupuolen, ja joissain tapauksissa vastaajan iän. Jotkut ovat kertoneet ammatillisesta taustastaan tai perheestään jonkun verran. Myös kertojan rooli vaikuttaa kirjoitusprosessiin (Ks. esim. Makkonen 2006, 254–255). Jotkut ovat kirjoittaneet työntekijän näkökulmasta, toiset lähiomaisen auttajana, mutta suurin osa on kirjoittanut niin sanotun arkisen minän roolista käsin.

Kirjoituksia, jotka olen saanut, voidaan tarkastella kertomuksina. Voitaisiin ajatella, että kirjoitusten tekstityyppi on kertova tekstityyppi, mutta niissä on myös kuvailevan ja argumentoivan tekstityypin piirteitä. (Ks. esim. Pöysä 2006, 236.) Saattaa olla, että eri sukupuolet määrittelevät ja erittelevät kokemuksiaan esimerkiksi aikaan eri tavoin. Nokiolla oli osoittautunut, että naiset usein läheistivät kokemuksiaan palauttaen ne mieleen oman sosiaalisen elämänsä kautta. Miehet puolestaan etäistivät kokemansa ja käsittelivät niitä yhteiskunnallisina tai yhteisöllisinä tapahtumina. (Kalela 2006, 80; alunp. Katainen ym. 1985.) Olen vastaanottanut yhden miehen kirjoittaman enkelikirjoituksen, ja siinä voidaan huomata kokemuksen käsittely nimenomaan yhteisöllisenä tapahtumana. Vastaaja kertoo vuolaasti kylällä asuvista ihmisistä ja enkelikokemukseen liittyy useita ihmisiä. Kokemuksen etäistämistä en kuitenkaan havainnut sen enempää kuin muissakaan kirjoituksissa. Naisten lähettämissä kirjoituksissa on havaittavissa kokemuksen läheistämistä. Vaikka monet kokemukset ovat tapahtuneet pitkä aika sitten, niitä muistellaan kuin ne olisivat tapahtuneet eilen. Muisteluun liittyy myös paljon kuvailevien adjektiivien käyttöä.

Voi olla, että olen jollain tavalla vaikuttanut ja ohjannut vastaajien kokemukkirjoituksia, koska olen laittanut mukaan joitain ehdotuksia (vastausohjeen), joista vastaajat ovat voineet halutessaan kirjoittaa. Tosin monet ovat kirjoittaneet muistakin asioista, kuten siitä, minkälaisissa tilanteissa enkelit auttavat, miltä enkelin kosketus tai läsnäolo tuntuu, kuinka enkeleitä kutsutaan luokse tai mitä enkeleiltä pyydetään/käsketään/lähetetään tekemään sekä valokuvien "enkelipalloista". Monet ovat kirjoittaneet kristinuskosta tai ylipäätään ”ylemmistä voimista” ja ”elämän laeista”. Yksi vastaaja on kirjoittanut haamuista, kummituksista, haltijoista ja maahisista. Toiset eivät puolestaan ole vastanneet moneenkään kirjoituspyynnössä esitettyyn kysymykseen. Toisaalta olen kysynyt: "Kuinka koit enkelin läsnäolon? Minkälaisen reaktion se sinussa aiheutti? Kokemuksen merkitys sinulle?" Nämä ovat laajoja kysymyksiä ja niiden alle voi laittaa oikeastaan kaikki edellä mainitsemani asiat. Näin ollen kirjoitusmuodossa saatuun kirjoitukseen tutkija ei voi vaikuttaa; vastaaja voi itse vapaasti päättää valitun tulkintalinjan ja noudattaa sitä. Toisaalta monissa kirjoituksissa on tullut esille se, että on haluttu etu- tai jälkikäteen sanoa, ettei olla varmoja siitä kirjoittaako vastaaja niistä asioista, joista on minulle ja tutkimukselleni hyötyä. Esimerkiksi vastaaja 19 sanoo: ”Lähetän oman enkelikokemukseni. Onko se sellainen jollaisia metsästä? Oli tai ei, kerroin sen kumminkin.” Tästä voi päätellä sen, että vastaajat luulevat tutkijan haluavan kuulla juuri jotain tiettyä ja näin ollen he myös paljastavat oman suhtautumisensa tutkijan rooliin. Juuri tämä kirjoittajien itsemäärittely on tietyssä määrin paljastavaa; omaa tekstiä ja itseä kirjoittajana ehkä aliarvioidaan ja tärkeänä pidetään sitä, että kuitenkin kirjoitetaan, vaikken sitä tutkimuksellisesti edes käyttäisi. Kirjoitetun tekstin kohdalla kirjoittajalla on halutessaan tarkempi kontrolli tuottamiinsa ajatuksiin ja sitä kautta tekstiin, kuin esimerkiksi haastattelussa olisi. Jos kirjoitus on intiimi, se on yleensä sitä tarkoituksellisesti ja harkitusti, eikä lipsahdus, niin kuin haastattelun kohdalla saattaisi käydä. Kirjoitusprosessi saattaa saada aikaan myös pidempiaikaisen muisteluprosessin ja se helpottaa refleктоimaan omia ajatuksia. Lopulta tärkeää ei ole kirjoituksen muotoseikat vaan kokemuksellisuus, todenmukaisuus sekä kirjoituksen etnologinen arvo. (Ks. esim. Pöysä 2006, 228–230, 235.)

5.9. Keskeiset käsitteet

Maisterintutkielmani aiheeni on enkelikokemukset sekä niiden laadullinen analysointi. Tärkeimmät käsitteet ovat kokemuksellisuus, merkityksellisyys sekä muisti, koska pyrin selvittämään enkelikokemuksen merkitystä tutkittavien elämään. Kehollisuuden käsite on myös tarpeen ottaa tarkastelun alaiseksi, koska se on yleensä tärkeä osa kokemusta, emme koe asioita tai tilanteita ilman kehoamme. Etenkin henkinen kokemus on mielestäni kokonaisvaltainen, jolloin kehon roolia ei voi sivuuttaa. Myös esimerkiksi Leena Syrjälän (2001, 212) mukaan tarinat ovat ruumiillistuneita, mielen ja ruumiin yhteys on selkeä.

Kokemus näyttäytyy tutkimuksessani pääkäsitteenä. Työssäni korostuu myös käsitteet muisti ja sen toiminta, mielikuva, kertomus, nostalgia, henkisyys, ruumiillisuus ja elämyksellisyys. Seuraavassa luvussa avaan joitain käsitteitä alaotsakkeiden alla. En ole laittanut kaikkia keskeisiä käsitteitä tähän lukuun, koska moni on jo avattu perinpohjaisesti aikaisemmissa luvuissa, kuten uskonnollinen - ja uushenkisyys sekä eri enkelityypit.

Kertomus

Voitaisiin ajatella, että ihminen elää elämäänsä sekä rakentaa identiteettiään kertomuksia ja tarinoita apunaan käyttäen. Sekä kertomukset sekä tarinat kumpuavat ihmisen kokemuksista ja erilaisista tapahtumista käsin, joita uudelleen muotoillaan tilanteen mukaan. Ihmisellä on tapana kertoa erilaisia tarinoita eri tilanteissa, koska se tekee ihmisten välisen vuorovaikutuksen mahdolliseksi. Yleensä kertomukset sijoittuvat oman minän ympärille, mutta niiden avulla reflektoidaan myös muiden kertomuksia ja kasvetaan ihmisenä. Kertomukset auttavat ihmisiä jäsentämään maailmaansa sekä tuomaan siihen mielekkyyttä ja pysyvyyttä.

Raija Erkkilä käsittelee kokemuksia narratologisesta näkökulmasta, jolloin ”kokemuksia tutkitaan tutkittavien kuvaamien kertomusten kautta”. Nämä kertomukset näyttäytyvät kokijalle tosina. Erkkilän mukaan ihmisillä on taipumus kuvata kokemuksiaan narratologisesti, ei niinkään loogis-tieteellisesti. Hänen mukaansa ymmärrämme niin omaamme kuin toistenkin elämää kertomuksina. (Perttula ym. 2005, 14.)

Kertomuksen kirjoittamiseen ja kertomiseen liittyy aina intentionaalinen toiminta. Yleensä kertomus vastaa kysymykseen ”mitä on tapahtunut?” Kertoja päättää itse siitä, mitä hän kertoo. Tähän vaikuttaa muun muassa se, mitä kertoja pitää tärkeänä. Kertomuksessa kuvataan tapahtumaa, tekoa, toimintaa tai tapahtumasarjaa. Kertomukselle on tyypillistä tietty ajallinen järjestys sekä se, että tapahtumat ovat loogisesti yhteydessä toisiinsa. Kertomukseen kuuluu kronologisuus ja kausaliteetti. (Ks. esim. Siikala 1984, 32.)

Saamissani enkelikokemuksissa osa oli kirjoitettu kertomus-muotoisiksi. Näissä muun muassa kerrottiin muille (yleensä omalle lapselle tai lapsenlapselle) tapahtuneista kokemuksista. Osa kirjoituksista voitaisiin kuvailla *henkilökohtaisiksi kertomuksiksi*. Sandra Dolby Stahlin mukaan niille on ominaista 1) kerronnan dramaattinen rakenne, 2) vakuuttuneisuus kertomuksen todenperäisyydestä, 3) kertoja on sama kuin kertomuksen päähenkilö. Enkelikokemuksia tarkasteltaessa voitaisiin sanoa, että suurimmassa osassa kertomuksia nämä kolme kohtaa täyttyivät. Henkilökohtaisessa kertomuksessa pyritään usein korostamaan kertomuksen todenperäisyyttä ja omakohtaisuutta. Tapahtunut kuvataan kertojan näkökulmasta. ”Henkilökohtaisessa kertomuksessa tulkitaan aina kokemusta ja tulkinta pitää sisällään valintoja ja painotuksia, jotka ilmenevät kolmella tasolla: 1) kertojan käsityksissä koetusta, 2) henkilökohtaisen kertomuksen esitystavassa ja 3) saman kertomuksen uudelleen toistamisessa, kun se sopeutetaan eri konteksteihin.” (Laurén 2006, 79–80. alunp. Stahl 1989, 14–16, 18–19.)

Vastaaja 5 "Siis olimme perheeni kanssa ajaneet autolla toista vuorokautta N. Y.:stä Floridaan yhtä soittoa yön yli ja tulleet ranta-alueille Lake Forth:iin. Oli vielä aamua kello noin kahdeksan aikaan. Koska ranta-alueet ovat joka paikassa yksityisiä tai hotellin omistamia etsimme yhteistä rantaa. Löysimme pian ranta-alueen joka oli kaikille tarkoitettu. Jätimme auton parkki-alueelle, josta ei ollut näkyvyyttä rannalle, se oli puiden ja puskién katveessa. Parkki-alueella oli muitakin autoja. Jätimme automme lukittuna siihen ja lähdimme rannalle suoristamaan jalkojamme ja riemuissamme merivedestä ja hiekasta, olihan päiväkin niin aurinkoinen. Olimme olleet rannalla vain muutaman minuutin kun itselleni tuli outo tunne, että autolla tapahtuu jotain ja tuli vastustamaton tarve lähteä tarkastamaan. Pyysin auton avainta silloiselta mieheltäni ja lähdin menemään autolle päin en ollut saanut vielä näköyhteyttä autoomme kun taas tuli voimakas ohjaus ja pysäytys. Tunne kokemuksen rekisteröi sen varoituksena. Ohjaus oli niin vahvaa, että palasin takaisin rannalle. Emme kuitenkaan jääneet rannalle leikkimään pidemmäksi aikaa levottomuuteni takia ja niin palasimme autolle. No palattuamme parkkipaikalle, siinä se sitten oli. Auton sivuikkuna oli palasina ja sisällä oli kaikki pengottu ja sotkettu. Arvo-kameramme oli varastettu ja vorolle oli kelvannut jopa meidän aikuisten vaatteet. Onneksi matkashekit löytyivät hanskalokerosta. Matka jatkui pettymyksen merkeissä."

Mielikuva

Sana *enkeli* luo meille tiettyjä mielikuvia, joilla on vahva symbolinen luonne. Amerikkalainen antropologi Clifford Geertzin (Geertz 1973, 10) mukaan, mikä tahansa mielikuvan välittäjänä toimiva objekti, toiminta tai suhde on symboli. Käytämme symboleita kielen avulla. Mielikuvat ovat merkittävässä roolissa ajattelussamme. Kun havaitsemme kuvia enkeleistä mielikuva niistä alkaa muodostua muistiimme tahdostamme riippumatta, ikään kuin itsestään. Ne ovat osa muisti-ilmiötä. (Turunen 1998, 56–58.) Ajatellaan vaikkapa pientä lasta, jolle näytetään kuvia enkelistä. Hän rekisteröi mielikuvat muistiin, ja liittää sanan enkeli niihin. Toiset piirteet jäävät dominoiviksi ja toiset häipyvät taka-alalle. Mielikuva enkelistä on kuitenkin muodostunut. Se on mielessämme ikään kuin varastossa. Havainto ja mielikuva kuitenkin eroavat toisistaan siinä suhteessa, että havaintoja tehdään maailmasta päivittäin kaiken aikaa, ilman erityisiä ponnisteluja. Mielikuvien herättämiseksi puolestaan saatamme tarvita paljonkin intentiota. Jotkut mielikuvat nousevat mieliimme vaivatta, mutta toisten herättäminen vaatii enemmän ponnisteluja. Saman kulttuuripiirin jäsenet jakavat suuren määrän erilaisia, yhteisesti jaettuja, konventionaalisia mielikuvia. Nämä ovat usein tiedostamattomia ja ne voidaan palauttaa mieleen vaivatta. Mielikuva voi kuitenkin muodostua myös asiasta tai esineestä, jota emme ole koskaan nähneet tai kuulleet. (Lakoff 1987, 444–446.)

Sanontoja, joissa on viittaus enkeleihin, on lukemattomia. Eri kulttuureissa mielikuva enkelistä todennäköisesti eroaa ainakin joltain osin toisistaan. ”Kun mielikuvilla viitataan myyttisen maailman ilmiöihin ja tapahtumiin, viittaussuhde nojaa uskomustraditioon, eikä se ole satunnaisesti ja spontaanisti luotavissa. Myyttiset mielikuvat ovatkin sekä kulttuurisesti määrittäviä että kulttuurissa periytyviä. Myyttisten mielikuvien merkitykset ja tulkinnat ovat johdettavissa niiden edustaman tuonpuoleisen maailman tai sen piiriin kytkeytyvien viittausten suhteesta.” (Laurén 2006, 86, alunp. Siikala 1992, 43, 48–49.) Ei siis ole sattumaa, minkälaiseksi enkeli kuvataan tänä päivänä. Media määrittää pitkälti sen, millaiseksi miellämme enkelin. Toisaalta mielikuvan muodostuminen vaatii aikajänteellä ajateltuna pitkän perinteen. Tämä kuva on kulttuurisesti periytyvä, mutta kuitenkin muuttuva. Sanaa enkeli käytetään yleensä hyvyyden, pyhyiden, auttamisen ja lohduttamisen metaforana. Metaforien käyttäminen vaatii sen kulttuurisen merkityksen tuntemista. Metaforat kertovat myös kulttuurille ominaisista piirteistä. Mielikuvat ovat

yhteydessä kieleen ja jokapäiväiseen merkityksenantoon, ja näin ollen sanonnat perustuvat kulttuurissa tavanomaisille mielikuville. (Ks. esim Lakoff 1987, 446.)

Mielikuvitus ja fiktio liittyvät myös mielikuviin. Ihmiselle luonteenomaista on elollistaa ja elävöittää luontoa, jolloin eri luonnonelementit, kuten: tuuli, vesi, taivas tai maa, kuvastavat meidän omia vaihtelevia mielentilojamme (iloa, surua, epätoivoa, jne). Projisoimme omaa mielentilaamme luonnon esineisiin, ilmiöihin ja elementteihin. Voitaisiin jopa ajatella, että ihminen hengellistää luontoa, lainaamalla luonnolle oman henkensä personoimalla eri luonnonelementtejä. Tällä tavoin luonto alkaa puhua meidän kieltämme. (Ahlman 2005, 318–319.) Enkelikokemukset synnyttävät kokijalleen totuuden enkelin olemuksesta. Voidaan siis sanoa, että enkelin olemuksesta ei ole olemassa vain yhtä totuutta, vaan vastaajilla on joukko erilaisia kokemuksia ja näin ollen erilaisia totuuksia enkeleistä. Jokaisella kokijalla on omanlainen kokemus, ja suhde enkeleihin on sen mukainen. Mielikuvat nousevat meitä ympäröivästä maailmasta ja tämän vuoksi ne ovat usein kollektiivisesti jaettavissa olevia.

Muisti, muistot

Olen avannut muistitiedon käsitettä kattavasti luvussa 5. Teoreettinen viitekehys ja analyysimetodit, alaluvuissa 5.2. Muistitietotutkimus sekä 5.3. Muistamisen erilaisia tapoja. Tämän vuoksi viittaan muistiin hyvin lyhyesti tässä alaotsakkeessa.

Ilman muistia unohtaisimme kaiken tekemisemme. Muistitieto on muistinvaraista tietoa, joka sisältää omaa elämää ja maailmaa koskevia kuvauksia. Muistitiedon rinnalla voitaisiin nähdä käsitteet muistelma ja muistelukerronta (Korkiakangas ym. 2005, 131, 133).

Nostalgia

Mennyt merkityksellistyy muistojen kautta. Kun menneisyyttä muistellaan, kokemukset ja tapahtumat voivat saada nostalgisia piirteitä. Muistoja ei ehkä koeta vain tavanomaisina arkisina asioina. Nostalgialla on taipumusta astua mukaan kuvioihin etenkin epävarmoina aikoina henkilön elämässä, koska se antaa turvaa menneistä ajoista. (Ks. esim. Korkiakangas 2006, 134–135.)

Mennyttä aikaa tai tapahtumaa muistellaan joskus nostalgisin piirtein, etenkin silloin, kun koetaan jokin menetetyksi lopullisesti. Nostalgiasa mennyt nähdään monesti parempana kuin nykyisyys ja sitä kaivataan. Tämän menneen ajan muisteluun liittyy usein voimakas emotionaalinen lataus. (Korkiakangas 1996, 36–38, 328–332.)

Kokemus ja elämys

Kokemukseen voidaan saada käsitteellinen kosketus puhumalla tai kirjoittamalla. Enkelikokemuksia tarkasteltaessa tutkimusaineisto on kirjoitettua aineistoa. *Kokemus* – käsitettä on olennaista tarkastella lähemmin, kun tutkimuskohteena ovat enkelikokemukset. Ensimmäinen tärkeä ominaisuus kokemukselle on, että se on yleensä omakohtainen. Sanaan ”kokemus” liitetään usein myös pitkäkestoisuus, muistissa säilyvyys sekä se, että kokemukset karttavat iän myötä. (Kotkavirta 2002, 15–16.)

Fenomenologia tarkastelee ihmisen välitöntä, subjektiivista kokemusta maailmasta. Ihmisen tapa ymmärtää tiedostamattomia ja tietoisia kokemuksia riippuu hänen elämänsä historiastaan. Fenomenologia on kaikista elämäntilanteista kumpuavien kokemusten tutkimista. (Perttula, 115–116.) Näin ollen se sopii hyvin tarkasteltaessa enkelikokemuksia; kirjoituksissa esiintyy eri elämänvaiheiden ja – tilanteiden kokemuksia. ”Fenomenologisesti kokemus on merkityssuhde, joka sisältää tajuavan subjektin sekä hänen tajunnallisen toimintansa että kohteen, johon toiminta suuntautuu. Kokemus rakentuu tästä subjektin ja objektin yhteen liitettävästä suhteesta. Yhteys arjen elämäntilanteisiin, todellisuuteen, tekee kokemuksesta merkityksellisen ja kokemus on sitä, mitä elämäntilanne ihmiselle tarkoittaa.” (Laurén 2006, 81, alunp. Perttula 2005, 116, 119, 149.)

Enkelin kohtaaminen, sen kokeminen, on usein elämyksellistä. Enkelikokemus ei ole suurimmalle osalle vastaajia tavanomaista, jonka seurauksena elämykseen liittyy paljon tunteita. Vaikka elämys tapahtuu hetkessä, niin tunteet, jotka koetaan tapahtumahetkellä, voidaan herättää muistoista vielä pitkienkin aikojen päästä kokemuksesta. Tunteet koetaan fyysisinä tuntemuksina, aistimuksina ja elämyksinä. (Näre 1999, 10.11.)

Sanaan ”elämys” liitetään mieleenpainuvuus, tilannesidonnaisuus ja ainutkertaisuus. Juuri nämä kolme edellä mainitsemaani substantiivina ovat kirjoittajien kuvailuissa. Yleensä

elämys on yksittäinen ja hetkellinen, mutta voi olla myös matkaelämyksen tapaan pitkäkestoinen. Kun verrataan kokemusta ja elämystä toisiinsa, elämystä voidaan kuvailla hetkellisemmäksi ja tilannekohtaisemmaksi. (Pine & Gilmore 1999, 52, 95–100.)

Yleensä elämykselliset kokemukset ovat positiivisia, erityisesti mielihyvän herättämiä tunteita ja ylipäättään vahvoja tunteita. Enkelikokemuksista käy kuitenkin ilmi, että myös voimakkaat negatiiviset kohtaamiset enkelin kanssa voivat olla elämyksellisiä. Vastaajalla 10 on kaksi kokemusta mustista enkeleistä. Nämä kokemukset ovat olleet kokijalleen elämyksellisesti mieleenpainuvia ja ainutkertaisia.

Elämykseen voi liittyä myös mielikuvituksellisia piirteitä, jonka ansioista ihminen voi ikään kuin siirtyä toiseen, sadunomaiseen maailmaan. Tähän voi kuulua esimerkiksi haltijoiden ja muiden henkiolentojen mukana oloa sekä ääniä tai outoja ilmiöitä. Mielikuvia sisältävään elämykseen saattaa sekoittua myös uskonnollisia piirteitä. Henkilökohtaisten ja hetkellisten elämyksien herättämistä tunteista harvoin keskustellaan. Toki niitä voidaan kuvailla sanallisesti. Ne ovat kehollisia, ja jokainen tuntee ne omalla tavallaan. (Laurén 2006, 82.)

6. KOKEMUKSIA ENKELEISTÄ – ”ihan täyttä pimeyttä ei huoneisiin tullutkaan...”

1990-luvulla alkoi niin sanottu enkelibuumi. Henkilökohtaiset kokemukset enkeleistä: unet, näyt ja ilmestykset, ovat yksi osa-alue tätä buumia. Ihmiset alkoivat kertoa kokemuksistaan, joista monet ovat tapahtuneet vuosikymmeniä sitten. (Seppälä 2003, 82.) Voitaisiin ajatella, että enkelibuumi on laantunut, mutta että niistä puhutaan edelleen. Nämä tapahtuneet kokemukset ovat ihmeellistä todellisuutta niille, joita se on koskettanut, vaikka läheskään aina enkelihahmoista olentoa ei ole konkreettisesti nähty. Tuntemukset enkeleiden avusta ovat kuitenkin olemassa ja ne ovat niin vahvat, että ollaan varmoja siitä, että kyseessä on ollut enkeli.

”Kokemuksen antropologia käsittelee sitä, miten yksilöt kokevat kulttuurinsa ja miten ihmisen tietoisuus vastaanottaa ja tulkitsee tapahtumia.” (Salmi-Nikander 2006, 204; alunp. Bruner 1986, 4–5.) Kokemukseen kuuluvat tunteet ja odotukset, ja se välittyy verbaalisesti sekä kuvien ja vaikutelmien avulla. Kokemuksen tutkimus on tärkeää sen vuoksi, että tulkitsemme toisiamme ja toistemme kokemuksia omien kokemustemme pohjalta. (Salmi-Nikander 2006, 204–205.) Konstruktionismin mukaan kokemukset rakentuvat merkitystulkinnosta ja tulkintasäännöistä. Ihmiset ylläpitävät näitä merkitysrakenteita kommunikoidessaan keskenään kielen avulla. (Ks. esim. Helsti 2005, 153–154.) Näin ollen jokaisen ihmisen näkökulma, tausta ja kulttuuripiiri vaikuttavat siihen, kuinka he merkityksellistävät kokemansa.

Kokemukseen voidaan saada käsitteellinen kosketus puhumalla tai kirjoittamalla. Enkelikokemuksia tarkasteltaessa tutkimusaineisto on kirjoitettua aineistoa. Ensimmäinen tärkeä ominaisuus kokemukselle on, että se on yleensä omakohtainen. Sanaan ”kokemus” liitetään usein myös pitkäkestoisuus, muistissa säilyvyys sekä se, että kokemukset karttuvat iän myötä. (Kotkavirta 2002, 15–16.) Suurin osa vastaajista onkin keski-ikäisiä, jolloin heille on jo kerinnyt karttua tietty määrä elettyjä kokemuksia sekä aikaa prosessoida niitä.

Olen törmännyt enkeleitä käsittelevissä kirjoissa yleistyksen, jonka mukaan enkelikohtaamisista kerrotaan samankaltaisia tarinoita. Itselleni herää kysymys, miten olisi mahdollista, että kaikki kertomukset eroaisivat toisistaan? Eikö ole aivan luonnollista, että enkeleiden tehtävä huomioon ottaen osa kertomuksista noudattaa samantyyppistä kaavaa? Suomalaisissa kirkollisissa lehdissä (*Kotimaa, Askel, Kirkko ja Kaupunki, Rauhan*

Tervehdys, Ristin Voitto ja Aamun Koitto) ilmestynyt kirjoituskeruu enkeleistä vuonna 1999 kokosi kaiken kaikkiaan 241 kirjettä, joissa oli 400 kokemusta. Vuonna 2001 tehty Kirkkomonitor tutkimuskyselyn mukaan 6 % suomalaisista sanoo nähneensä enkelin, joista 4 % kerran ja 2 % muutaman kerran. Aineistossa suurimmalla osalla on ollut vain yksi kokemus enkelin tai enkeleiden kanssa. Joillain vastaajilla puolestaan on muutama kokemus, muun muassa vastaaja 7 on tuonut esille, että enkelit kuuluvat hänen jokapäiväiseen elämäänsä (huom. muussakin muodossa kuin koriste-esineinä tai ajatuksena). Kirkon tutkimuskyselyn mukaan enkeleitä nähneitä suomalaisia olisi 200 000, joka on suuri luku. (Seppälä 2003, 83–86.) Ei siis ihme, että enkelit puhuttavat, ja niiden kanssa koettuja kokemuksia halutaan jakaa.

Usein enkeli ajatellaan suojeluksen tai varjeluksen vertauskuvana. Kerrotuissa kokemuksissa enkeli onkin usein auttanut tutkittavia rauhoittumaan tai rohkaissut heitä.

Vastaaja 12 ”Olen pitkään työskennellyt hoiva-alalla ja teen tätä nykyä työtä hoiva-alan yrittäjänä. Kokemuksessani työskentelin kunnan palveluksessa kotihoidossa kodinhoitajana. Silloinen esimieheni ei juuri pitänyt minusta ja yritti kaikin keinoin aina nolata minut. Olen luonteeltani kiltti ja hyvin ihmisten kanssa toimeentuleva, joka kai häntä ärsytti, sekä se että minun itsetuntoni ei ole ollut koskaan sitä lujinta luokkaa.

Hän oli taas kerran pyytänyt minut huoneeseensa puhuteltavaksi en edes muista syytä miksi, koska enkelin kosketus oli niin vahva en muista tuosta keskustelusta yhtikäs mitään. Seisoin hänen huoneensa ovella mennäkseni sisään, kunnes pysähdyin kynnykselle, valtava lempeä henkäys kävi lävitseni, katsahdin ylös, onko huoneeseen laitettu joku uusi tuuletinjärjestelmä no eihän siihen mitään ollut laitettu, tajusin saman tien että minua auttaa nyt suuremmat voimat eli enkelit, valtava rauha ja hyvä olo täytti minut ja tiesin olevani turvassa, enkelit auttoivat.

Toinen samanmoinen kokemus oli kun olin ns. ystäväni kanssa laivalla ja jotenkin tunsin etten ollut toisen ystävän hyväksymä. Istuimme pöydän ääressä, kun taas tämä henkilö jotenkin halusi minua sättiä ja se sattui sydämeeni, niin kuinka ollakkaan ihana siiven hipaisu kulki käsieni selkämyksen läpi ja minut valtasi valtava rauha, jälleen tiesin olevani niin suuressa turvassa ettei kukaan voi minua satuttaa.”

Edellä mainittu vastaaja sai ennen kaikkea henkistä voimaa enkeleistä. Monet vastaajat ovat kuvailleet samaa: enkeli katsoo peräämme ja auttaa meitä selviytymään tilanteesta mahdollisen surun, epätoivon tai onnettomuuden hetkellä. Joissain tapauksissa on koettu, että enkeli on antanut vastauksen johonkin omaa elämää koskevaan, mieltä askarruttavaan kysymykseen. Usein enkeleillä on tapana ilmestyä jonkunlaisessa elämän kriisitilanteessa: onnettomuuden uhatessa tai vaikeassa elämäntilanteessa, tuomaan ihmiselle apua ja lohtua jaksaa eteenpäin.

Vastaaja 21 ”Totesin kaikille sen jälkeen, että tunsin Enkelin siipien kannatuksen. Tunne oli vahva; luulen tarkoituksena olleen opettaa minulle, että Elämä kantaa. Silloin olin 3.n pienen lapsen äiti,

mieheni sairastui, ja tulot olivat pienet. Voin todeta että, elämä on kantanut ja ei kannata murehtia turhaan etukäteen; elää päivän kerrallaan.”

Prisman dokumentissa Enkelit ja tiede pyrittiin selvittämään tieteellisesti, mistä johtuu, että täpärästi kuolemasta pelastuneita ohjasi jokin outo voima, jonka monet kertoivat olevan enkeli. Dokumentissa pyrittiin etsimään tieteellistä faktaa sille, miksi enkelikokemus tapahtuu. Vaaratilanteessa tai ääriolosuhteissa keho siirtyy eloonjäämistilaan, jossa pelastumisen mahdollisuudet suurenevät. Oikean aivopuoliskon ohimolohko, joka vastaa muun muassa primitiivisistä vaistoista, aktivoituu, jolloin ihminen alkaa aistimaan herkästi sellaista tietoa, jota ei muutoin havaitsisi. Dokumentin johtopäätös oli, että enkelikokemukset ovat selviytymisrefleksin ilmentymiä; ihminen on itse tämä ”kolmas mies”, joka auttoi selviytymään hengissä vaaratilanteesta. Ihminen siis itse luo auttavan hahmon itselleen. Ohjelmassa ei kuitenkaan otettu huomioon enkelikokemuksia, joihin ei liity vaaratilanteesta pelastumista. Omassa aineistossani esiintyi myös kohtaamisia, jotka eivät liity onnettomuudesta selviytymiseen vaan esimerkiksi rukoustilanteeseen tai ihan vain kotona ollessa. Toisaalta aineistossa puhuttiin myös jonkunlaisesta hahmosta, joka on selvästi auttanut tutkittavia erilaisissa tilanteissa, jotka olisivat voineet johtaa onnettomuuteen.

Vastaaja 11 ”-Olin yöllä nukkumassa kun tunsin kuinka joku herätti minua telepaattisesti "herää, herää". Avasin silmäni ja näin vain usvaista valoa, en pelännyt, tiesin vain, että minun pitää nousta kiireesti ja seurata... Kaunis utuvalosäikeinen olento (kuin hulmuhelmainen enkeli siipineen ilman selviä rajoja liukui edelläni läpi silloisen kotimme makuuhuoneen, keittiön, olohuoneen, eteisen -ja viimein lipui pehmeästi suoraan läpi eteisen oven. (!) Mutta vaikka hänen tuoma valonsa katosi, ihan täyttä pimeyttä ei huoneisiin tullutkaan;

Olohuoneeseen perässään tultuani huomasin, että illalla kun olimme jutelleet mieheni kanssa sohvalla, olimme ilmeisesti molemmat olettaneet toisen sammuttaneen kynttilät matalalta sohvapöydältä. Kynttilät

paloivat pöydällä yhä ja samalla hetkellä kun ne huomasin, kuulin miten meidän silloin pienimmäinen tassutteli omasta huoneestaan olohuoneeseen, oli herännyt ja lähtenyt tulemaan äidin viereen. Hänen huomionsa kiinnittyi heti kynttilöihin.. Minut oli herätetty juuri ja juuri ajoissa.”

6.1. Mikä oikein on enkeli?

Wittgenstein, Tractatus Logico-Philosophicus -teoksesta:

"On todella jotakin, mitä ei voi ilmaista. Se ilmenee, se on mystistä"

Enkelillä on käsitteenä monia merkityksiä sekä maallisessa että uskonnollisessa kielenkäytössä. Enkeleitä voidaan lähestyä monesta näkökulmasta: teologisesta, filosofisesta, psykologisesta, uskontotieteellisestä, taidehistoriallisesta, kielitieteellisestä tai kulttuuriantropologisesta. Esimerkiksi psykologisesti enkeleiden tulkitaan edustavan ihmisen omia sisäisiä pyrkimyksiä. Kulttuurisesti enkeli on symbolinen arkkityyppi ja kielikuva, joka on yleensä tulkittu olevan Jumalan läsnäolon tai varjeluksen vertauskuva. Voimme puhua enkeleistä vertauskuvallisesti (enkelikiharat, enkelikuoro) tai liittäen ne esimerkiksi erilaisiin sanontoihin. Sanontoja, joissa on viittaus enkeleihin, on lukemattomia. Esimerkiksi sanonnan ”enkeli lensi huoneen halki” ymmärtäminen ja käyttäminen edellyttää sen kulttuurisen merkityksen tuntemista. Se on vanha sanonta, jota voidaan käyttää, jos vilkkaasti puhuvaan seurueeseen tulee yhtäkkiä hiljaisuus. Tällä sanonnalla luultavasti viitataan siihen, että ihmiset ovat niin ällistyneitä enkelin näkemisestä, etteivät saa sanaa suustaan. Kaikki ovat varmasti myös kuulleet sanonnan ”olet kuin enkeli”, jolloin henkilö on tehnyt jonkun hyvän teon pyyteettömästi. Voimme myös puhua enkeleistä niinä itsenään: henkiolentoina.

Eri kulttuureissa ja uskonnoissa mielikuva enkelistä todennäköisesti eroaa ainakin joiltain osin toisistaan. Laurén kuvailee Siikalaa mukaillen: ”Kun mielikuvilla viitataan myyttisen maailman ilmiöihin ja tapahtumiin, viittaussuhde nojaa uskomustraditioon, eikä se ole satunnaisesti ja spontaanisti luotavissa. Myyttiset mielikuvat ovatkin sekä kulttuurisesti määrittäviä että kulttuurissa periytyviä. Myyttisten mielikuvien merkitykset ja tulkinnat ovat johdettavissa niiden edustaman tuonpuoleisen maailman tai sen piiriin kytkeytyvien viittausten suhteesta.” (Laurén 2006, 86; alunp. Siikala 1992, 43, 48–49.) Ei siis ole sattumaa, minkälaiseksi enkeli kuvataan tänä päivänä. Media määrittää osittain sen, minkälaiseksi miellämme enkelin. Toisaalta mielikuvan muodostuminen vaatii aikajänteellä ajateltuna pitkän perinteen. Tämä kuva on kulttuurisesti periytyvä, mutta kuitenkin muuttuva. Esimerkiksi meidän isovanhemmillemme mielikuva enkeleistä on varmasti muodostunut pitkälti uskonnon kontekstissa, kun taas nykypäivänä 2000-luvulla on mitä ihmeellisimpiä enkelikuvia mitä ihmeellisimmissä paikoissa. Enkeleistä tai niiden työstä on tehty lukemattomia elokuvia. Enkeliaiheisia lauluja on myös paljon, esimerkiksi Pekka Ruuskan ”Rafaelin enkeli”, joka viittaa Tobiaan kirjassa (apokrytikirjoihin kuuluva Tobiaan kirja, joka ei ole nykyisessä kirkkoraamatussa, mutta joka sisältyy usein suuriin perheraamatuihin) kerrottuun tarinaan. Tobias lähtee isänsä velkoja perimään, ja etsiessään matkakumppania, löytää Raafaelin (Rafael). Tobias ei aluksi tiennyt, että

kyseessä on enkeli, mutta myöhemmin Raafael paljastaa kuka hän oikeasti on. Matkan jälkeen Raafael katoaa Tobiaan näköpiiristä. Myös taiteessa Tobias esitetään varsin usein rinnallaan kulkevan enkelin kanssa. Muita tunnettuja lauluja enkeleistä ovat muun muassa Hectorin ”Lumi teki enkelin eteiseen” sekä virsi: ”Enkeli taivaan lausui näin”.

Sanaa enkeli käytetään yleensä pyyteettömyyden ja hyvyyden metaforana. Metaforien käyttäminen vaatii niiden kulttuuristen merkitysten tuntemista. Metaforat kertovat myös kulttuurille ominaisista piirteistä. Mielikuvat ovat yhteydessä kieleen ja jokapäiväiseen merkityksenantoon, ja näin ollen sanonnat perustuvat kulttuurissa tavanomaisille mielikuville. (Ks. esim Lakoff 1987, 446.)

Kun laadin kyselykaavaketta vastaajille, tein tietoisin päätöksen, etten hae pelkästään enkelihahmoa nähneitä vastaajia. Luotin siihen, että ihmisellä on kokemus ja se on hänelle aito, ja näin ollen enkelikokemuksena totena pidettävä. Suurin osa vastaajista ei ole konkreettisesti nähnyt enkelimuotoista olentoa vaan enkeli on pikemminkin valo tai selvä tunne/tuntemus tai kosketus:

Vastaaja 2 ”Tunnen heidät voimakkaana ilona, tukena, rauhana j.n.e.”

Vastaaja 8 ”Usein ennen nukahtamista tai ennen kunnolla heräämistä aamulla näen valoja, jotka kieppuvat silmiäni edessä. Niillä on oma rytminsä ja kun kiitän enkeleitä läsnäolosta, valot lisääntyvät ja kirkastuvat. Kun pyysin, että heidän ilmestymisensä vahvistuisi, tai saisin selvempiä merkkiä, tunsin kutitusta ja väreilyä kasvoillani. Se on selvästi erilaista kuin normaali ihon kutiaminen.”

Vastaaja 11 ”...tunsin kuinka joku herätti minua telepaattisesti ”herää, herää”. Avasin silmäni ja näin vain usvaista valoa...” (...) ”Kaunis utuvalosäikeinen olento (kuin hulmuhelmainen enkeli siipineen ilman selviä rajoja liukui edelläni läpi silloisen kotimme makuuhuoneen, keittiön, olohuoneen, eteisen -ja viimein lipui pehmeästi suoraan läpi eteisen oven. (!) Mutta vaikka hänen tuoma valonsa katosi, ihan täyttä pimeyttä ei huoneisiin tullutkaan...”

Vastaaja 12 ”...valtava lempeä henkäys kävi lävitseni...” (...) ”..ihana siiven hipaisu kulki käsieni selkämynksen läpi...”

Vastaaja 22 ”tuli valo ja tieto kohta kaikki järjesty. Näin tapahtui.”

Osa vastaajista on selkeästi kommunikoinut enkelin kanssa. Näyttää siltä, että enkelin näkeminen on selvästi muuttanut vastaajien olotilaa. Enkelin näkeminen tai kokeminen näyttää muutenkin olevan voimakas positiivinen kokemus, ainakin vastaajat kuvaillessaan käyttävät paljon adjektiiveja, kuten ”valtava”, ”lempeä”, ”ihana”, ”kaunis”, ”voimakas”. Täyttä pimeyttä ei tullut enää huoneeseen enkelin lähdettyä, vaikka oli yö. Enkelin kokeminen on myös ”tieto”: ihmiselle tulee selvä tunne jostain tietystä asiasta, tai enkeli tulee kertomaan sen itse.

Enkeleille tuntuu olevan tapana, että he voivat ylittää rajoja, kuten esimerkiksi vastaajat 11 ja 12 kuvailivat. Enkelit voivat mennä materian, niin seinien kuin ihmisen itsensäkin läpi. Raamatussa profeetta Hesekiel (Hesekiel 1:5–14) kuvailee enkeleitä näin:

”Niillä oli ihmisen muoto, mutta kullakin oli neljät kasvot ja kullakin neljä siipeä. Niillä oli suorat sääret ja jalkaterät kuin vasikan sorkat, ja ne välkehtivät kuin kiiltävä pronssi. Siipien alla oli kaikilla ihmiskädet, neljällä puolen, kuten olivat myös kasvot ja siivet, ja niiden siivenkärjet koskettivat toisten siipiä. Ne eivät kääntyneet kulkiessaan, vaan kukin liikkui suoraan, kasvojen suuntaan. Niiden kasvot olivat kuin ihmisen kasvot, mutta oikealla puolen oli leijonan kasvot ja vasemmalla härän kasvot, ja vielä niillä oli kotkan kasvot, kaikilla neljällä yhtä lailla. Kullakin olennolla oli kaksi siipeä ylhäällä levällään, niin että ne koskettivat toisten siipiä, ja kahdella siivellä ne peittivät vartalonsa. Ne kaikki kulkiivat kasvojensa suuntaan, sinne, minne henki niitä johti. Kulkiessaan ne eivät kääntyneet. Näiden olentojen välissä näkyi kuin liekehtiviä hiiliä. Lieskat liikkuiivat olentojen lomitse soihtujen tavoin, tuli välkkyi ja sinkosi salamoita, ja salamoiden lailla kiitivät itse olennotkin edes ja taas.”

Edellä mainitussa kuvailussa ei puhuta nimenomaan enkeleistä vaan olennoista, mutta luultavimmin kyseessä ovat juuri enkelit. Kuvailu on kiinnostava, koska omassa aineistossani enkelit tuntuvat liikkuvan samaan tapaan, eteenpäin ilman taaksepäin katsomista. Lieskat ja tuli voisivat myös viitata enkelin kirkkauteen, ominaisuuteen, jonka tutkittavat liittivät miltei poikkeuksetta enkeleihin. Kun enkeli on nähty konkreettisesti, sitä on kuvailtu muun muassa näin:

Vastaaja 7 ”pieni, non 20 cm korkea aivan valkoinen valoa hohtava enkeli lensi hiljaa lattian rajasta kohoten kattoon. Tällä kertaa näin valon lisäksi myös enkelihahmon, joka oli sellainen valkoinen siivekäs hahmo, millaiseksi enkeleitä kuvataan.” (...) ” Tämä enkeli oli ehkä enemmänkin nainen kuin mies. Näin sen muutamien sekunttien ajan kun se nousi ylöspäin kevyesti kuin höyhen. ” (...) ” aiemmin enkelit ovat olleet vain sinisiä ja violetteja eri kokoisia ja pituisia valon välähdyksiä näkökentässäni. ”

Vastaaja 19 ”Silloin kaksi valkopukuista enkeliä tarttui minua käsistä kiinni. Vaikkei enkeleillä ollut siipiä, tiesin että he ovat enkeleitä. Toinen enkeli tarttui toisesta kädestä, toinen toisesta ja he vetivät minut takaisin veden pinnalle.”

Enkelikuvauksista on enemmän seuraavassa luvussa, joka kertoo tutkittavien enkelikuvauksista. Tässä voimme kuitenkin huomata, että vaikka enkelillä ei ole siipiä, ollaan täysin varmoja siitä, että hahmo/olento, joka nähdään, on enkeli. Tätä ei kyseenalaisteta. Tämä näyttää olevan samanlainen fakta, kuin jos näkisimme kirjan, tiedämme, että se on kirja. Yhtä itsestään selvänä asiana enkelin näkeminen näyttäytyy tutkittaville. Kuten vastaaja 7, niin myös suurin osa vastaajista, kuvailee enkelin ulkonäköä ns. konventionaalisen enkelihahmon näköiseksi: siivekäs, valkoinen, nainen.

Havaitsemme luontoa ja ympäristöä näkemisen, kuulemisen, haistamisen, maistamisen ja tuntemisen avulla, joiden perusteella muodostamme käsityksemme ympärillä olevasta

maailmasta. Esteettiseen aistimiseen liittyy aina aika jona havaitsemme. Koska me kaikki elämme tietyssä kulttuurissa, havaintomme ja arvostelukykymme ovat aina kulttuurisia. Eri yhteiskunnille asiat näyttävät erilaisina riippuen siitä, mitä arvostetaan, ei vain henkilökohtaisesti vaan ennen kaikkea sosiaalisesti. Esimerkiksi estetiikan olemus on sosiaalinen, kulttuurinen ja historiallinen. Kaikkiin kokemuksiimme liittyy tiedot, uskomukset, mielipiteet ja asenteet, jotka vaikuttavat siihen, kuinka havaitsemme ja tulkitsemme ympäristöä. Elämyksen havainnointi ei siis ole vain yksilöllistä, vaan sosiaalisten muotojen ja kulttuuristen mallien avulla elämme ympäristöämme yksilöllisen sulautuessa sosiaaliseen. (Berleant 1991, 14; Berleant 2002 9-11.)

Enkelikokemukseen liittyy usein myös enkelin kosketus tavalla tai toisella tai jopa voimakas kiinnipitäminen. Tämä on konkreettinen esimerkki, jossa tapahtuu selvä enkelin kosketus. Enkeleitä on kuvailtu hyvin moninaisesti, muun muassa ”joku”, ”voima”, ”näkyvätön seinä”, ”valtava lempeä henkäys”, ”pilvimuodostelma”. Vastaajat saattavat tuntea enkelin esimerkiksi tavallisesta poikkeavana kutituksenä tai väreilynä kasvoillaan (vast. 8). Yksi vastaaja puolestaan on tuntenut, että enkeli ohjaa häntä kulkemaan tiettyyn suuntaan pitäen kiinni hartioista (vast. 10). Vastaajaa 21 ovat kannatelleet enkelin siivet, kun hän miltei törmäsi toisen auton kanssa.

Vastaaja 9 "Liukastuin ja olin jo kaatumassa vasemmalle kyljelleni ajoradalle, kun oikeasta käsivarresta kiskastiin takaisin seisomaan. Kiitin vain enkeliä ja jatkoin töihin, jossa edelleen tuntui jonkin aikaa käsivarressa, että siitä oli puristettu." (...) "Enkelin kosketuksen tunnen myös usein vasemmassa kämmenessäni "piirtelynä"."

Vastaaja 22 "Ja kerran " joku" tarttui olkapäästäni, tuli valo ja tieto kohta kaikki järjestyy. Näin tapahtui." (...) "Joskus minua koskettaa " joku" voimakkaasti olkapäähän ja alan itkeä. Odottamatta."

Vastaajat kuvailevat, että ”joku”/enkeli on konkreettisesti koskettanut heitä. Tämä on mielenkiintoinen havainto, koska näissä tapauksissa enkeli ei yleensä näyttäyty, eikä siis sanan varsinaisessa merkityksessä ole fyysinen olento, jonka kaikki voisivat koskea ja nähdä. Kuvauksissa esiintyy myös ihmetystä sille, ettei tiedetä minkä takia esimerkiksi lähdetään ajamaan johonkin tiettyyn suuntaan, jonne ei periaatteessa ole mitään asiaa. Myöhemmin kuitenkin selviää, että näin on välttynyt onnettomuudelta tai vastaavasti löytänyt tilanteen, jossa tarvitaan auttajaa. Näin ollen enkeli on siis ohjannut ihmistä, ilman ilmestymistä. Tähän liittyy sanonta ”olet kuin enkeli”, jossa ihminen toimii ikään kuin enkelin välikkappaleena auttaen pyyteettömästi. Inhimillisessä tekijässä (23.3.2012) kirkkoherra Olavi Virtanen kertoi oman ohjeensa elämään lainaten heprealaiskirjettä:

”Älkää unohtako osoittaa vieraanvaraisuutta, sillä jotkut ovat yösjän antaessaan tulleet majoittaneeksi enkeleitä.” Tässä viitataan juuri lähimmäisen välittämiseen ja pyyteettömään auttamiseen; juuri niihin ominaisuuksiin, jotka enkeleille usein kuvataan.

Osa vastaajista liitti enkelit kristinuskoon:

Vastaaja1 "Minä koen enkelit Jumalan apulaisina <3"

Vastaaja4 "Jumala loi koko enkelikunnan yksin kappalein.

Enkelit ovat palvelukseen luotuja henkiolentoja. Hepr.1:13-14:ssa on kirjoitettu seuraavasti:

*Kenelle enkeleistä hän koskaan on sanonut: ”Istu minun oikealla puolellani, kunnes minä panen sinun vihollisesi sinun jalkojesi aistinlaudaksi.”? Eivätkö he kaikki ole **palvelevia henkiä**, palvelukseen lähetettyjä **niitä varten, jotka saavat autuuden periä?** (uskovia l. Jumalan lapsia varten)” & ” Vanhan Liiton aikana Jumala lähetti usein viestin enkelin kautta.”*

Uskonnollisen kontekstin mukaan enkelit ovat Jumalan luomia olentoja, joiden tehtävä on palvella Jumalaa ja ilmoittaa ihmisille tahtonsa, varoituksensa tai vastauksensa juuri enkelien kautta. Jumala myös päättää minkälaisen olomuodon enkelit kulloinkin saavat. (Caluwé 1980, 6.) Raamatun mukaan voidaan jaotella eri tehtävät, jotka enkeleille kuuluvat. Näitä ovat: sanansaattaja, käskyjen toimeenpanija, selittäjä, suojelija, lohduttaja taistelija, ylistäjä, lopun aikojen airut. (Seppälä 2003, 47–49.) Enkelit ovat läsnä myös Jumalan tuomitessa ihmisiä. Heitä kuvaillaan raamatussa tehtäviensä näkökulmasta, ei itsensä vuoksi. (Caluwé 1980, 7.)

Se, mihin enkeli viittaa, ei ole vain yhtä tulkintaa. Enkeleihin liittyy lukemattomia käsityksiä, jotkut jopa vuosituhansien takaa. Näin ollen on aika ilmiselvää, että vastaanottamissani enkelikirjoituksissa on erilaisia tulkintoja enkeleistä. Tietosanakirjan mukaan enkelin määritelmä on: ”sanansaattaja, Jumalan tahdon ilmoittava ja uskovia suojeleva taivaallinen henkiolento”. Muita määritelmiä ovat muun muassa ”Jumalaa palveleva henkiolento, joka toimii hänen sanansaattajanaan, joskus myös tapahtumien ja näkyjen tulkitsijana” sekä ”henkiolento, joka palvelee Jumalaa sananviejänä, näkyjen tulkitsijana, ja hänen käskyjensä toimeenpanijana”. (Seppälä 2003, 22.)

Enkelit kuvataan raamatussa sotaisiksi ja julmiksi Jumalan vihollisille, mutta iloisiksi ja lohduttaviksi niille, jotka seuraavat uskollisena Jumalaa. Enkeleitä ilmestyy erityisesti silloin, kun Jumala tekee jotain, minkä vuoksi ihmiset kokevat epävarmuutta tai uhkaa. (Williams 2007, 19–20.) Lohduttaminen, rohkaiseminen ja varoittaminen tuntuvat olevan niin raamatussa kuin muussakin henkisyudessa enkeleille kuvattuja ominaisuuksia.

Lopuksi vielä yhden vastaajan kuvaus enkeleistä, jolle enkelit antavat voimaa niiden hauraasta olemuksesta huolimatta. Tästä voi taas kerran huomata, kuinka monia ominaisuuksia enkeleillä voi olla.

Vastaja 20 ”Enkeli nostaa kädet, suojelee, on levollinen, tuo rauhan ja on jollakin tapaa puhdas ja kaunis, kimalteleva, kristallinen, ei niinkään kristillinen, vaikka muistuttaakin minua elämän rajallisuudesta ja tuo viestin kaukaa, tuntemattomasta.

Minun enkeleitä on monenlaisia; kristallisia, posliinisia, kynttilää kädessään pitäviä (valon tuoja), villaisia (kutittavia), mustia, mutta ennen kaikkea valkoisia ja siivellisiä, mutta myös särkyneitä ja siivettämiä, yleensä niillä on pitkä viitta ja tukka, kihara, vaalea. Pulleitakin niitä on. Jostakin enkelistä näkee läpi (lasinen, kirkas), joku on sininen. Yleensä enkelini ovat lapsia, nuoria tai keski-iän ylittäneitä. Niillä ei ole koskaan meikkiä. Posket ovat punoittuneet muuten. Korujakaan ei ole. Avojaloin kulkevat. Hiljaa ja tarkkaillen.

Enkelini tuo turvan, toivottaa hyvät päivät kotoa lähtiessä. Toivottaa tervetulleeksi kotiin tullessa. On antanut voimaa opiskeluun ja antaa edelleen, rutistaen kirjaa käsiinsä. Enkelit tuovat rauhaa ja antavat rakkautta ja suojelusta. Enkelit eivät kyseenalaista, eivät moiti tai napise. Niillä on vieno hymy, hennot, mutta voimakkaat kädet ja jalat maassa. Uljas ryhti ja katse eteenpäin. On myös humoristienkeleitä. Ne irrottelevat, heittyvät makuulle ja niillä on jalka toisen päällä. Ne nauravat ja tanssivat, muistuttaen että elämässä saa olla rentoutta, iloa ja hassuttelua. Haaveiluenkeli katsoo kauas tulevaisuuteen, antaen ajatuksille siivet.

Enkeli kulkee vierelläni. Enkeli muistuttaa hyvydestä - enkeli on minulle hyvä, ole sinä hyvä muille.”

6.2. Tutkittavien kuvauksia enkeleistä

Sana *enkeli* tuo meille tiettyjä mielikuvia, joilla on vahva symbolinen luonne. Mielikuvat ovat tärkeitä ja ne ovatkin merkittävässä roolissa ajattelussamme. Kun havaitsemme kuvia enkeleistä mielikuva niistä alkaa muodostua muistiimme tahdostamme riippumatta, ikään kuin itsestään. Ne ovat osa muisti-ilmiötä. (Turunen 1998, 56–58.) Ajatellaan vaikkapa pientä lasta, jolle näytetään kuvia enkelistä. Hän rekisteröi mielikuvat muistiinsa, ja liittää sanan enkeli niihin. Toiset piirteet jäävät dominoiviksi ja toiset häipyvät taka-alalle. Mielikuva enkelistä on kuitenkin muodostunut. Se on mielessämme ikään kuin varastossa. Havainto ja mielikuva kuitenkin eroavat toisistaan siinä suhteessa, että havaintoja tehdään maailmasta päivittäin kaiken aikaa, ilman erityisiä ponnisteluja. Mielikuvien herättämiseksi puolestaan saatamme tarvita paljonkin intentioita. Jotkut mielikuvat nousevat mieliimme vaivatta, mutta toisten herättäminen vaatii enemmän ponnisteluja. Saman kulttuuripiirin jäsenet jakavat suuren määrän erilaisia, yhteisesti jaettuja, konventionaalisia mielikuvia. Nämä ovat usein tiedostamattomia ja ne voidaan palauttaa

mieleen vaivatta. Mielikuva voi kuitenkin muodostua myös asiasta tai esineestä, jota emme ole koskaan nähneet tai kuulleet. (Lakoff 1987, 444–446.) Enkelin näkeminen ei ehkä yleensä kuulu normaaleihin arjen asioihin, joita koemme. Kaikilla meillä on kuitenkin käsitys siitä, minkä näköinen enkeli on. Tämä on yksi syy, miksi minusta oli mielenkiintoista kuulla, kuinka oikean enkelin nähneet kuvailevat tätä ja, onko se yhteydessä enkelikuvaan, jota meille esitetään kirjojen, median tai uskonnon kautta.

Enkelikirjoituksissa, joita sain, esiintyy runsas joukko erilaisia kuvailuita ja ominaisuuksia, joita enkeleille määriteltiin. En ole halunnut kategorisoida ominaisuuksia kovin rajatusti, vaan käyttää juuri niitä sanoja, joita tutkittavat ovat käyttäneet kuvailemaan näkemäänsä ja kokemaansa enkeliä tai enkeleitä:

Väritys

9 valkoinen, vaalea väri

5 läpikuultava, näkee läpi, lasinen, hulmuhelmainen ilman selviä rajoja, hauras

4 hyvin värikäs, sinisiä ja violetteja, hopea, sininen

3 musta, tumma varjo

2 kimalteleva, pienet kipunat

Koko/hahmo

6 siivekäs

5 noin ihmisen kokoinen, iso, kookas, suurikokoinen, eri kokoisia ja pituisia

3 enkelihahmo, hahmo pää ja vartalo, olento

2 samanlainen kuin suojelusenkeli, hahmo millaiseksi enkeleitä kuvataan

1 pieni noin 20 cm korkea

1 ilman päätä

1 pilvimuodostelma

Esteettisiä ominaisuuksia

7 valo, valon välähdys, valoa hohtava, utuvalosäikeinen, kirkas

3 kristallinen

3 kaunis

1 puhdas

Enkeliä kuvaillaan usein kirkkaaksi ja kauttaaltaan säteileväksi olennoiksi. Sekä vaatteet että iho loistavat tai hohtavat kirkasta valoa. (Ks. esim. Buck 2004, 42.) Kirjoituksissa useimmin esiintyvä ominaisuus oli se, että enkeli on valkoinen. Myös ”valo” ja ”kirkkaus” mainittiin sekä näitä lähellä olevia kuvauksia oli suuri määrä. Tässä muutama esimerkki:

Vastaaja 6 "... ilmestyi kaksi valkosta olentoa tien molemmin puolin. Olennot olivat tosi kirkkaat noin ihmisen kokoisia."

Vastaaja 7 "Yksi enkeli kulkee valona mukanani ja näkyy aivan päivittäin." (...) "pieni, noin 20 cm korkea aivan valkoinen valoa hohtava enkeli lensi hiljaa lattian rajasta kohoten kattoon. Tällä kertaa näin valon lisäksi myös enkelihahmon, joka oli sellainen valkoinen siivekäs hahmo, millaiseksi enkeleitä kuvataan."

Vastaajat kuvailevat enkelin kokoa 20 senttimetrin kokoisesta suurikokoiseen. Kirjoituksissa esiintyi kuitenkin suhteellisesti paljon enemmän kookkaita enkeleitä kuin pienikokoisia. Samaa on kuvailtu lukemassani enkelikirjallisuudessa (kts. esim Seppälä 2003, 87). Piirroksissa enkeleillä on usein ihmisruumis tai ainakin hyvin paljon sen kaltainen (Hamer 2007, 5). Monesti ajatellaan, että enkeli voi ottaa minkä tahansa ja kokoisen olomuodon. Vastauksien perusteella tämä tuntuu pitävän paikkansa. Myös väritys vaihtelee suuresti:

Vastaaja 7 "aiemmin enkelit ovat olleet vain sinisiä ja violetteja eri kokoisia ja pituisia valon välähdyksiä näkökentässäni. "

Vastaaja 4 "Enkeleitä oli kolme: isoin lepäsi pään yläpuolella, kaksi pienempää seisoi taaempänä molemmin puolin. Heillä oli hahmo (pää ja vartalo), väritys jotain hopean ja vaalean sävyistä, lähes läpikuultavaa, ei kuitenkaan mitään valonomaista." (...) " Hahmosta en voi sanoa mitään varmaa."

Vastaaja 10 "...alkoi näkyä tumma iso varjo, ja siinä näkyi kaksi mustaa enkeliä vierekkäin, erittäin kookkaita ja ilman päätä, siivet laahasi sivulla hieman takaviistoon. Ja ne menivät tien yli auton valokeila katkesi siihen."

Enkeli voi olla pukeutunut jonkinlaiseen viittaan tai lakanaan. Tämän voitaisiin ajatella viittaavan enkelin tehtävään olla sanansaattaja. Myös esimerkiksi kirjassa ”Enkelin siipien havinaa” (Kauhanen 2007, 43), joka on kirja kootuista enkelikokemuksia, mainitaan samaa: ”Aivan kuin olisi ollut lakana päällä”.

Vastaaja 23 ”Musta enkeli, joka oli ikäänkuin kolmion muotoisen viitan sisässä”

Voi olla, että enkeleitä on erityisen vaikeaa kuvailla sanoin. Raamatussa esimerkiksi profeetta Jesaja kuvailee enkeleitä näin: ”Hänen (herran) yläpuolella seisoivat serafit, joilla oli kuusi siipeä kullakin: kahdella he peittivät kasvonsa, kahdella verhosivat ruumiinsa ja kahdella lensivät.” (Jesaja 6:1-2.)

Raamatussa ei ole paljon kuvauksia enkeleiden ulkonäöstä. Nämä harvat kuvaukset kuitenkin poikkeavat aika tavalla perinteisistä enkelikuvauksista. Vanhassa testamentissa enkeli kuvataan yleensä miehen muotoiseksi olennoksi tai ruhtinaaksi. Enkelit voivat siis näyttää aivan tavallisilta ihmisiltä, mutta heidän ajatellaan olevan enkeleitä, jos heillä on jonkinlainen viesti Jumalalta toimitettavanaan. Häikäisevä ja kirkas valo on joidenkin raamatun näkyjen tunnuspiirre. Esimerkiksi Jeesuksen haudalla olevia enkeleitä opetuslapset Matteus, Markus ja Luukas kuvaavat seuraavanlaisesti ”Hän oli hohtava kuin salama ja hänen vaatteensa olivat valkeita kuin lumi.” (Matteus 28:3) Sädekehä pään ympärillä kuuluu enkeleiden kuvailuun raamatussa ennemmin kuin siivet. Raamatussa enkeleillä voi olla myös kyky kadota ja ilmestyä, ja aina heitä ei voi edes nähdä. Taiteessa puolestaan enkeli kuvataan monesti naiseksi tai naismaiseksi, jopa androgyyniksi hahmoksi, jolla on yleensä siivet. Myös valo ja eetteri kuuluvat olennaisesti enkeleiden kuvailuun. Antiikin ajan kirkkotaiteessa enkelit alettiin kuvata siivellisiksi, jotta heidät voisi erottaa kuolevaisista. (Caluwé 1980, 8–9; Williams 2007, 23–24.)

Enkelin siivet

Vastaaja 3 ”Kyyhkynen viestintuojana

Siskon puolison kuoleman edellisenä iltana olin lenkillä ja puhuin siskon kanssa puhelimessa. Sanoin hänelle, että enkelit tulevat hakemaan hänen miehensä huomenna, olihan enkelien päivä (Mikkelinp.) Illalla lähdin lenkille ja kyselin Herralta, eikö hän tullutkaan hakemaan Villeä tänään. Katselin taivaalle, näkykö merkkiä. Kotimme yläpuolella oli pilvi, jossa oli kyyhkynen. Kun tulin sisälle, siskoni soitti ja sanoi miehensä lähteneen.

Kyyhkynen oli heidän poikansa pään päällä, kun häntä irrotettiin kolariautosta, kaksi vuotta myöhemmin. "

Tässä enkelikertomuksessa yhdistyy sekä siipien olemassaolo kyyhkynen olomuodossa sekä kuoleman liittyminen enkelikokemukseen. Myös vastaaja 17 kirjoittaa valkoisesta höyhenestä. Kyyhkynen on toiminut viestintuojana maan ja taivaan välillä. Kirjoittaja etsi merkkiä, onko hänen siskonsa mies kuollut, ja näki kodin yläpuolella pilven, jossa oli kyyhkynen. Tämä oli hänen etsimänsä merkki, ja ehkä juuri sillä hetkellä siskon mies oli menehtynyt? Kyseessä oli vielä Mikkelinpäivä, joka on Luterilaisen kirkon piirissä pyhitetty enkeleille (alun perin arkkienkeli Mikaelille, mutta nykyisin päivä on omistettu kaikille enkeleille). Enkeli toimi tehtävässään viestinviejänä maan ja taivaan välillä. Kirjoittaja liittää kokemuksensa uskontoon, koska kysyy ”Herralta”. Kristinuskossa Pyhä Henki kuvataan kyyhkynenä. Lisäksi joissain kuvissa Kristukselle ja pyhimyksille maalataan siivet.

Kirjoittajan siskon perhe koki toisenkin tapaturman, kun heidän poikansa oli kolarissa. Kirjoittaja on ehkä ajatellut, että kyyhkynen, joka on ollut heidän poikansa pään päällä kolariautossa, on kuvastanut enkeliä. Vastaaja ei tosin kerro kuoliko poika vai pelastuiko hän. Suojeliko kyyhkynen kenties poikaa? Joka tapauksessa vastaaja liittää kyyhkynen enkeleihin.

Siivet mainitaan lähes jokaisessa uskonnessa. Intiaaneilla on sulkapäähineet, ja samanlaisia ovat pitäneet myös Siperian shamaanit. Se on merkittävä ja myyttinen symboli, joka kuvastaa yhteyttä tuonpuoleiseen. Shamaaneilla on puvuissaan rautaisia lintukoruja, jotka ovat apuhenkkiä, kun tehdään matkaa tuonpuoleiseen. Ajatellaan, että shamaaneilla on ”matkaava sielu”; sielu, joka voi irtautua ruumiista, ja matkata tuonpuoleiseen ja takaisin ilman kuolemista. Osittain näin toimivat myös kristinuskon enkelit, jotka toimivat viestinviejinä maan ja taivaan välillä. Voitaisiinkin ajatella, että siivet symboloivat ihmisen sielua, joka pystyy pitämään yhteyttä tuonpuoleiseen. Tämä uskonnon alkuaajoista periytyvä lintusymboli kuvaa sitä, että koko elämän todellisuus on loppujen lopuksi henkistä ja tuonpuoleista. Uskon, että ihmiselle on pohjimmiltaan tarve kokea yhteyttä olemassaolomme perustaan eli omaan itseemme. Tämä on oletettavasti myös yksi keskeisimmistä syistä, minkä takia ihmiset ylipäätään harjoittavat uskontoa.

Siivet esiintyvät siis lähes jokaisessa uskonnoissa ja niillä on tietty symboli ja merkittävyys. On ”munamytytti”, jonka mukaan maailma on luotu sotkan munasta. Zarathustralaisuudessa vainajat haudataan ”hiljaisuuden torneihin”, jossa linnut syövät vainajien ruumiit ja vievät ne mukanaan taivaaseen. Pääsiäissaaren asukkaat puolestaan nimittävät poppamiehiä ”lintumiehiksi”. Suomessakin on menneenä aikana puhuttu jättimäisestä linnusta, jonka siivet ulottuivat maailman laidalta toiselle. Maya-intiaanien luomiskertomuksessa puolestaan maailman ovat luoneet kaksi tietäjä-papukaijaa. Islaminuskossakin esiintyy enkeleitä.

Siipien voidaan ajatella kuvaavan enkelien jumalallista olomuotoa ja tehtäviä, sekä erottavan ne ihmisistä. On löydetty enkeleitä, joiden siivet on lainattu antiikin mytologiasta. Antiikin Kreikan mytologiassa ja kuvataiteessa esiintyi kaksi siivellistä jumalhahmoa, voiton jumalatar Niken ja rakkauden jumala Eros. Kristillisessä enkelitaiteessa enkelit on alettu esittää siivellisinä 300-luvulta lähtien. (Seppälä 2003, 12–13.) Ei siis ole ihme, että enkeli, joka on kohdattu, on monesti siivellinen. Tämä ominaisuus esiintyy monissa kirjoituksissa, mutta sitä, minkälaiset siivet olivat, ei ole kuvailtu kovin tarkasti. Vastaja 16 kuvailee siipiä pitkiksi. Mainitaan, että enkeli on näyttänyt samalta kuin, minkälaiselta suojelusenkeli näyttää taulussa (vast. 3). Myös vastaja 7 kuvaa näkemäänsä enkelihahmoa sellaiseksi, millaiseksi enkeleitä yleensä kuvataan. Tässä vielä muutama esimerkki kirjoituksista, joissa vastaajien näkemällä enkelillä oli siivet:

Vastaja 12 ”ihana siiven hipaisu kulki käsieni selkämyksen läpi...”

Vastaja 21 ”Juuri ennen törmäystä minut nostettiin ISOILLA SIIVILLÄ takaisin tielle.”

Valokuvien enkelipallot

Yksi vastaja kirjoittaa valokuvien enkelipalloista. Nämä *enkelipallot* ovat valokuvissa esiintyviä pieniä, erivärisiä palloja, jotka vastaja liittää enkeleihin. Enkeli tai enkelit on siis tallentunut valokuvaan. Tästä samasta aiheesta olen lukenut myös kirjallisuudesta.

Vastaja 17 ”Eräs enkelikokemus ovat ns. enkelipallot valokuvissa. Ystäväni näytti minulle miltä ne näyttävät ja kertoi että niitä on minunkin ottamissa kuvissa, joita olin hänelle lähettänyt. Kävimme syksyllä 2009 Barcelonassa ja teimme kiertoajelun kaupungilla. Yksi tutustumiskohde oli Sagrada Familia, kuuluisa katedraali keskellä Barcelonaa. Enkelipallo (vaaleanpunainen) on useammassa ottamassani kuvassa. Laitan sinulle liitteenä pari kuvaa. Ystävälläni on paljon kuvia,

joissa myös esiintyy erivärisiä enkelipalloja erilaisissa tilanteissa. Tietysti joku skeptikko voisi sanoa, että auringonvalo tai roska kiiltelee linssissä...”

Enkelin nähneelle tai tässä tapauksessa enkelipallot ikuistaneelle vastaajalle on monissa tapauksissa tärkeää ilmaista, että kaikki ihmiset eivät usko, kun he kertovat nähneensä enkelin. Usein enkelin nähnyt ei voi todistaa tapahtunutta toisin kuin näiden enkelipallojen ikuistaminen valokuvissa. Tässä kokemuksessa vastaaja viittaa skeptikkoihin, jotka epäilevät vastaajan enkelipallojen olevan lähtöisin enkeleistä. Itse asiassa vastaajan ystävä kertoi hänelle näiden vaaleanpunaisten pallojen olevan enkelipalloja. Kulttuurintutkijana minun on vaikea sanoa, mistä nämä vaaleanpunaiset pallot tulevat joihinkin valokuviin. Ammattivalokuvaajalla varmasti olisi fyysikaalinen selitys asialle. Vastaajalle 17 kyseiset pallot kuitenkin näyttävät enkeleistä lähtöisin oleviksi.

Yhteenveto

Enkelikokemus synnyttää kokijalleen totuuden enkelin olemuksesta. Enkelin olemuksesta ei siis ole olemassa vain yhtä totuutta, vaan vastaajilla on joukko erilaisia kokemuksia ja näin ollen erilaisia totuuksia siitä, miltä enkeli näyttää. Jokaisella kokijalla on omanlaisensa kokemus. Mielikuvat kuitenkin nousevat meitä ympäröivästä maailmasta ja tämän vuoksi ne ovat usein kollektiivisesti jaettavissa olevia. Tarkasteltaessa tutkittavien kuvauksia enkeleistä voidaan havaita monia yhtäläisyyksiä, joita ovat muun muassa siivet, valkoisuus ja kirkkaus.

6.3. Mitä enkeleiltä odotetaan ja pyydetään

Enkelikirjoituksissa on selvästi näkyvästi tietynlainen jako vastaajien välillä. Toiset vastaajat ovat saaneet enkelinäyn tai kokemuksen, jota eivät ole osanneet odottaa ja näin ollen ovat erittäin yllättyneitä tapahtuneesta. Toisilla vastaajilla puolestaan tuntuu olevan jokapäiväisempi suhde enkeleihin; he pyytävät näiden apua pienempiinkin pulmiin.

Kulttuurisesti enkeli on symbolinen arkkityyppi ja kielikuva, joka on yleensä tulkittu olevan Jumalan läsnäolon tai varjeluksen vertauskuva. Monien vastaajien mukaan enkelit ovat auttaneet heitä rauhoittumaan. Raamatun mukaan enkelit kuvataan sotaisiksi ja

julmiksi Jumalan vihollisille, mutta iloisiksi ja lohduttaviksi niille, jotka seuraavat uskollisena Jumalaa. Enkeleitä ilmestyy erityisesti silloin, kun Jumala tekee jotain, minkä vuoksi ihmiset kokevat epävarmuutta tai uhkaa. (Williams 2007, 19–20.) Lohduttaminen, rohkaiseminen ja varoittaminen tuntuvat olevan niin raamatussa kuin muussakin henkisyydessä enkeleille kuvattuja ominaisuuksia.

Suojelusenkeli auttaa pyytäjäänsä

Enkelit esitetään usein puhtaina, rakkaudellisina, ystävällisinä ja auttavaisina. Monet uskovat suojelusenkelin olemassaoloon, vaikkemme olisikaan koko aikaa tietoisia sen läsnäolosta. Suojelusenkeli katsoo peräämme ja auttaa meitä selviytymään tilanteesta mahdollisen surun, epätoivon tai onnettomuuden hetkellä. Enkelit säteilevät ja huokuvat rakkaudellisuutta, hyvyttä ja voimaa. (Hamer 2007, 5.)

Näyttäisi siltä, että osa vastaajista selkeästi pyytää tai rukoilee enkeleiden apua (vast. 1, vast. 8 & vast. 17). Nämä vastaajat ovat ottaneet enkelit osaksi elämäänsä. Enkelihahmoista olentoa he eivät välttämättä ole koskaan nähneet, mutta tuntemukset enkeleiden avusta ovat olemassa.

Vastaaja 1 "Pyydän/käskän enkeleitä, siivoamaan kanssani, etsimään hukassa olevan tavarain, järjestämään parkkipaikan, soittaessani numeroon, joka on yleensä ruuhkainen, pyydän enkelilinjan, ja puhelu yhdistyy heti." (...) "Enkeleitä pyydän ja lähetän myös töihin sinne minne intuitio opastaa. Ambulanssin nähdessäni pyydän enkelit mukaan. Odottavalle äidille, enkeleitä koko perheelle. Koululaisia kadulla, enkeleitä heidän päiväänsä j.n.e"

Vastaaja 17 "Rukoilin ja pyysin apua enkeleiltä, että ottaisivat tämän ahdistuksen pois. Hetken rukoiltuani, ahdistava olo hellitti ja sanomattoman hyvä olo levisi ylitseni. Aivan kuin minut olisi otettu "siipien suojaan" ja sanottu ettei ole mitään hätää. Nukahdin tämän jälkeen heti rauhallisesti uneen. Koin, että enkelit auttoivat minua." (...) "Rukoilin edellisenä iltana enkelien apua, että työpäiväni sujuisi kitkatta ja hyvin sekä pyysin heidän läsnäoloaan. Seuraava päivä meni todella hyvin."

Enkeleiltä siis pyydetään apua mitä erilaisimpiin asioihin, ja sitä näytetään myös heiltä saavan. Vastaajat eivät pyydä enkeleiltä apua vain itselleen vaan myös läheisilleen sekä tuntemattomillekin ihmisille, jos nähdään, että nämä apua tarvitsisivat. Jotkut vastaajat kirjoittivat, että enkelit ovat antaneet heille vastauksen mieltä askarruttavaan kysymykseen (vast. 5 & vast. 7). Tässä yksi esimerkki, kuinka asiaa on kuvailtu:

Vastaaja 7 "Nyt haluan kertoa Sinulle enkelikokemuksen, joka sattui eilen. Kävimme Ivanin kanssa ruokakaupassa ja minulla jäi sinne lompakko ja käsilaukku. Ne unohtuivat ostoskoriin. Huomasin

asian vasta illalla vähän ennen yhdeksää, kun en enää mitenkään ehtisi kauppaan niitä hakemaan. Yritin soittaa myymälään, mutta palvelunumero oli kiinni. Jokin kirkas valo sanoi kuitenkin sisimmässäni, että olisi ajettava paikalle 25 kilometriä, että kassi on tallessa ja saisin sen. "asiat menevät parhain päin" sanoi ääni sisimmässäni. Niinpä ajoin vastoin järjen ääntä 25 kilometriä takaisin kauppaan. Kassi todella oli löytynyt, mutta liike oli mennyt kiinni jo 15 minuuttia aiemmin. Onneksi kaupan ovella oli juuri tänä iltana remonttimiehiä ja niin pääsin hakemaan kassini suljetusta myymälästä! Totesin, että kirkas valo sisimmässäni taisi jälleen kerran olla enkelin ääni!"

Myös esimerkiksi Roland Buck (2004, 34) kirjoittaa kirjassaan *Enkelit puhuvat minulle* samanlaisesta ilmiöstä. "Ihmeellisten ilmestysten ansiosta vaikeaselkoiset kysymykset ovat muuttuneet hyvin yksinkertaisiksi. Kuinka olin voinut olla käsittämättä niitä tähän saakka? Ne ovat niin suurenmoisia ja selviä."

Raamatun mukaan jokaisella ihmisellä on oma suojelusenkeli. Tämä on ehkä tunnetuin enkelihierarkian jäsen. Suojelusenkelistä puhutaan jo varhaisen kirkon aikana. 300-luvulla elänyt Basileos suuri sanoo Ensimmäiseen Mooseksen kirjaan (48:16) viitaten: "...se enkeli, joka on minut pelastanut kaikesta pahasta, siunatkoon...". Hän viittaa myös Moosekseen, joka opetti, että kaikilla uskovaisilla on oma enkeli, joka toimii opettajana ja paimenena ihmiselle. Tässä muutama vastaaja kuvaa omaa suojelusenkeliajatustaan:

Vastaaja 18 "Lenkkeillessäni, hiihtäessä, rullaluistellessa hyvin usein tunnen, että joku on takanani eikä siellä kuitenkaan ole ketään. Uskon, että tunteen aiheuttaa suojelusenkelini. Tämä tunne on ainoastaan silloin, kun olen liikkeellä yksin."

Vastaaja 11 "Siitä lähtien olen tuntenut huojennusta siitä, että tällä pojalla ja siten varmasti myös kaikilla muillakin lapsillamme -ja jokaisella ihmisellä on oma enkeli siinä jossain lähetyillä..."

Kuitenkin etenkin luterilaisessa kirkossa enkelit on yleisimmin liitetty lapsiin. Aineistossani lapsiin viitataan muutaman kerran, sanotaan muun muassa, että "lapset tulevat tähän maailman enkeleiden luota" (vast. 2) sekä "isä ja äiti, ettekö näe, kun enkelit tulevat minua hakemaan" (vast. 16). Myös vastaaja 2:n mukaan lapsi on nähnyt ja puhunut enkelin kanssa. Kaikki varmasti olemme nähneet taulun valkopukuisesta suojelusenkelistä siipineen saattamassa kahta korvessa kulkevaa lasta rikkinäisen sillan yli, suojaamassa lapsia vaaroilta. Ilmiötä voitaisiin nimittää suojelusenkeliuskoksi, joka on uskonpuhdistuksen jälkeistä perua niin protestanttisen kuin katolisenkin kirkon puolella, ja joka

alkoi toden teolla levitä 1800-luvulla. Ortodoksiuskonnossa enkelit esitetään paljon maskuliinisemmiksi ja voimakkaammiksi kuin vaikkapa juuri nämä lasten suojelusenkelit. Suojelusenkelit, jotka on kuvattu ikoneissa, onkin yleensä miekka kädessään. Nämä ovat yleisestikin enemmän raamatun enkelien kaltaisia. Joissain kirjoituksissa puhutaan suojeluskokemuksesta, millä viitataan suojelusenkeliin.

Vastaaja 15 ”Toinen selvä suojeluskokemus oli kerran tienylitys tilanteessa.. olin opiskeluaikoina keskellä viikkoa joskus keskipäivän aikaan ylittämässä suurta vilkasta tietä ja juuri astumassa tielle... kun näkymätön seinä esti liikkumisen tai paremminkin eteenpäin menemisen.. huvittavinta tilanteessa oli asentoni. Olin jo irroitannut toisen jalkani maasta ja jo hyvän matkaa kallistunut eteenpäin ja tähän jäin. Olin täysin äimistynyt, mielessäni ei ollut minkäänlaista ajatusta, pääni siis "löi tyhjää" -toki tiesin maailman lakien estävän tällaisessa asennossa pysymisen. Siinä siis seisoin yhdellä jalalla eteenpäin kallistuneena ja suu auki loksahaneena nyttytin itseäni eteenpäin, minnekkään siitä liikahtamatta. Toki taakse en voinut yrittääkään koska olin yhden jalan varassa eteenpäin kallistuneena. Muistan kun yritin nyttyttää itseni "irti" ja samalla katsoin suu auki oikealle ja näin vieressäni toisen kadunylittäjän, vanhemman rouvan, joka katsoi minua ja asentoani ihan yhtä suu auki. Sitten katsoin vasemmalle ja samassa suuri perävaunullinen rekka ajoi ihan nenäni edestä. Rekan jälkeen "pitelevä voima" hävisi ja jatkoin kävelyä ihan ajatukset "seis tilassa". Meni aikaa vuosia ennenkuin mieleni pystyi tämän suojelukokemuksen sulattamaan. Ajallisesti aikaa ei mennyt varmaan kuin minuutti tai pari, mutta kaikki tapahtumat olivat kuin hidastettuna ja täysin selviä.”

Tässä vastaaja kertoo olevansa niin äimistynyt tapahtuneesta, että oli mennyt aikaa vuosia, ennen kuin hän kykeni täysin ymmärtämään, mitä oli tapahtunut. Jotkut enkelikokemukset ovat kokijalleen niin käsittämättömiä, että ne häivytetään tietoisesti tai tiedostamattomasti taka-alalle, kunnes mieli pystyy prosessoimaan tapahtunutta. Aika antaa perspektiiviä hyväksyä tapahtunut asia, joka normaalijärjellä ajateltuna on käsittämätön.

Enkelin työ

Kirjallisuudessa, jota olen enkeleistä lukenut sekä vastaajien kokemuksia tarkastellen voin sanoa, että enkelit yleensä suojelevat, lohduttavat tai varoittavat ihmisiä. Ne voivat myös antaa tehtäväksi viedä viestiä jollekulle. Uskonnollisten ihmisten enkelikohtaamiset yleensä vahvistavat heidän uskoaan. (Williams 2007, 8.) Enkelit ovat ehdottomasti aktiivisia olentoja. Ne eivät ilmesty ihmisille vain näyttääkseen olevansa olemassa, vaan niillä on toimitettavanaan lähes aina jokin viesti, tehtävä, sanoma, käsky tai selitys. (Seppälä 2003, 23–24.)

Enkeliasema:n nettisivuilla löytyvää tietoa lainatakseni: ”Hyvin suomalainen enkelikokemus menee seuraavasti. (Siitä on olemassa yksityiskohdissaan hieman toisistaan

poikkeavia versioita.) Kertojan sukulainen tai ystävä oli ajamassa autollaan aamuhämärissä tuttua tietä yövuorosta kotiin. Vauhti oli aika kova, vaikka tiellä oli notkopaikoissa sumua. Äkkiä ajaja huomaa tien laidalla valkopukuisen miehen. Kun auto hiljentää vauhtia ja tulee hänen kohdalleen, ei mitään miestä olekaan. Autoilija jatkaa matkaansa hämmentyneenä, ja seuraavana mutkan takana seisoo hirviä keskellä tietä. Jos autoilija ei olisi hiljentänyt valkean hahmon kohdalla, hän olisi syöksynyt täydellä vauhdilla hirviä päin." (<http://www.askellehti.fi/enkeliasema/>) Vastaanottamissani kirjoituksissa esiintyi yksi samankaltainen kertomus:

Vastaaja 8 "Kerran olin juuri pyytännyt enkeliapua, kun ajoimme miehen kanssa maalle. Pari sekuntia sen jälkeen meni hirvi tien poikki n. 200 m edestämme. Silloin kerroin miehelleni, että olin juuri pyytännyt enkeleitä avuksi. Eipä mieskään alkanut sitä apua vähättelemään."

Näyttäisi siltä, että enkelin näkemiseen liittyy usein autolla ajaminen. Tietenkin nykypäivänä autoa käytetään paljon, jonka vuoksi myös monet onnettomuudet tapahtuvat autoillessa. Vastaajat 18 ja 21 jakoivat kokemuksensa, jolloin säästyivät onnettomuudelta autoillessaan. Tilanteet ovat näyttäneet johtavan vääjäämättömästi onnettomuuteen, kunnes enkeli on laittanut siipensä tilanteeseen mukaan.

Vastaaja 21 "Itselläni sattui n. 15 vuotta sitten tapahtuma, jossa autoa ajaessani todella liukkaalla syrjäisellä tiellä olin suistumassa tieltä pois, ja törmäämässä suoraan tienvieressä olevaan isoon mäntyyn pahki. Ehdin ehkä sekunnin ajan miettiä miten tässä tulisi käymään, luultavasti auto hajoaisi, mutta itse olin turvavöissä, joten en ehkä loukkaantuisi vakavasti. Juuri ennen törmäystä minut nostettiin ISOILLA SIIVILLÄ takaisin tielle. En tietenkään nähnyt siipiä, mutta tunne oli että auto nousi monta metriä ylös, ja minut laskettiin tielle."

6.4. Minkälaisissa tilanteissa, milloin ja kuinka enkelit näyttäytyvät?

Muistilla on myös maantieteellinen ulottuvuus. Muistamme tapahtumia, kun sidomme ne aikaan ja paikkaan, jotka ovat osa persoonallista historiaamme ja näin ollen merkityksellisiä. (Ks. esim. Raivo 2006, 272.) Jos ajallinen etäisyys muisteltuun tapahtumaan on pitkä, muistelijalle on tärkeää sijoittaa itsensä sekä aikaan että paikkaan. Tämä sen vuoksi, että sekä mennyt ja nykyinen aika tavallaan nivoutuvat yhteen, jolloin muistelijalla on tunne, että hän on läsnä sekä nykyisyydessä että menneessä. Muistamisessa tärkeämpää kuitenkin on se, mitä halutaan muistaa, kuin itse tapahtuma. Tulkitsemme menneitä tapahtumia aina nykyisyydestä käsin, jonka vuoksi tulkinta on

tuotettua ja vahvistettua. (Ks. esim. Raivo 2006, 274; Korhonen 2006, 134.) Tietyn paikan kokeminen uudelleen, esimerkiksi luonnonelementtien tunnistaminen, vaalivat ja ylläpitävät muistoa. (Ks. esim. Raivo 2006, 275.) Tätä on kuvattu kirjoituksissa. Muisto palaa mieleen yhä uudelleen ja uudelleen riippumatta tapahtuman ajankohdasta. Saman paikan näkeminen ja kokeminen uusintavat ja vahvistavat menneisyyden kokemusta. Täytyy kuitenkin muistaa, että samankaltainen enkelikokemus voi herättää eri ihmisissä hyvinkin erilaisen tulkinnan. Se, minkälaiset merkitykset ja diskurssit saavat näkyvyyttä riippuu ihmisestä, henkilöhistoriasta, elämäntilanteesta, menneistä kokemuksista ja varmasti monesta muusta seikasta.

Suurimmalla osalla vastaajista enkeli on näyttäytynyt ihan tavallisessa, arkipäiväisessä tilanteessa, kuten lenkillä ystävän kanssa, kotona tai autolla ajaessa. Kuitenkin tapahtuneen jälkeen päivä muistetaan hyvinkin tarkkaan jopa monien vuosikymmenien päähän, kuten vastaajat kuvailevat:

Vastaaja 9 "Ensimmäinen tapahtui joskus v. 1976–1977 kotona." (...) "Toinen tapaus sattui 1990-luvun alussa, kun olin liukkaalla kelillä kävelen matkalla töihin."

Vastaaja 10 "Kun aloin näkemään tietoisesti ensimmäisen kerran enkeleitä se oli työmatkalla kotiin vuonna 1982 elokuussa."

Vastaaja 14 "Oli tammikuu. Odotin nuorimmaistani, hän oli syntymä toukokuussa. Tämä tapahtui melkein 18 v sitten."

Muutama vastaaja on saanut kokea enkelin ulkomaan matkalla ollessaan, yksi Floridassa (vast. 5), toinen New Yorkissa (vast. 18) ja kolmas silloisessa Jugoslaviassa (vast. 15).

Näyttää siltä, että suurin osa enkelikokemuksista on tapahtunut pitkällä menneisyydessä. Vastaajilla 6, 9, 10, 11, 14, 15, 18, 19, 21 ja 22:lla kokemuksesta on aikaa enemmän kuin 10 vuotta. Mikä sitten on syynä siihen, että vastaajiksi ovat valikoituneet henkilöt, joiden kokemuksista on aikaa näinkin paljon. Voisiko syynä olla kokemuksen merkitysarvo? Tapahtuma on ollut niin mieleenpainuva, että se muistetaan edelleen elävästi. Vai vaikuttaako kenties nostalgian tuomat piirteet siihen, että kokemus halutaan jakaa? Olen erittäin kiitollinen siitä, että näin moni halusi kirjoittaa enkelikokemuksistaan, mutta toki hieman hämmästyttää se, minkä vuoksi henkilöt, jotka ovat nähneet tai kokeneet enkelin äskettäin eivät ole halunneet jakaa kokemuksiaan. Toisaalta keski-ikäiset naishenkilöt ovat suurin ryhmä, joka kirjoittaa esimerkiksi erilaisiin kirjoituskilpailuihin, joten ehkäpä vastaus kysymykseeni on näinkin yksinkertainen. Uskon, että merkittävien tapahtumien

johdosta, kuten oman lapsen syntymä, läheisen poismeno tai auto-onnettomuus, kokemuksen paikantuminen helpottuu ja asia muistetaan.

Osalla vastaajista kokemus on kuitenkin tapahtunut lähimenneisyydessä. Vastaajalla 8 on enkelikokemuksia ”usein ennen nukahtamista tai ennen kunnolla heräämistä aamulla”. Vastaajalla 13 kokemus oli tapahtunut samalla viikolla, kuin siitä kirjoittaminen. Vastaaja 17:n kokemus oli puolestaan tapahtunut samana syksynä, kun keräsin kirjoituksia. Samoin kuin vastaaja 8 myös vastaaja 7 kokee enkeleitä päivittäin, joko pyytämättä tai rukoiltaessa apua elämään. Näyttäisikin siltä, että vastaajat, joille kokemus on tapahtunut lähimenneisyydessä, kokevat säännöllisiä enkelikokemuksia. Näin ollen nämä vastaajat eroavat niistä vastaajista, jotka ovat kohdanneet enkelin kauan aikaa sitten, vaikka olisivat samaa ikäluokkaa. Seuraava esimerkkilainaus on vastaajalta 7. Kokemus on tapahtunut kotona, tavallisessa arkipäiväisessä tilanteessa päivällä:

Vastaaja 7 ”Olin kotona ja ihan hereillään meidän keittiössä. Tämä tapahtui aivan kaikista viimeksi ja oli todellisin enkelikokemus, mitä olen koskaan kokenut. Tähän mennessä kaikki muut kokemukset ovat olleet hyvin intuitiivisella tasolla niin tämä oli todella konkreettinen kokemus. Näen kaikenlaisissa elämäntilanteissa enkeleitä.” (...) ” Yksi enkeli kulkee valona mukanani ja näkyy aivan päivittäin.”

Syntymä ja kuolema näyttävät olevan enkelikokemuksille otollista aikaa, vastaajaa 15 lainatakseni ”enkelikokemuksena voi ehkä pitää syntymän ja kuoleman hetkiä..”. Esimerkiksi vastaajalle 22 enkelikokemus liittyy isän poismenoon. Vastaajien joukossa on yksi, joka oli kohdannut enkelin synnyttäessään ensimmäistä lastaan. Kaikki itse pitkän synnytyksen kokeneet tietävät, että ajan ja paikan taju hälvenee, mitä kauemmin synnytys, ja sitä kautta kipu ja tuska, kestävät. Mutta vaikka vastaajan synnytys on ollut pitkä, hän pystyy kuitenkin paikantamaan enkelikokemuksen tarkalleen. Tämä osoittaa jälleen kerran kokemuksen merkitystä kokijalleen:

Vastaaja 19 ” Olin synnyttämässä ensimmäistä lastani. Oli vuosi 1967. Olin maannut kolme vuorokautta synnytyspoltoissa Oulaisten sairaalan synnytysosastolla tammikuun 19 päivästä alkaen. Oli menossa 21. päivän ilta klo 18 tienoilla.”

Kirjallisuudessa kerrotaan kokemuksista, joissa enkeli on konkreettisesti kiskaissut henkilön ylös sängystä. Yleensä tämä tapahtuu yöllä tai aamu-yöllä. (Ks. esim. Buck 2004, 15.) Tämä on konkreettinen esimerkki, jossa tapahtuu selvä enkelin kosketus. Vastaajien keskuudessa on muutamia, joita enkeli on konkreettisesti koskettanut. Esimerkiksi

vastaajan 9 enkeli kiskaisi käsivarresta takaisin seisomaan, kun tämä oli ollut kaatumassa kyljelleen ajoradalle. Tämä tapahtui liukkaalla kelillä. Vastaaja kertoo, että hän tunsii jonkun aikaa käsivarressaan, että siitä oli puristettu. Vastaajaa 10 puolestaan ”joku” otti hartioista kiinni hänen ajaessaan kotiin päin:

Vastaaja 10 ”Ajelin kotiin ajatuksissa päätietä ja joku otti minua hartioista kiinni ja pysäytti, peruutin autoa oikopolelulle ja lähdin ajamaan sitä kotiin, se oli kapea huono tie, mutta en tiedä mikä voima sai minut menemään sille tielle. Vähän aikaa ajaessani mutkaista tietä näin auringon valossa kiilteleviä autonosia ja aloin jarruttamaan kovasti. Naapurin tyttö ajoi vastaan ja tuli suoraan minua päin, kun aurinko sokaisi hänen näkönsä. Sattui paha nokkakolari, jouduin sairaalaan ja olen siitä asti ollut polvivaivainen ja minua on leikattu useita kertoja polvesta.”

Vastaaja joutui siis onnettomuuteen, josta aiheutui hänelle elinikäisiä vaurioita. Hän ei kuitenkin koe asiaa ainakaan täysin negatiivisena sanoessaan ”Tämän tarkoitus oli pysäyttää minut, kun aina olin kiire ja aina olin menossa, Pysähdyksen paikka.” Vastaajalla on myös toinen enkelikokemus, jossa enkeli konkreettisesti koettaa laittaa peittoa ja tyynyjä hänen päälle. Hän herää tähän ja kuulee kovaa puheensorinaa sängyn ympäriltä, jossa on paljon enkeleitä. Tällä kokemuksella ei tunnu olevan mitään selvää syytä, ainakaan kirjoittaja ei analysoi sitä tarkemmin.

Kirjoittaja 2 mainitsee, että hänen lapsenlapsensa kertoo usein kohtaavansa enkeleitä. Hän mainitsee muun muassa, että ollessaan päiväkodissa ja mennessään kirkkoon siunattavaksi kouluun menoa varten, hän oli kohdannut enkelin. Kirkosta pois lähtiessä enkeli oli seisonut kirkon eteisessä, mutta lapsella ei ollut ollut aikaa jäädä juttelemaan tälle, koska piti kävellä jonossa pois kirkosta. Ei ole ihme, että kirkko näyttäytyy paikkana, jossa kohdataan enkeli, joko intuitiivisesti (tiedetään, että enkeli on läsnä) tai näkemällä. Joissain kirjoituksissa on eritoten puhuttu *Pyhästä Hengestä*. Sanotaan, että Pyhä Henki puhuu ihmisille enkeleiden kautta. Tämä voi tapahtua unien, näkyjen tai henkilahjojen kautta. (Ks. esim. Buck 2004, 10.)

Vastaaja 4 ”On ainakin kahdenlaisia tapoja ”kohdata” enkeli.

1. Enkeli tulee kertomaan jotain, tapahtuu siis enkelivierailu. Enkeli voi olla nimeltään tunnettu. Hänet voi nähdä omin fyysisin silmin.
2. Ilmestyksessä nähty enkeli nähdään hengen silmin. Se tarkoittaa seuraavaa:
Kun ihminen kohtaa Jumalan, eli siis tekee uskonratkaisun, ihminen ottaa Jeesuksen Herrakseen elämäänsä, pyytää syntejään anteeksi ja sopii kulkevana yhtä matkaa Jeesuksen kanssa. Se on vähän niin kuin avioliittolupaus. Raamatun mukaan Jumala antaa Pyhän Hengen ihmiselle vakuudeksi, kuin *sinetiksi* (ks. Ef.1:13).”

Vastaajan mukaan uskoon tuleminen, Jumalan kohtaaminen, johtaa väistämättä siihen, että ihminen kohtaa enkelin. Raamatun mukaan Jumala siis antaa uskoon tulemisen yhteydessä

Pyhän Hengen vakuudeksi ihmiselle hänen ratkaisustaan. Kuten jo aiemmin mainitsin kohdassa 6.2. Tutkittavien kuvauksia enkeleistä, alaluvussa Enkelin siivet, niin Pyhä Henki kuvataan usein kyyhkysenä, ja kyyhkynen puolestaan liitetään usein enkeleihin. Ehkä vastaaja 1 viittaa tähän samaan asiaan, mainitessaan: ”suojelusenkeli on aina läsnä jokaisella!!!”.

Myös vastaajalle 20 enkeli näyttäytyy erilaisissa paikoissa hänen kotonaan:

Vastaaja 20 ”Enkeleitä on eri puolilla kotiani

- keittiön hyllyillä
- olohuoneen lipaston päällä
- työhuoneen pöydällä
- eteisen oven pielessä
- wc:ssä
- kodinhoituhuoneen seinällä
- uunin luukussa
- ikkunassa
- makuuhuoneessa
- meikkikaapissa
- avainkaapissa
- lastenhuoneen seinillä
- lumihangessa niin mökillä kuin kotona, niitä tehdään saunassa käydessä
- kynttilöissä ja lyhdyissä
- vihkoissa ja kirjoissa
- autossa (ajan päivittäin pitkää työmatkaa)” (...)

”Enkeli kulkee vierelläni.”

"Enkelit oli mukana" todetaan, kun sattuu onnettomuus, mutta itselle ei tapahdu mitään vakavaa. Minulle enkeli on enkeli hyvänä ja huonona päivänä.” (...)

”Enkeli kultaa ja hopeoi tietäni, myös perheenjäsenteni tietä, koska minä lähetän heille aina enkeleitä. Olen tuonut tietoisesti, mutta sopivasti enkeleitä perheemme elämään. Ehkä taustalla on ajatus hyvästä ihmisestä, arjessa haluaa olla kuin enkeli, joka yleensä on hyvä. Enkeli kotonani muistuttaa. Hyviä, enkelinkaltaisia ihmisiä haluaa myös tiellensä. Huomaan inhimillistävän enkelin. Ehkä joku päivä kohtaan oikean enkelin.”

Vastaajalle 20 enkeli tai enkelit näyttävät hallitsevan lähestulkoon kaikkea tilaa hänen kotonaan sekä ajatuksissaan. Ehkä enkelikuvilla ja ajatuksilla vastaaja pyrkii muistuttamaan itseään tekemään hyviä tekoja läheisilleen sekä itselleen. Teot kumpuavat ajatuksista ja niin kuin vastaaja itsekin mainitsee ”enkeli kotonani muistuttaa”. Hän haluaa olla hyvä ihminen niin itselleen kuin läheisilleen, ja toimia kuin enkeli toimisi: hyviä tekoja tehden.

7. ENKELIKOKEMUKSEN MERKITYS KOKIJALLE

Enkelikokemus on kokijalleen merkityksellinen. Tästä kertoo jo osaltaan se, että on nähty vaivaa siitä kirjoitettaessa ja kerrottaessa. Tarkastelemalla ja analysoimalla enkelikokemuksista kerrottua muisteluaineistoa kirjoittaja saa tavallaan tarinansa ”elämään” uudelleen. Tässä toteutuu laadulliselle aineistolle ominainen moniäänisyys, tekstien sisällöllinen rikkaus, toisaalta kompleksisuus, mutta yhtä kaikki monimuotoisuus. (Ks. esim. Korkiakangas 2005, 131–132.)

Suurimman osan mielestä enkelikokemus oli ainutlaatuinen, positiivinen ja voimakas tunnekokemus. Ylivoimaiselle enemmistölle se on myös ollut ainoa kokemus enkeleiden kanssa. Itselleni on jäänyt tunne, että ihmiset todella ovat kirjoittaneet vilpittömästi kokemuksestaan ja kertoneet sen niin kuin muistavat. Minulla ei ole tästä tieteellistä varmuutta, mutta tutkimukseni kannalta se ei ole relevanttia, koska tutkin kokemuksia, joista en edes voisi saada tieteellistä varmuutta.

Voi olla, että kertoja ei ole päässyt enkelikokemuksen yli vaan, että muisti on tavallaan juuttunut siihen ajanjaksoon, josta hän kertoo. Yleensä tähän liittyy eepinen sävy kerronnassa. (Portelli 2006, 59.) Monet enkelikokemukset ovat mielestäni kerrottu juuri eepiseen sävyyn, ne ovat vaikuttavia ja mahtavia, ehkä jopa sankarillisia. Muutamia esimerkkejä:

Vastaaja 4 ”Oli käsittämättömän rauhaisaa ja turvallista, ei mitään hallusinaation omaista tai vastaavaa eikä ruumiista irtioloa. Pyhyys täytti huoneen. Jumalan rakkaus ja Pyhän Hengen läsnäolo oli melkein käsin kosketeltavaa.”

Vastaaja 14 ”Tunsin yht’äkkiä että minut ympäröi joku kauhea pahuus ja pimeys siinä meidän olohuoneessa. Minusta tuntui, että minun piti vain kestää liikkumatta tämä pahuuden läsnäolo. Pelkäsin niin kauheasti, etten uskaltanut eväänikään liikuttaa. Ja sitten kun olin tarpeeksi pitkään kestänyt tämän koettelemuksen minut yht’äkkiä ympäröi enkelikuoro. Ympärilläni oli valkoisia olentoja useita. He lauloivat ”Soi kunniaksi luojan”. Ja minut valtasi uskomattoman suuri rauhallisuuden tunne.”

Vastaaja 15 ”...koin siinä kokemuksessa vain rauhaa ja tyyneyttä, en minkäänlaista selittelyn tarvetta. Hyväksyin sen elämäni onnellisempänä tapahtumana.” (...) ”...Niin kuin putouksilla - oli rakkautta, niin suurta lempeyttä ja rauhaa, etten sellaista ole päivätallaajana täällä kokenut...”

Vastaaja 19 ”Tiesin hukkuvani ja kuolevani. Se ei pelottanut minua. Tunsin vain sen hiljaisen vajoamisen. Se tuntui hyvältä.”

Siltikään en ajattele, että nämä kertojat olisivat jollain tapaa jumiutuneet kyseiseen kokemukseen, vaikka se on säilynyt mielessä suurena ja ainutlaatuisena kokemuksena. Toisaalta kertojan sen hetkinen tietoisuus vaikuttaa siihen, miten kokemus kerrotaan ja minkälaisin eri vivahtein. Yleensä kertoja kuitenkin pystyy samaistumaan tapahtumiin ja senhetkisiin näkemyksiinsä niistä, vaikkei enää ajattelisi samoin. Tähän vaikuttaa muun muassa se, kuinka kertoja hahmottaa omaa elämäänsä: mennyttä ja nykyisyyttä. Muisti ei toimi vain passiivisesti, vaan koko ajan aktiivisesti jäsentäen tapahtumia ja luoden asioille ja kokemuksille erilaisia merkityksiä ja syy-yhteyksiä. (Portelli 2006, 58–59.)

7.1. Miltä enkelikokemus tuntuu

Enkeleistä puhuttaessa kirjoittajat eivät puhu vain enkelin kokemisesta vaan myös sen tuntemisesta. Enkelin kohtaaminen, sen kokeminen, on usein elämyksellistä. Enkelikokemus on suurimmalle osalle vastaajista ainutlaatuinen kokemus, jonka seurauksena elämykseen liittyy paljon tunteita.

Vastaaja 18 ”Nämähän ovat vain tuntemuksia, mutta vahvoja sellaisia.”

Vaikka elämys tapahtuu hetkessä, niin tunteet, jotka koetaan tapahtumahetkellä, voidaan herättää muistoista vielä pitkienkin aikojen päästä kokemuksesta. Tunteet koetaan fyysisinä tuntemuksina, aistimuksina ja elämyksinä. (Näre 1999, 10.11.) Vastaaja 1 kuvailee, että hän tuntee enkelit voimakkaana ilona, tukena ja rauhana. Monet ovatkin kuvailleet ilmapiirin rauhaa ja luottamusta. Enkelin viesti on, ettei ole syytä pelätä tai huolehtia, kaikki järjestyy kyllä. Sanotaan, että enkeli toi mielenrauhan:

Vastaaja 2 ”Istuin hiljaisuudessa – alkoi kuulua hentoa soittoa, aivan kuin tuulikannel sois, samalla ilmavirtaus ja kosketus – hengitys – ketään ei näkynyt minulle tuli hyvin rauhallinen ja lempeä olo.”

Vastaaja 4 ”Oli käsittämättömän rauhaisaa ja turvallista, ei mitään hallusinaation omaista tai vastaavaa eikä ruumiista irtioloa. Pyhyys täytti huoneen. Jumalan rakkaus ja Pyhän Hengen läsnäolo oli melkein käsin kosketeltavaa.”

Vastaaja 15 ”minut valtasi ihmeellinen tyyneys ja rauha ja koin itseni täydellisen hereillä olevaksi...mikä ei ole tyyppillinen arkikokemukseni..ja

Valoa, sen koin selvästi

...ja niin suurta onnea että se liikutti minut täydellisesti ja vieläkin voin siihen tunteeseen milloin tahansa palata...”

Vastaaja 15 kirjoitti, että olo oli ihmeellisen tyyni ja rauhallinen. Sama on tullut esille monella muullakin vastaajalla. Ihmetellään, mikä saa aikaan valtavan rauhan tunteen tilanteessa, jossa se ei ole odotettavissa. Enkelikokemus on yleensä mieleenpainuva ja monet kertovat sen vaikuttaneen omaan elämään voimakkaasti. Kokemus on pysyvästi mielessä, niin kuin vastaajat ovat kuvailleet. Enkelin läsnäolo koetaan vahvasti. Se, kuinka kirjoittajat ovat kuvailleet kokemustaan, esiintyi muun muassa seuraavia ilmauksia: ”mikä ihana tunne”, ”hyvin vahva tunne”, ”sanomattoman hyvä olo levisi ylitseni”, ”minulle tuli hyvin rauhallinen ja lempeä olo”.

Mennyt merkityksellistyy muistojen kautta

Kun menneisyyttä muistellaan, kokemukset ja tapahtumat voivat saada nostalgisia piirteitä. Muistoja ei ehkä koeta vain tavanomaisina arkisina asioina. Nostalgialla on taipumusta astua mukaan kuvioihin etenkin epävarmoina aikoina henkilön elämässä, koska se antaa turvaa menneistä ajoista. (Ks. esim. Korkiakangas 2006, 134–135.) Monesti enkelikokemukseen liittyikin kokijan elämässä jonkinlainen epävarma aika, kuten ihmisen sairaus tai läheisen poismeno.

Vastaajat selkeästi luottavat enkeleihin ja ovat kiitollisia näiden avusta, kuten vastaajat 11 ja 18 suoraan kuvailivat. Lähes kaikki vastaajat ajattelivat, että enkelit ovat hyvällä asialla. Vastaaja 20 esimerkiksi sanoo, että enkeli elää meidän rinnallamme hiljaisesti, mutta lujasti, ja siihen voi luottaa. Monesti enkelit nähdään niin sanottuna *korkeamana voimana*, jonka toimintaan maan lait eivät päde.

Vastaaja 8 ”Enkelien läsnäolo - minulla on vain vahva intuitio, että nämä ovat enkeleitä - tuo lohtua ja vahvistusta siitä, että minua autetaan ja on jokin korkeampi voima olemassa.”

Vastaaja 12 ”...tajusin saman tien että minua auttaa nyt suuremmat voimat eli enkelit, valtava rauha ja hyvä olo täytti minut ja tiesin olevani turvassa, enkelit auttoivat.”

Yhdellä vastaajalla on ollut epämiellyttäviä kokemuksia enkelien kanssa. Hän kokee enkelien läsnäolon joskus rasittavana, ja haluaisi ”olla yksin”. Tämä on kiinnostavaa siinä suhteessa, että vaikka olisimme yksin kotona, niin se ei kuitenkaan tarkoita oikeaa

yksinoloa, koska henkiolennot voivat olla meidän seuranamme ja aina tämä ei ole mieluisaa. Tässäkin tapauksessa vastaaja kuitenkin pyrkii hakemaan syytä tapahtuneelle, sanomalla monta kertaa, ettei tiedä mustien enkelien ilmestymisen tarkoitusta. Tietynlainen kausaaliteettiajattelu kuuluu ihmisyyteen, haluamme tietää miksi mikäkin asia tapahtuu.

Vastaaja 10 ”Säikähdin valtavasti kun en tiennyt mitä tämä tarkoitus oli.” (...) ”Tunnen enkeleitten läsnäolon usein ja joskus on pakko sanoa ääneen, että nyt riittää, en jaks enää ja haluan olla joskus rauhassa. Se on ollut ajoittain pelottavaa ja raskastakin.”

Mennyttä aikaa tai tapahtumaa muistellaan joskus nostalgisin piirtein, etenkin silloin, kun koetaan jokin menetetyksi lopullisesti. Nostalgiasa mennyt nähdään monesti parempana kuin nykyisyys ja sitä kaivataan. Tämän menneen ajan muisteluun liittyy usein voimakas emotionaalinen lataus. (Korkiakangas 1996, 36–38, 328–332.) Enkelikokemus näyttäytyy muistelijan muistoissa useasti nostalgisin piirtein. Tähän voi vaikuttaa kokemuksen harvinaisuus niin omassa kuin muidenkin elämässä. Osaltaan voidaan ehkä olla ylpeitä, että on saatu kohtaaminen enkelin tai enkeleiden kanssa. Tässä yhden vastaajan ajatuksia tapahtumasta, josta on 26 vuotta aikaa:

Vastaaja 15 ”Olin vanhempieni ja mummini kanssa silloisessa Jugoslaviassa uimassa alueella, missä oli pieniä ja isoja putouksia. Pienemmissä alhaalla olevissa kalkkikivialtaissa uitiin, putoukset olivat siis suurempia ylhäällä ja pienentyivät alaspäin tullessa...

Lähdin hiukan ylemmäs ja ajattelin kahlata matalalta näyttävän vesivirran läpi toiselle puolelle.. Veden virtaus ja voima yllättivät ja tipuin putoukseen.. ainoa mitä ehdin ajatella oli suuri harmistus siitä, etten ennättänyt edes keuhkoja täyteen vetäistä, kun olin jo vesimassan sisällä..

Yritin kaikin voimin ponnistella ylöspäin. Samalla näin veden uskomattoman turkoosin värin, valtaisan määrän ilmakuplia ja totesin turhaksi kaiken ylöspääsyn - voin vain antaa veden viedä ...katselin jatkuvasti ylöspäin ja näin valon käyvän himmeämmäksi, kunnes valo ei enää vettä läpäissyt ja olin pimeydessä veden vietävänä. Minkäänlaista liikettä ja suuntaa en enää tuntenut.

Tunne ja pakahdus keuhkoissa oli valtava. Jokainen joka pidättää henkeä pitkään, tietää rajan tulevan vastaan. On pakko vetää keuhkot täyteen, refleksi on voimakas. Tunnistin ja tiedostin asian ja tiesin että nyt vedän keuhkot täyteen ja nyt kuolen. En kokenut minkäänlaista pelkoa, tunnistin vain tosiasian. Ja sitten annoin sen tapahtua...

mitä ei ilmeisesti koskaan tapahtunut..

Olin Valossa - rajattomassa .. en kokenut muuta kuin lämmintä ihanaa oloa sekä niin syvää rauhaa ja onnellisuutta että vain Olin. Olin tässä täydellisessä ajattomassa hyvän olon, ilon ja rauhan tilassa täysin tyynenä ja tyytyväisenä, ilman mielen ajatuksia, kuitenkin täysin hereillä. Olin enemmän hereillä kuin koskaan aiemmin olin ollut..

kunnes, en tiedä miten ... sen tietoisuus hävisi ja olin tullut pintaan ja nousin ylös vedestä ilman pienintäkään hapen puutetta. Nousin ylös, olin täysin rauhallinen ja ilman vähäisintäkään tarvetta vetää keuhkot ilmaa täyteen ja juuri kokenut elämäni onnellisimman hetken...

Tilanteen huvittavuutta kuvaa se, että tuolloin ollessani 15- vuotias ja myöhemmin jutellessani ikätoverieni kanssa ja keskusteltaessa ihanista asioista kerroin aina, että elämäni onnellisimpana tapahtumana oli "kun meinasin hukkaa" - sen ihanuus ei hävinnyt.

Toki jos kuolemanpelkoa oli ollut, se hävisi...kotiinpaluuta pelätään ihan turhaan ja yksi viisas pohjalaisnainen onkin joskus myöhemmin sen osuvasti ilmaissut :

" meiltä on salattu kuoleman ihanuus, jotta jaksaisimme elää"

(...) ”koin siinä kokemuksessa vain rauhaa ja tyynettä, en minkäänlaista selittelyn tarvetta. Hyväksyin sen elämäni onnellisempana tapahtumana.”

Saara Tuomaala (2006, 272–273) lähestyy haastatteluja *kokemuskertomuksina*, joissa "eletty ja kerrottu kokemus rakentuvat muistitietona toistensa kautta." Ne ovat kertovia esityksiä, kuvailuita, selityksiä tai arviointeja omasta elämästä. Kokemuskertomus voi olla materiaallinen tai ruumiillinen kokemus, joka elämäkulussa muotoutuu kertomukseksi. Niissä yhdistyy subjektiivisesta näkökulmasta käsin eletty ja kerrottu elämä. Kokemuskertomuksessa saatetaan kertoa myös jonkun läheisen ihmisen kokemuksista, jos ne ovat kertojan mielestä muistamisen ja kertomisen arvoisia. Tässä tapauksessa kertoja on ollut mukana kokemuksessa joko sivuhenkilönä, ulkopuolisena tarkkailijana tai kertoja on kuullut tapahtuneen kokijalta itseltään. Mielestäni Tuomaalan termi sopii miltei täydellisesti koskien omaa tutkimustani ja kertomuksien laatu huomioon ottaen. *Tapahtumakerronta* puolestaan on kerrontaa lähimenneisyydestä, ja sille tyypillisiä aiheita ovat muun muassa matkat, retket ja juhlat. Tapahtumakerronnan kokemukset poikkeavat normaalista arjesta, mutta eivät ole niin mullistavia yksilön elämän kannalta kuin kokemuskertomukset. Oman elämän kannalta merkitykselliset tapahtumat muistetaan, jolloin samalla monet tapahtumat, joilla ei ole niinkään merkitystä, unohtuvat mielestä tai sulautuvat muihin vastaavanlaisiin tapahtumiin. Tapahtuma, kokemus ja kerronta ovat kuitenkin jatkuvassa vuorovaikutuksessa toistensa kanssa. (Ks. esim. Salmi-Nikander 2006, 200.) Enkelikokemuksissa on nähtävissä sekä kokemus- että tapahtumakerronnallisia piirteitä. Tosin tapahtumakerronnan tapahtumat sijoittuvat hyvin pitkälle menneisyyteen, monien vuosikymmenien päähän. Aineistossani ei oikeastaan esiinny yhtään tapahtumallista kokemusta, joka olisi kertojan lähimenneisyydestä.

Tapahtumamuisti on muistin osa-alue, jossa ovat henkilökohtaiset, konkreettisten tapahtumien muistaminen. Näistä aistimellisista muistoista Tuomaala käyttää nimitystä *eloisat muistot*. Niiden avulla kokijalla on mahdollista aistia kokemus uudelleen todentuntuisesti; hänen on mahdollista haistaa, maistaa, tuntea, nähdä tai kuulla menneeseen kokemukseen liittyviä tuntemuksia. Jos kokemus on ollut erityisen voimakas ja merkityksellinen, kokijalla on mahdollisuus päästä takaisin menneeseen kokemukseen; ihmissuhteeseen tai ympäristöön. Eloisien muistojen luonne selittyy pitkälti kokemuksen intensiivisyydellä sekä kerronnallisella toistolla. (Ks. esim. Tuomaala 2006, 273–274; Salmi-Nikander 2006, 199–200.) Enkelikirjoituksissa, joita sain, on nähtävissä eloisien muistojen piirteitä. Muun muassa seuraavan vastaajan kertomus voitaisiin sijoittaa eloisiin muistoihin:

Vastaaja 14 ”Oli yö ja koko meidän perhe oli nukkumassa. Mutta minä pyörin koko yön, enkä saanut unta, oli niin levoto olo. Menin aamuyöstä olohuoneen lattialle nukkumaan ison peilin viereen ja otin itselleni patjan sohvasta. Uni tuli vai tuliko, en tiedä, mutta tiesin olevani olohuoneen lattialla ison peilin vieressä makaamassa. Tunsin yht’äkkiä että minut ympäröi joku kauhea pahuus ja pimeys siinä meidän olohuoneessa. Minusta tuntui, että minun piti vain kestää liikkumatta tämä pahuuden läsnäolo. Pelkäsin niin kauheasti, etten uskaltanut eväänikään liikuttaa. Ja sitten kun olin tarpeeksi pitkään kestänyt tämän koettelemuksen minut yht’äkkiä ympäröi enkelikuoro. Ympärilläni oli valkoisia olentoja useita. He lauloivat ”Soi kunniaksi luoja”. Ja minut valtasi uskomattoman suuri rauhallisuuden tunne. Nousin ylös ja menin takaisin makuuhuoneeseen vähäksi aikaa ”nukkumaan”.

Heti herättyäni aamulla korvissani soi tämä laulu, ja se soi koko päivän. Taisinpa itsekin laulaa sitä.” (...)

”Koin tämän kokemuksen todella vahvasti siitä pimeydestä valoon. Se siis vaikutti minuun todella syvästi ja rauhoittavasti. Ja kun siihen sitten liittyi vielä ystävättäreni painajainen saman yönä ja hänen isänsä poismeno aamulla.”

Raja ja rajan ylitys

Rajojen ylitykseen on kautta aikain liittynyt säännöksiä, tabuja ja rituaaleja. Elämän ja kuoleman raja on pelottava, mystinen tila, johon on liitetty erityisiä ominaisuuksia: kuoleman kanssa tekemisissä olevat ihmiset olivat esimerkiksi erityisen kartettavia, sillä heihin – vastasyntyneisiin lapsiin, pappeihin – liittyi erityistä voimaa (Freud 1989, 40). Raja onkin paikka, joka erottaa ja yhdistää kaksi puolta. Enkelikokemuksia tarkastellessani

tämä raja on elämän ja kuoleman raja. Vastaajat 15 ja 19 ovat käyneet kuoleman rajalla, mutta eivät ole ylittäneet sitä, sillä muutoin eivät tietenkään kirjoittaisi kokemuksistaan. Rajan taakse katsominen on ollut heille merkityksellinen kokemus. Tässä vastaaja 19 kokemus:

Vastaaja 19 ”En ole nähnyt enkeliä valveilla ollen, mutta minulla on tajuttomana ollessani näky ja kokemus enkeleistä. Kerron sen.

Siinä supistusten välissä ”nukkuessani” näin unen. Olin vajoamassa Mariaanien hautaan. Tiesin unessa, että se on syvin kohta meressä ja senkin, että se on Filippiinien reunalla. Tiesin hukkuvani ja kuolevani. Se ei pelottanut minua. Tunsin vain sen hiljaisen vajoamisen. Se tuntui hyvältä.

Kun olin jo kauan vajonnut, nostin kuitenkin jostain syystä molemmat käteni ylös. Silloin kaksi valkopukuista enkeliä tarttui minua käsistä kiinni. Vaikkei enkeleillä ollut siipiä, tiesin että he ovat enkeleitä. Toinen enkeli tarttui toisesta kädestä, toinen toisesta ja he vetivät minut takaisin veden pinnalle. Kun pääni oli veden yläpuolella, heräsin. Supistus alkoi.”

Muutamassa kirjoituksessa mainitaan ”tiesin kuolevani”. Tätä ei kuitenkaan pelätä millään lailla ja nämä vastaajat ovat kuvailleet, että olo oli tapahtumista huolimatta hyvin rauhallinen. Kuoleman läheisyys enkelikokemuksessa saattaa vaikuttaa siihen, että ihmiset eivät enää sen jälkeen pelkää kuolemaa (Seppälä 2003, 100). Vastaajalla 19 on myös toinen rajanylityskokemus:

Vastaaja 19 ”Kävelin pitkää pimeää käytävää. Vihdoin käytävän päässä rupesi kuullottamaan valoa. Tiesin tunnelin loppuvan, kunhan pääsen sen päähän. En ollut vielä pois tunnelista, kun näin kauniin suihkulähteen siellä toisella puolella. Aurinko paistoi siihen tai ainakin se oli kirkkaassa valossa ja vesipisarat kimalsivat kuin kristallit. En mennyt sille toiselle puolella, vaan ”uni” päättyi.”

Vastaaja puhuu ”nukkumisesta” ja ”unesta”. Hän kuitenkin käyttää lainausmerkkejä eli erottaa tavallisen unen ”unesta”. Sekä saamilleni enkelikirjoituksille, että kirjallisuudesta lukemilleni kokemuksille yleistä on jonkinlaisessa välitilassa oleminen, kun on kyseessä rajalla olo tai rajan taakse katsominen. Ollaan tietynlaisessa tajuttomuuden tilassa, jossa kuitenkin suurimpana tunteena on rauha ja hyvä olo. Voidaan nähdä rajan taakse, mutta päätetään palata enkelin avustuksella tai vastaavasti enkeli kertoo, ettei ole vielä aika ylittää elämän ja kuoleman rajaa. Tässä vielä vastaaja 15 pohtii minkälaisia tunteita hän aisti ja koki, kun joku hänen nuoruuden työpaikallaan vanhustenosastolla teki kuolemaa. Jälleen kerran rauhan ja tyyneyden tunne on läsnä:

Vastaaja 15 ”ja enkelikokemuksena voi ehkä pitää syntymän ja kuoleman hetkiä.. ammatissani olen molemmissa ollut mukana..joskus parikymppisenä ja päälle, olin vanhusosastoilla ja ihmettelin

aina mennessäni tiettyihin potilashuoneisiin, minut valtasi ihmeellinen tyyneys ja rauha ja koin itseni täydellisen hereillä olevaksi...mikä ei ole tyypillinen arkikokemukseni..ja

Valoa, sen koin selvästi

...ja niin suurta onnea että se liikkui minut täydellisesti ja vieläkin voin siihen tunteeseen milloin tahansa palata...

Tilanteiden toistuessa huomasin näiden "läsnäolevaksi tulemisen" ja suunnattoman ilon ja rauhan ja Valon aistimisen olevan läsnä aina, kun joku teki lähtöä .. maankielessä teki siis kuolemaa.. aloin siis tunnistaa lähdön hetken näistä asioista.... ja se Valo ja rauha säilyi tilassa pitkään ja tuntui todella käsittämättömältä hoitajien kiire saada "kuollut" kylmiöön kun "portti oli vielä täysin auki ja kaikki oli niin hyvin kuin olla voi". "

Vastaaja pystyi aistimaan rauhaa ja iloa, kun joku potilaista oli lähellä kuolemaa, ja hän pystyi aistimaan tämän vielä pitkän aikaa tapahtuneesta. Hänelle kuoleman hetki ei näytä olevan pelottava tai, että kuoleman jälkeen tulisi kiirehtiä viemään ruumis kylmiöön, toisinkuin muilla saman vanhustenosaston hoitajilla. Vastaajan mukaan kuolema tapahtumana ei ole vain sydämen pysähtyminen ja hengityksen lakkaaminen. Hän sanoo: ""portti oli vielä täysin auki ja kaikki oli niin hyvin kuin olla voi"". Ehkä vastaaja viittaa tällä porttien auki olemisella siihen, että potilas on päässyt kivuttomaan tilaan ja on siirtymässä paratiisiin, mutta paratiisin portti ei ole vielä sulkeutunut.

Sisäinen ja ulkoinen maailma

Mitä tarkoittaa kokemus? Enää ei riitä, että kerromme kokemuksestamme muille vaan meidän täytyy tieteellisesti todistaa kokemuksen olemassaolo. Tutkimukseni lähtökohtana on jotain aivan muuta, kuin edellä mainittu teesi todistettavuudesta. Käsittelen kokemuksia subjektiivisesti tosina. Ne eivät kaipaa universaalia todistusta. Kun ajatellaan, että alkeishiukkaset ovat pelkkää energiaa, materia tavallaan lakkaa olemasta.

Voitaisiin ajatella, että jokaisella ihmiselle on sisäinen - ja ulkoinen maailma. Ulkoinen maailma näyttäytyy aistihavainnoin ja sisäinen puolestaan on tietoisuutemme ja sen erilaiset ajatussisällöt. Voitaisiin myös ajatella, että tiede pyrkii useimmiten havainnoimaan ensin ulkoista maailmaa kuten "alkuräjähdyttä", mutta mystiikka katsoo ensin sisään ja vasta sitten ulos. Toisaalta taas ulkoinen maailma muuttuu sisäiseksi juuri silloin, kun se koetaan. Katsomme maailmaa aineen eli ruumiimme sisältä eli eikö tämä jo ole todiste materian kyvystä tietoisuuteen ja henkiseen elämään? Mielestäni tässä on yksi syy unohtaa dualismin tarpeellisuus tutkimuksessani.

Merleau-Pontyn mukaan metafysisiä dualismeja on kaikkialla, muutama mainitakseni: henki-aine, ruumis-sielu, minä-maailma, havaitsija-kohde, ihminen-Jumala. Tämä on mielenkiintoinen aihe myös tutkimusaineistossani, koska tutkittavat puhuvat selkeästi eri dualisista jaoista. Toisaalta taas maailmaa; sen eri asioita, ilmiöitä ja tilanteita, voisi olla aika hankalaa määritellä ilman dualistista jakamista. Merleau-Ponty ajattelee, että havainto on lähtökohtaisesti ruumiin tulkitsemaa. Ruumis on mielen ja aineellisen kehon yhteenliittymä. Näin ollen dualismin jäsenet ovat epäaitoja, teoreettisia abstraktioita samoin kuin havainnoista erotettu ulkomaailma. Niillä ei voida nähdä olevan kokemuksellista pohjaa erillisinä tarkastelun tasoina. (<http://plato.stanford.edu/entries/merleau-ponty/#7>). Tuomi ja Sarajärvi pohtivat kirjassaan *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (2004, 38), että havaintomaailma voitaisiinkin nähdä ihmisen oman aktiivisuuden tuotteena. Havaintoja tehdessään ihminen luokittelee annettua ja rakentaa siitä teoriaa. Tämä on havaittavissa myös tutkimissani kirjoituksissa. On kerrottu kokemuksista, jossa itse nähdään enkeli aivan selvästi, mutta samassa tilassa oleva toinen henkilö ei näe mitään. Eräskin tutkittava (vastaaja 10) oli kysynyt pojaltaan näkeekö tämä saman kuin hän. Poika ei nähnyt huoneessa mitään erikoista. Toisaalta enkelikokemuksille yleistä on myös se, että kokija on yksin.

7.2. Merkityksenanto tapahtuneelle

Ihmisen suhde todellisuuteen on fenomenologian mukaan merkityksillä ladattua. Se, kuinka asiat meille merkityksellistyvät, riippuu siitä, mihin ihmisyyhteisöön synnymme ja kuinka meidät kasvatetaan. Se, minkä merkityksen jollekin ilmiölle miellämme, ei ole meissä sisäsyntyisesti, vaan siihen vaikuttavat monet seikat. (Ks. esim. Tuomi & Sarajärvi 2004, 34.) Fenomenologia tarkastelee ihmisen välitöntä, subjektiivista kokemusta maailmasta. Ihmisen tapa ymmärtää tiedostamattomia ja tietoisia kokemuksia riippuu hänen elämänsä historiastaan. Fenomenologia on kaikista elämäntilanteista kumpuavien kokemusten tutkimista. (Perttula, 115–116.) Näin ollen se sopii hyvin tarkasteltaessa enkelikokemuksia; kirjoituksissa esiintyy eri elämänvaiheiden ja – tilanteiden kokemuksia. ”Fenomenologisesti kokemus on merkityssuhde, joka sisältää tajuavan subjektin sekä hänen tajunnallisen toimintansa että kohteen, johon toiminta suuntautuu. Kokemus rakentuu tästä subjektin ja objektin yhteen liitettävästä suhteesta. Yhteys arjen

elämäntilanteisiin, todellisuuteen, tekee kokemuksesta merkityksellisen ja kokemus on sitä, mitä elämäntilanne ihmiselle tarkoittaa.” (Laurén 2006, 81, alunp. Perttula 2005, 116, 119, 149.) Vastaja 11 kertoi olevansa huojentunut siitä, että jokaisella lapsella on oma suojeleuskeli. Tässä joidenkin vastaajien mietteitä siitä, mikä enkelikokemuksen tarkoitus heille on ollut:

Vastaja 21 ”Totesin kaikille sen jälkeen, että tunsin Enkelin siipen kannatuksen. Tunne oli vahva; luulen tarkoituksena olleen opettaa minulle, että Elämä kantaa. Silloin olin 3.n pienen lapsen äiti, mieheni sairastui, ja tulot olivat pienet. Voin todeta että, elämä on kantanut ja ei kannata murehtia turhaan etukäteen; elää päivän kerrallaan.”

Vastaja 8 ”Enkelien läsnäolo - minulla on vain vahva intuitio, että nämä ovat enkeleitä - tuo lohtua ja vahvistusta siitä, että minua autetaan ja on jokin korkeampi voima olemassa.”

Vastaja 10 ”Tämän tarkoitus oli pysäyttää minut, kun aina oli kiire ja aina olin menossa, Pysähdyksen paikka.”

Vastaja 12 ”...tajusin saman tien että minua auttaa nyt suuremmat voimat eli enkelit, valtava rauha ja hyvä olo täytti minut ja tiesin olevani turvassa, enkelit auttoivat.” (...) ”ihana siiven hipaisu kulki käsieni selkämyksen läpi ja minut valtasi valtava rauha, jälleen tiesin olevani niin suuressa turvassa ettei kukaan voi minua satuttaa.”

Tutkittavat liittävät kokemuksen merkitykset siihen, että enkelit ovat auttaneet heitä ymmärtämään maailman ”valmiuden”. Sen, että meitä ihmistä suuremmat voimat päättävät, mitä meille loppujen lopuksi tapahtuu. Voimme siis luottaa näihin voimiin ja olla huolehtimatta ”turhista”. Tämä puolestaan tuo lohtua ja rauhaa elämään, koska se on ”ylhäältä määrätty”, kuten vastaja 14 asian ilmaisee. Vastaja 15 puolestaan kirjoitti, että jos kuolemanpelkoa oli aikaisemmin ollut, niin se hävisi enkelikokemuksen myötä. Näytetään luottavan siihen, että enkeli pitää meistä huolta.

Vastaja 20 liittää enkelin luonteenpiirteisiin, ilmaistessaan, että ”haluaa olla hyvä, kuin enkeli”. Tälle vastaajalle enkelit ovat läsnä jokapäiväisessä elämässä, sekä myös kielenkäytössä metaforien avulla.

Vastaja 20 ””Enkelit oli mukana” todetaan, kun sattuu onnettomuus, mutta itselle ei tapahdu mitään vakavaa. Minulle enkeli on enkeli hyvänä ja huonona päivänä. Toisin sanoen - mitään vakavaa, huolestuttavaa tai vaikeaa ei tarvitse tapahtua muistaakseen enkelin olemassaolon. Enkelini on ennaltaehkäisyä! Se on siinä ennen kuin tarvitsenkaan, työaikaa kysymättä.

Enkelini on luja, voimaannuttava, hauraasta olemuksesta ja vaaleasta väristä huolimatta. Enkeli kultaa ja hopeoi tietäni, myös perheenjäsenteni tietä, koska minä lähetän heille aina enkeleitä. Olen tuonut tietoisesti, mutta sopivasti enkeleitä perheemme elämään. Ehkä taustalla on ajatus hyvästä ihmisestä, arjessa haluaa olla kuin enkeli, joka yleensä on hyvä. Enkeli kotonani muistuttaa. Hyviä, enkelinkaltaisia ihmisiä haluaa myös tiellensä. Huomaan inhimillistävän enkelin. Ehkä joku päivä kohtaan oikean enkelin.

Ps. Tässä pikaisia ajatuksia, kokemuksia enkeleistä tajunnanvirtana. Huomaan, että enkelit ovat kaikkialla, mutta arjessa niitä ei ajattele tai huomaa. Ne ovat luonnollinen osa elämää, ne eivät häiritse, eikä niitä pidä tietoisesti hakea tai niihin jumittua. Enkeli elää rinnalla, hiljaisesti, mutta lujasti, siihen voi luottaa. ”

Enkeli assosioidaan yleensä valkopukuseksi ja -siipiseksi Jumalan apulaiseksi, auttajaksi, joka opettaa meitä arvostamaan elämää ja sen merkityksellisyyttä. Enkeleihin liitettyjä ominaisuuksia ovat etenkin auttavaisuus ja hyvyys. Joidenkin vastaajien mukaan enkelit auttavat, kun pyydämme niitä. Toisin sanoen enkelit ovat valmiita auttamaan, kunhan vain saavat käskyn ihmiseltä.

Vastaaja 1 "Maaplaneetta on vapaan valinnan koulu, joten enkelit odottavat lupaa ihmisiltä voidakseen auttaa, opastaa j.n.e."

Vastaaja 2 "Enkelit ovat apunamme, kun tietoisena heitä pyydämme. Olen sanonut ihmisille, että enkelit odottavat ”tumput suorina” milloin pääsisivät töihin."

Mielikuvitus ja fiktio liittyvät mielikuviin. Ihmiselle luonteenomaista on elollistaa ja elävöittää luontoa, jolloin eri luonnonelementit, kuten: tuuli, vesi, taivas tai maa, kuvastavat meidän omia vaihtelevia mielentilojamme: iloa, surua, epätoivoa, ja kaikkia muitakin tunteita. Projisoimme siis omaa mielentilaamme luonnon esineisiin, ilmiöihin ja elementteihin. Voitaisiin jopa ajatella, että ihminen hengellistää luontoa, lainaamalla luonnolle oman henkensä personoimalla eri luonnonelementtejä. Tällä tavoin luonto alkaa puhua meidän kieltämme. (Ahlman 2005, 318–319.) Vastaaja 7:n mukaan henkimaailma näyttäytyy meille sellaisena, kuin meidät on opetettu näkemään se. Tässä on myös havaittavissa enkelien liittäminen kristinuskoon, jolloin enkelihahmo nähdään sen oppien mukaisena. Tämän päivän nuoret suomalaiset eivät ehkä ole enää niin kiinni kristinuskonnossa, koska nykyään kouluopetuksen voi valita lukemattomien eri uskontosuuntauksien välillä. Aiempien sukupolvien käsitykset maailmasta ja sen kulusta ovat kuitenkin liittyneet hyvin vahvasti kristinuskoon ja sen oppeihin, koska kirkon ja uskonnon vaikutus yhteiskuntaan ja kulttuuriin näkyi voimakkaana kaikkialla.

Vastaaja 7 ”Uskon itse, että enkelin energia sisältää informaatiota siitä, että kyseessä on enkeli ja koska meidät on koodattu ajattelemaan enkeli tiettyyn hahmoon kirkon puolesta, näemme enkelin sellaisena. Eli jos meille olisi kuvattu enkeli vaikka kukkana, niin näkisimme enkelin sen mukaisesti.” (...) ” Kokemus oli mielestäni uskonnollinen sillä tavalla, että näin enkelin hahmon Kristinuskon mukaisesti. Mielestäni Kristinuskko hieman suuntaa ihmisiä, millaisena näemme henkimaailman. Henkimaailma tietysti näyttäytyy sellaisena, millaiseksi sen uskomme. Sehän on muutoin näkymätöntä energiaa. Tärkeintä on kuitenkin, että pystymme jollain lailla kuvittelemaan,

miltä henkimaailma näyttää ja lisäksi pystymme mieltämään esimerkiksi enkeleille turvallisuutta luovan hahmon. Enkelit eivät tahdo pelästyttää meitä vaan tuovat viestiä turvasta.”

Vastaja 7:n mukaan on tärkeää, että pystymme kuvittelemaan, miltä enkeli näyttää, sekä sen, että tämä hahmo luo meissä ajatuksen turvallisuudesta. Jos verrataan kristinuskon enkelihahmoa sekä nykypäivän enkeliä niin nämä kaksi eroavat toisistaan. Toisaalta ihmisillä on ehkä mielikuva, että nämä kaksi olisivat samankaltaisia. On totta, että meidän tulee pystyä projisoimaan mielessämme oleva kuva enkelistä. Mutta ehkä on kuitenkin niin, että kuva, joka projisoituu mieliimme, on sekoitus erilaisia kuvia enkeleistä yhteen liitettynä. Mieleemme ottaa erilaisia elementtejä erilaisista enkelikuvista ja muodostaa näistä enkeli-sanaa vastaavan mielikuvan mieleemme. Tämä kuva voi siis olla hyvin erilainen eri ihmisillä, mutta tietyt elementit toistuvat useasti, joita jo tarkastelin luvussa 6.2. Tutkittavien kuvauksia enkeleistä. Näitä enkeleille projisoituja pääelementtejä voitaisiin ajatella olevan: valkoisuus, siivet, valo tai kirkkaus, sekä noin ihmisen kokoinen.

Monet enkelikokemukset ovat tapahtuneet hyvin nopeasti, puhutaan muutamista sekunneista tai minuuteista. Kertajat kuvailevat lyhyitä kokemuksiaan hyvin monisanaisesti ja pitkästi. Tämä on osoitus kokemuksen merkityksellisyydestä, siitä mitä se merkitsee kokijalle. Kertojan suhtautuminen ja perspektiivi omaan kokemukseensa voi olla etäältä tai läheltä kuvailtua. (Ks. esim. Portelli 2006, 54.) Enkelikirjoituksissa se on yleisimmin omakohtainen kokemus kuvattuna läheltä. Se voi olla myös jollekin muulle tapahtunut. Kerrotaan, mitä on tapahtunut minulle tai meille; yhdessä kirjoituksessa mainitaan, että ystävä on nähnyt saman (vastaja 3, ks. esimerkki alla). Muutamassa kirjoituksessa tilannetta, joka johti kokemukseen, selitetään me-muodossa, mutta itse enkelikokemuksesta kerrotaan vain omakohtaisena kokemuksena. Näin ollen voitaisiin sanoa, että kokemus on henkilökohtainen, itselle tapahtuva.

Vastaja 3 "Ystävä huomasi, että jäin katsomaan ja katsomaan, silloin hänkin näki sen ja huudahti! Se on suojelusenkeli ja se on sinulle!"

Nostalgia

Enkeleissä kiehtoo luultavasti myös tietynlainen nostalgia, jonkunlainen paluu takaisin viattomuuden aikaan, lapsuuteen, jolloin omalla seinällä oleva suojelusenkeli toi rauhaa ja turvallisuutta.

Vastaja 1 ”Suojelusenkeli on aina läsnä jokaisella!!!”

Vastaja 2 ”- minä uskon enkeleihin, en ole saanut itse koskaan nähdä – mutta uskon, että vielä näen.

Lapset tulee tähän maailmaan enkeleiden luota!”

”Muistelukerronta on eri aikatasoja ja elämänvaiheita yhteen liittävä kerronnan laji” (Tuomaala 2006, 273). Muistot ovat yksilöllisiä, mutta ne voidaan liittää tiiviisti siihen sosiaaliseen ja kulttuuriseen ympäristöön, jossa on eletty. Yleensä muistelukerronta liittyy omaa elämää ja/tai yhteisöä mullistaviin kokemuksiin, kuten syntymään ja kuolemaan. Muistot, jotka ovat jääneet erilaisista elämyksistä tai tapahtumista, ovat kokijalleen ainutlaatuisia ja merkityksellisiä. Enkelikokemuksiin liittyy suhteellisen paljon nostalgisia piirteitä. Korkiakankaan (2005, 137, 140) mukaan nostalgia on muistelun tapa, jonka avulla voidaan muistella menneisyyttä ja kaivata sitä. Siihen liittyy tavanomaisten tai epämiellyttävänä kokemien asioiden häivyttäminen taka-alalle muistosta muuttaen ne positiivisiksi.

Kuolemasta

Monet enkelikokemukset liittyvät kuolemaan tai sen läheisyyteen, joko omaan tai läheisen ihmisen. Rajakokemuksista kerroin edellisessä kappaleessa. Kuolema nähdään länsimaisessa kulttuurissa yleensä menetyksenä ja surua aiheuttavana. Kuoleman kohdatessa elämä pysähtyy, tulee tyhjiys, ja hiljaisuus ottaa vallan. Elämä ja kuolema ovat kosketuksissa toisiinsa, niillä on yhteinen rajapinta. Elämä merkityksellistyy kuoleman kautta, niin mennyt sekä tuleva aika. Ehkä juuri tämän takia enkelikokemukset, jotka on koettu ”hädän hetkellä”, ovat niin mieleen painuvia, kun on saatu vielä tilaisuus elää. Sanotaan, että kuoleman kohtaaminen on sellainen kokemus, ettei sen merkitystä voi ymmärtää, ennen kuin sen itse kokee. Se on elämää mullistava kokemus, joka yleensä saa kokijansa muuttamaan lähestymistapaansa elämään. Kuolema on jotain oman kontrollin ulottumattomissa olevaa, arvaamatonta ja lopullista. (Saresma 2007, 30–32, 151–152.)

Vastaja 18 ”Eräänä kesänä jo yli kymmenen vuotta sitten olin toimittanut itseäni 18 vuotta vanhemman veljeni tutkimuksiin yskän ja laihtumisen vuoksi. Tai oikeastaan vein hänet röntgeniin ja laboratorioon. Koska oli kesäaika, yksityispuolella röntgenissä ei ollut joka päivä lääkäriä tai ainakaan sillä hetkellä ei ollut. Olen itse alalla ja niin hoitajat pyysivät minua katsomaan veljeni keuhkokuvat. Vaikka en olekaan röntgenlääkäri, ei kuvissa ollut mitään epäselvää. Toisessa keuhkossa oli kookas tuumori, siis syöpä. Tajusin asian heti. En kuitenkaan pystynyt välittömästi

sanomaan sitä veljelleni, vaan lupasin toimittaa hänet jatkotutkimuksiin. Siinä sitten erosimme ja lähdimme kumpikin kohti omaa kotiamme. Olin liikkeellä rullaluistimilla ja luistelin reilun 10 km matkan kotiini silmät sumeina ja raskas olo sydämessä. Matkan varrella kuulin pientä kellojen helinää, kilinää - hyvin selvästi. Ympärilläni ei kuitenkaan ollut mitään, mikä olisi äänen aiheuttanut. Uskon niiden olevan enkelikellojen helinää- ne rauhoittivat minua ja samalla antoivat uskoa, että kaikki on kuitenkin hyvin ja järjestyksessä ja siinä samassa tiesin myös sen, ettei veljeni elä kauan. **Tunsin, että enkelit ovat läsnä, auttamassa.** Se oli hyvin vahva tunne. Veljeni kuoli kuukauden kuluttua tästä tapahtumasta.”

Vastaaja 22 ”Sitten 2004 alkuvuodesta kun Isäni kuoli. Tapahtui jotain ihmeellistä ja käsittämätöntä, mikä piti minut raiteilla, elämäni suurimman surun keskellä. Tajusin nimittäin enkeleitä todella on:”

Näille vastaajille enkelikokemus yhdistyy läheisen poismenoon; enkelit rauhoittavat ja lohduttavat suuren surun äärellä. Muun muassa Olli Seppälä kirjoittaa enkelikokemuksista, joissa on kuoleman läheisyys. Hänen mukaansa enkelin näkeminen voi olla myös enne omaisen lähestyvistä kuolemasta. Enkelikohtaaminen voi tapahtua omaisille kuolevan lähellä tai jo läheisen poismenneenä, jolloin enkelin läsnäolo yleensä tulkitaan lohdutuksena. Toiset kuoleman läheisyyteen liittyvät enkelikokemukset ovat niin sanottuja lähellä piti tilanteita, joita aineistossani esiintyy etenkin autolla ajettaessa. (Seppälä 2003, 99.) Osa vastaajista kertoo uskovansa johonkin meitä ihmistä suurempaan voimaan tai energiaan, joka ohjaa meitä elämässä. Tästä samasta aiheesta on myös edellisessä luvussa.

Vastaaja 18 ”Itse uskon enkeleihin, oppaisiin, auttajiin tai johonkin ylempään voimaan joka meitä auttaa ja suojelee, antaa meille voimaa ja uskoa elämään.”

Vastaaja 5 ”Koin erikoislaatuisen kokemuksen ollessani perheeni kanssa matkalla Floridassa 80-luvulla. Se jäi voimakkaasti tunnemuistiini ja viestiksi siitä, että on olemassa jotain meistä suurempaa voimaa (energiaa) joka tulee tajuntaamme ohjaamaan tekemisiämme niin tarvittaessa.”

Vastaaja 15 ”Totesin tilanteen jälkeen itselleni, että ei ollut aika lähteä, joku voima sen esti” (...) ”ainakin jokin energia otti suojaan ja muunsi maanlakeja niin, ettei fyysinen keho päässyt vaurioitumaan.”

Vastaaja 7 ”Totesin, että kirkas valo sisimmässäni taisi jälleen kerran olla enkelin ääni!” (...) ”Olen itse antanut niille sellaisen merkityksen, että enkelit tulevat muistuttamaan, etten ole yksin. Joskus näen enkeleitä silloin, kun olen rukoillut ja pyytänyt apua elämäni. Ne tuovat viestiä Jumalasta ja ovat mielestäni aina vähän uskonnollisia ilmestyessään. Enkelit liittyvät mielestäni uskontoon siinäkin mielessä, että enkelit ovat energiaa, joka on nimetty kristinuskossa enkeleiksi. Jossain muussa uskonnossa samat henkiolennot ovat muulla nimellä nimettyjä.”

Vastaaja 7:n mukaan enkelit ovat energiaa. Hän on sitä mieltä, että kaikissa uskonnoissa on enkelien kaltaisia hahmoja, jotka toimittavat samanlaisia tehtäviä. Enkeli on kuitenkin nimetty eri nimellä eri uskonnoissa. Vastaaja kiteyttää monien muidenkin vastaajien käsityksen siitä, että enkelit ovat uskontoon liittyviä henkiolentoja. Niitä ei tarvitse aina nähdä, vaan kun asia ratkeaa parhain päin, voidaan sen ajatella olevan enkelin työtä. Tähän

kuitenkin liittyy se, että henkilöllä on voimakas tunne siitä, että enkelit ovat auttaneet häntä tai hän on vastaavasti alun perinkin rukoillut enkelin tai enkeleiden apua. Usein enkeleiden avusta ollaan silti yllättyneitä, etenkin jos tapahtuu jotain, joka on fysiikan lakien vastaista. Mietitään enkelien tarkoituspäätä, ja pyritään ymmärtämään, miksi minut on pelastettu, mutta ei kaikkia.

Vastaaaja 15 ”Nämä tapaukset ovat tietenkin aina antaneet lisäkysymyksiä elämästä... koska jos tämä ihminen on kaksi kertaa täysin näkyvästi pelastettu... ja varmaan lukemattomia muitakin kertoja on, kun onnettomuuksilta on vältytty ja näin ollen niitä ei ole edes ilmaantunut :) Niin miksi ei kaikkia ... Miksi ei jonkun pientä lasta, ainokaista? Jonkun rakasta perheen isää tai äitiä? tai kokonaista perhettä?”

Enkelin konkreettinen näkeminen

Osa vastaajista merkityksellisesti enkelikokemuksen konkretiaan. Enkelien oli näyttäytyttävä heille, jotta enkelien olemassaolo vahvistuisi. Näyttäytymisen jälkeen vastaajat eivät ole enää voineet epäillä enkelien olemassaoloa, koska ovat jo saaneet vahvistuksen henkimaailmalta. Tällaiset konkreettiset merkit ilmaantuvat ehkä juuri silloin, kun elämässä on jonkunlainen epätoivon hetki, kun ollaan herkimmillään aistimaan sekä kokemaan. Enkeli tai enkelit ilmestyvät kertomaan varjeluksestaan ja siitä, että pitävät huolta.

Vastaaaja 4 ”Jumalan piti näyttää nämä enkelit minulle ymmärrettävässä muodossa, todellisuudessa he voivat olla aivan toisenlaisia, mutta TODELLISEMPIÄ kuin näkyvä, häviävä maailma. ”

Vastaaaja 17 ”Illalla kun siivoilin paikkoja, löysin pienen valkoisen höyhenen lattialta. Siitä tiesin, että enkelit olivat olleet luonani koko päivän ja "auttaneet" minua. Kiitin enkeleitä.”

Valkoinen höyhen esiintyi enkelikohtaamisien yhteydessä muutamissa saamissani kirjoituksissa sekä se esiintyi myös lukemassani kirjallisuudessa. Höyhen liittyy enkelin siipiin, joista kerroin enemmän luvussa 6.2. Tutkittavien kuvauksia enkeleistä, alaluvussa Enkelin siivet. Voitaisiin ajatella, että koska höyhen suojaaa lintuja kastumista ja kylmyyttä vastaan, niin se on myös tietynlainen suojan ja turvan symboli. Höyhen on myös kevyt, siitä on sanontakin *höyhenen kevyt*. Näin ollen voitaisiin ajatella, että höyhen tuo myös mentaalista keveyttä, ainakin vastaaaja 17:sta näin tuntui käyvän. Höyhenen löytäminen voisi viitata siihen, että suojelusenkeli on ollut vastaajan mukana tai lähellä ja jättänyt vastaajalle näkyvän merkin siitä, että enkeli kulkee mukana päivän tapahtumissa, vaikei

tätä yleensä näekään. Eli jälleen kerran vahvistuu ajatus, ettemme kulje täällä maan päällä yksin.

Lopuksi

Asiaa voitaisiin lähestyä konstruktiiivisesta näkökulmasta. Meillä ei ole todisteita enkelikokemuksen tapahtumisesta. Toisaalta ei ole myöskään syytä epäillä kokemuksen totuusarvoa. Kulttuurintutkijana tutkin todellisuudesta esitettyjä tarinoita, kuvauksia ja tulkintoja. Tutkin, mitä merkityssisältöjä kokemukset pitävät sisällään. Konstruktionismin mukaan kokemukset rakentuvat merkitystulkinnoista ja tulkintasäännöistä. Ihmiset ylläpitävät merkitysrakenteita kommunikoidessaan keskenään kielen avulla. (Ks. esim. Helsti 2005, 153–154.) Näin ollen jokaisen ihmisen näkökulma, tausta ja kulttuuripiiri vaikuttavat siihen, kuinka he merkityksellistävät kokemansa. ”Kieltä ei pidetä neutraalina todellisuuden kuvaamisen välineenä, vaan sosiaalisen todellisuuden tuotteena ja tuottajana” (Helsti 2005, 154). Voitaisiinkin ajatella, että tekstin tulkinta on käännöstapahtuma (vrt. ”hermeneuin” = kääntää), jossa tutkija tulkitsee tutkittavan maailmankuvaa (Tuomi & Sarajärvi 2004, 104). Näin ollen voitaisiin myös ajatella, että tulkintoja on yhtä monta kuin tulkitsijaakin.

7.3. Uskonnollinen vai uushenkkinen kokemus?

Tässä analyysiluvussa kertaan uskonnon ja henkisyiden erityispiirteitä sekä niiden eroja. Pyrin myös analysoimaan sitä, kumpaanko ryhmään kukin vastaaja kuuluu, ja kuinka teen päätelmäni. Osittain nämä kaksi limittyvät, mutta niissä on myös tietynlaisia eroja. Se, kuinka olen päätellyt, onko tutkittava kenties uskonnollisen henkisyiden vai uushenkisyiden kannattaja, olen voinut päätellä muun muassa kirjoitettaessa rukoilemisesta. Jos vastaaja on esimerkiksi ”rukoillut Herraa”, tämä on mitä luultavimmin uskonnollisen henkisyiden piirre. Toisaalta puhuttaessa rukoilemisesta, piirre voi kuulua myös uushenkisyiden kontekstiin. Vastaajien kategorisointi osoittautuikin paljon vaikeammaksi kuin alun perin luulin. Suurin osa vastaajista ei ole itse kategorisoinut omaa kokemusta uskonnolliseksi tai uushenkiseksi.

Vastaaja 22 ” Juttelen enkelille useasti. Saan vastauksia.”

Tehdäksemme eron henkisyiden ja uskonnollisuuden välille, voitaisiin ajatella ensimmäisen ilmaisevan sitoutumista etsimään elämän totuutta, kun taas jälkimmäisessä sitoudutaan elämään korkeamman totuuden kanssa, joka on meidän yläpuolellamme sekä myös sen, mitä maailmalla on meille tarjota. Uskonnollisessa totuudessa noudatetaan myös tiettyjä ulkoapäin tulevia, autoritaarisia sääntöjä ja rituaaleja, kuten pyhää kirjaa ja doktriineja. Sanaa henkisyys, spirituaalisuus, käytetään myös (kristin-) uskonnon kontekstissa. Tällainen henkisyys on toki subjektiivista siinä mielessä, että siihen kuuluu sisäinen kokemus, kuten ilo, suru, katumus ja niin edelleen, mutta kuitenkin objektiivinen siinä mielessä, että siinä keskitytään johonkin sellaiseen, joka pysyy ulkoisena ja suurempana kuin itse. Uskonnollisessa henkisyudessa keskitytään traditioon. Tässä kontekstissa pyhitämme elämämme Jumalalle ”toimimalla Jumalan tahdon mukaisesti”. Pyhitämme elämämme siis jollekin itsestämme ulkopuoliselle ja toimimme tiettyjen ulkoa tulevien ohjeiden mukaisesti, koska kirkko ja raamattu määräävät sen, mikä meille on hyväksi. Yleensä tällaisessa hierarkkisessa mallissa kunnioitamme pientä joukkoa valtaapitäviä ja päättäviä miehiä. Spirituaalisuudessa puolestaan pyrimme elämään yhteydessä omaan sisimpäämme, etsimään omaa tietämme kokemuksiemme ja intuition johdattamana, ja kasvamalla kokonaisvaltaisesti, myös henkisesti. Kokonaisvaltaisessa kasvussa voimme linkittää yhteen ruumiin, mielen ja sielun. Kokonaisvaltainen henkisyys voitaisiin kategorisoida myös esimerkiksi *hyvänolon kulttuuriksi*, ja se keskittyy siihen, että ihmisellä olisi hyvä olla kokonaisvaltaisesti kaikilla elämän alueilla. Siihen liittyy usein myös monia eri vaihtoehtoisen parantamisen muotoja. Siitä puhutaan joko vaihtoehtoisena tai kokonaisvaltaisena henkisyytensä. (Heelas & Woodhead 2005, 5–7, 12–15.)

Kirjan ”The Spiritual Revolution”, johon jo aiemmin viittasin kappaleessa 4. Uskonnon ja henkisyiden kontekstit, tilastojen mukaan (kysely toteutettiin uushenkisellä maaperällä) suurin osa (82,4 %) vastanneista uskoi, että jonkinlainen henki tai suurempi voima on olemassa. Vastanneista 73 % uskoi kehon energiavirtoihin. Kohtalaisen suuri osa (40 %) vastanneista samaisti rakkauden ja välittämisen henkisyteen. Vastaajista 34 % uskoi muiden parantamiseen energian välityksellä. Tilastojen perusteella voitaisiin sanoa, että uushenkisyys on subjektiivista keskittynyttä rakkautta ja välittämistä sekä kehon energiavirtojen tulkintaa. Se on jotain henkilössä itsessään olevaa ja siitä kumpuavaa

elämän voimaa. Vain 7 % kyselyyn vastanneista oli sitä mieltä, että spirituaalisuus on yhtä kuin Jumalan tahdon noudattamista. Samat kysymykset osoitettiin uskonnollisille ihmisille ja vastaavasti 70 % sanoi toteuttavansa Jumalan määräyksiä, ja 60 % uskoi, että henkisyys on Jumalan tahdon toteuttamista. (Heelas & Woodhead 2005, 25.)

Niin kuin moni vastaajista niin myös vastaaja 15 selkeästi ajattelee, että Jumala on olemassa, mutta hän ei ole uskonnosta vaan rakkaudesta lähtöisin oleva. Tällainen ajattelutapa tuntuu toistuvan teksteissä. Tähän tietenkkin osaltaan vaikuttaa se, että suuri osa vastaajista on huomannut kirjoituspyyntöni Rakkaudentähden kuukausikirjeestä. Kategorisoisin sivuston ennemminkin uushenkiseksi kuin uskonnolliseen henkisyyteen kuuluvaksi. Ajatellaan, että meitä opastavat ja ohjaavat suuremmat voimat ja energia. Esimerkiksi vastaaja 7 kategorisoi henkimaailman näkymättömäksi energiaksi. Kun katson The Spiritual Revolution -kirjan tuloksia ja vertaan niitä omiini, voisin sanoa, että tulokset ovat hyvin paljon samankaltaiset. Osa vastaajista samaistaa rakkauden ja välittämisen henkisyyteen. Seuraavassa esimerkissä vastaaja kertoo, mitä hän ajattelee henkisyydestä ja uskonnollisesta henkisyydestä, johon hän viittaa hyvin paljon tekstissään:

Vastaaja15 ” Jumala ON Rakkaus... näin sanotaan ja niin itse uskon. Siksi olen vuosia sitten kirkosta eronnut, enkä koskaan olekaan ollut ns kirkkouskovainen, vaikka Elämään ja Rakkauteen ja Kaiken järjellisyteen Uskonkin... ja siksi en usko järjestelmään, jonka pääsanoma on usko pelastukseen sen kautta, että tunnustaa uskonsa ja uskoo Jeesuksen tehneen homman kokonaan meidän puolesta .. itse koen Jeesuksen olleen todellinen mestari ja meidän Isoveli joka opastaa meitä :)

..ja näitä ajan muokkaamia tekstejähän sitten on väännetty ja käännetty ja ainakin niihin on tartuttu niin perustanlaatuisesti, että oppijärjestelmä ja kiista tulkinnoista on voittanut rakkauden .. teoria on voittanut käytännön :)

ja käsittääkseni juuri Jeesuksen sanoma oli rakasta, rakasta itseäsi ja muita, älä tuomitse.... siis ketään :) ja apua saa antaa sapattinakin :)

"Minä Olen tie, totuus ja elämä..." - Kristustietoisuus ... on ehkä se on polku..

- uskon myös ihmisen olevan itse ainoa järjettömyytensä.. ja uskomuksen, ettei olisi ja eläisi tuossa Rakkaudessa - harhaksi sitä kuvitelmaa voisi kutsua. Miten voisi täydellisen rakkauden luomus olla irti rakkaudesta ...paitsi toki omissa ajatuksissaan, omassa mielessään, omissa teoissaan eli omassa luomuksessaan...

Voisi jopa kirkkojenkin samaa harhaa julistavan, ettei ihminen olisi tiedostava ja rakkaudellinen Luojan luoma siis Luojan kipinä .... ilmentymä, jolla on mahdollisuus Kokea ja saada oman Sisäisen Viisautensa kautta suoraa ohjausta, siis on paljon Viisampaa kuunneella oman sydämen ääntä kuin olla ulkoisesti toisten ohjauksessa =)

Toki on maailman jokaiselle taholle aina helpompaa kun saa lammaslaumaansa ohjata - ainoa ero on siinä etteivät Ihmiset ole lampaita ...
Kun siihen oivallukseen heräisimme :) ”

Vastaajalla on tekstissään leikkilisiä piirteitä. Hän sanoo esimerkiksi, että sapattinakin saa antaa apua sekä lainauksen lopussa, etteivät ihmiset ole lampaita, joita tarvitsee paimentaa. Hän miettii myös mielestäni erittäin oleellista asiaa, sitä kuinka täydellisen rakkauden luomus voisi olla irti rakkaudesta. Usein ajatellaan, että lapsi on rakkauden siemen. Ehkä yhtä yleistä on myös ajatella, että lapsi on Jumalan lahja. Nämä kaksi siis näyttävät linkittyvät yhteen. Vastaaja viittaa siihen, että me itse päätämme omissa ajatuksissamme ja teoissamme, olemmeko rakkaudellisia ja teemmekö hyviä tekoja toisille. Hänen mukaansa kirkko on erkaantunut tästä ajatuksesta, ja ”teoria on voittanut käytännön”. Hän viittaa myös siihen, että on viisasta kuunnella omaa sisäistä ääntämme. Tämä ajatus liittyy olennaisesti uushenkiseen ajattelutapaan. Vastaaja selkeästi haluaisi, että me ”heräisimme” ajattelemaan asioita, emmekä seuraisi ryhmänä jotain ideologiaa tai henkilöä.

Uskonnollinen kokemus

Kristinuskon mukaan Jumala on luonut enkelit. (Seppälä 2003, 15.) Enkelien tehtäväksi katsotaan uskonnollisesti olevan, joko Jumalan sanansaattajana oleminen, jolloin enkelit vievät ihmisille Jumalan ilmoituksia tai taivaallisena hoviväkenä tai sotajoukkona toimiminen. (Williams 2007, 23.) Uskonnollisen kontekstin mukaan enkelit ovat Jumalan luomia olentoja, joiden tehtävänä on palvella Jumalaa ja ilmoittaa ihmisille tahtonsa, varoituksensa tai vastauksensa juuri enkelien kautta. Jumala myös päättää minkälaisen olomuodon enkelit kulloinkin saavat. (Caluwé 1980, 6.)

Raamatun mukaan voidaan jaotella eri tehtävät, jotka enkeleille kuuluvat. Näitä ovat: sanansaattaja, käskyjen toimeenpanija, selittäjä, suojelija (lohduttaja), taistelija, ylistäjä, lopun aikojen airut. (Seppälä 2003, 47–49.) Enkelit ovat läsnä myös Jumalan tuomitessa ihmisiä. Heitä kuvaillaan raamatussa tehtäviensä näkökulmasta, ei itsensä vuoksi. (Caluwé 1980, 7.)

Uskonnollisessa henkisyudessa on vahva dualistinen jako luoja ja luodun välillä. Tämän jaon mukaan pyhyys ja Jumalan tahto on aina tärkeämpää kuin ihmisen oma tahto, ja näin ollen meidän on toteltava Jumalan sanaa ja tehtävä niin kuin hän haluaa. Elämme tiettyjen normien, odotusten ja moraalisääntöjen mukaisesti. Tämä auttaa monia muuttamaan elämänsä kaaoksesta järjestykseen, merkityksettömästä merkitykselliseen tai pelossa elämisestä turvallisuuden tunteeseen. (Heelas & Woodhead 2005, 15–16.) Monet vastaajat

viittasivat uskonnon olevan läsnä heidän kokemuksessaan. Tämä tuli ilmi esimerkiksi kertomalla, että enkelit lauloivat virttä ”Soi kunniaksi luojaan” (vast. 14) tai kirkossa käydessä (vast. 2). Seppälän (2003, 103-104) mukaan osa enkelikokemuksista tapahtuu nimenomaan kirkossa. Tällöin kokemus yleensä vahvistaa omaa uskoa, koska kokemusympäristö on osa tulkintaa. Teologisesti ajateltuna enkeleiden rooli onkin kääntää ihmisen katse Jumalaan päin. Näin ollen on luonnollista, että enkelikohtaaminen vahvistaa kokijan uskoa. Osa vastaajista ilmaisi uskonnollisuutensa hyvin selkeästi:

Vastaaja 4 ”Kiitos Jumalalle, että meidän Valkeuden Herrallamme on ylivalta ja voima annettavanaan kaikille Häntä avuksi pyytävälle ja etsiville.”

Vastaaja 7 ”Joskus näen enkeleitä silloin, kun olen rukoillut ja pyytänyt apua elämäni. Ne tuovat viestiä Jumalasta ja ovat mielestäni aina vähän uskonnollisia ilmestyessään. Enkelit liittyvät mielestäni uskontoon siinäkin mielessä, että enkelit ovat energiaa, joka on nimetty kristinuskossa enkeleiksi. Jossain muussa uskonnossa samat henkiolennot ovat muulla nimellä nimettyjä.”

Toisaalta osa vastaajista voisi kuulua sekä henkisyuden, että uskonnollisen henkisyuden piiriin. Esimerkiksi vastaaja 7:n mukaan enkelit muistuttavat siitä, ettemme ole yksin tai, että kirkas valo sisimmässä on enkelin ääni. Jotkut vastaajat kokivat vaikeaksi määrittellisen, oliko kokemus uushenkinen vai uskonnollinen:

Vastaaja 14 ”En osaa sano koenko sen uskonnollisen kokemuksena, ehkä kun ajattelee, että siihen liittyi virsi.”

Tämä kertoo myös jotain siitä, että enkelikokemuksen koettuaan vastaajalle ei luultavasti ole tärkeää se, kumpaan kategoriassa kokemus kuuluu vaan kokemus on arvokas sinällään ilman lokerointia. Vastaaja 1 puhui suojelusenkeleistä, ja mielestäni myöskään niistä puhuttaessa ei voida ajatella sen kuuluvan pelkästään uskonnon kontekstin piiriin, koska monet ihmiset puhuvat niistä yleisessä kielenkäytössä. Vastaaja 6 puolestaan puhuu haudoilla käymisestä, ja tässäkin tapauksessa en pysty lokeroimaan kokemusta uskonnolliseksi tai uushenkiseksi. Tätä lukua tehdessä tuleekin ajatus siitä, onko lokerointi mahdollista tai millään lailla mielekästä. Haluaisinko itse tulla kuuluneeksi vain jompaan kumpaan ryhmään?

Uushenkinen kokemus

Traditionaaliset uskonnon muodot, etenkin kristinuskko, ovat antaneet tilaa holistiselle henkisyydelle. Yhä useampi kutsuu itseään henkiseksi uskonnollisen sijaan. Voitaisiin ajatella, että olemme käymässä läpi henkistä vallankumousta. Perinteinen uskonnollisuus

on saanut rinnalleen henkisyuden, jossa keskitytään kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. Kirjassa *The Spiritual Revolution – Why Religion is Giving Way to Spirituality* (Heelas / Woodhead 2005, 31) puhutaankin länsimaalaisten ihmisten subjektiivisesta käänteestä, joka on paljon selvempi holistisen henkisyuden piirissä kuin uskonnon harjoittajien keskuudessa. Se tarkoittaa elämistä omien, sisäisten ajatusten mukaan, niitä kuuntelemalla, ja jättämällä ulkoisten vaatimusten seuraamisen. Subjektiivinen elämä ja erilaiset mielentilat nousevat keskiöön; tietoisuus, tunteet, ajatukset, muistot, intohimo, ruumiilliset kokemukset, unelmat, myötätunto. Tietoisuus itsestä, sensitiivisyys, kokemuksellinen rikkaus sekä negatiivisten tunteiden käsitteleminen ovat olennainen osa omaan itseen keskittynyttä elämää. Pyritään olemaan *oman itsensä herra* sekä tulemaan ”juuri sellaiseksi kuin minä oikeasti olen”. Toki elämässämme on edelleen erilaisten organisaatioiden asettamia sääntöjä, joita meidän tulee noudattaa, mutta subjektiivisen käänteen voidaan ajatella määrittävän tämänhetkistä kulttuurista kehitystä moderneissa länsimaissa. (Heelas & Woodhead 2005, 1–5.)

Uushenkisyudessa pyritään mielen ja kehon tasapainoon, päästämään irti vanhoista taakoista, muureista ja huonoista tai tukossa olevista energiatasoista, niin mentaalista kuin fyysisistäkin. Pyritään kasvamaan ja pääsemään eteenpäin elinvoimaisena ja todellista itseä etsien. Holistisessa henkisyudessa puhutaan harmoniasta, tasapainosta, virtauksesta, vuorovaikutuksesta tai olemisesta yhtä. Kokonaisvaltaisessa henkisyudessa pyritään siis eheyttämään ihmistä kaikilla eri elämän osa-alueilla, ja sen piirissä ajatellaan, ettei vain yhtä ulottuvuutta voida hoitaa, puuttumatta muihin. Elämä on matka ja sen matkan varrella pyritään eheyttämään oma sielu, mieli ja ruumis. Pyritään yhdistämään henkinen polku ja elämän polku. Tähän päästään ”vapauttamalla” ihmisen omat sisäiset sekä henkiset voimavarat. (Heelas & Woodhead 2005, 26–28.) Tässä esimerkkejä kokijoilta, jotka sanovat suoraan, etteivät liitä uskontoa omaan enkelikohtaamiseensa:

Vastaaja 8 "Kokemukseni enkeleistä on henkinen, ei niinkään uskonnollinen."

Vastaaja 11 "Uskonnollista tuntemusta en tilanteessa huomannut, tunsin pääasiassa huojennusta ja suurta kiitollisuutta."

Vastaaja 15 "tietysti on hyvä kysymys mikä on enkeli ja miten sen määrittelet...jos määritelmä on raamatunkaltainen kuva niin senkaltaista kokemusta minulla ei ole.." (...) "Näitä kahta voisi pitää enkelikokemuksina, ainakin jokin energia otti suojaan ja muunsi maanlakeja niin, ettei fyysinen keho päässyt vaurioitumaan."

Vastaaja 15 puhuu suojelukokemuksesta sekä energiasta. Niin kuin edellä jo mainitsin, niin tämä on tyypillistä uushenkisessä ajattelussa. Vastaaja 11 puolestaan sanoo olevansa huojentunut ja kiitollinen. Kun vertaan uskonnollisia ja uushenkisiä kokemuksia ja niistä kirjoitettuja tekstejä, niin niissä molemmissa on loppujen lopuksi hyvin paljon samankaltaisia piirteitä. Ajatellaan esimerkiksi arkkienkeli Mikaelia, joka on raamatun enkeli. Uushenkisyydessä pyydetään kuitenkin useasti apua erilaisilta enkeleiltä nimiä käyttäen.

Vastaaja 8 "Usein autolla ajaessani pyydän Arkkienkeli Mikaelin turvakseni."

Sekä uskonnollisessa että uushenkisessä kontekstissa ajatellaan, että meitä auttavat joko Jumala (välillisesti), enkelit tai jokin suurempi voima, jota ei kuitenkaan pystytä nimeämään. Molemmissa on kysymys tietynlaisesta henkisyydestä, ja uskomisesta siihen, ettemme ole maailmassa yksin. Voitaisiin ehkä ajatella, että prosessi, jolla tähän päästään on näissä kahdessa erilainen, mutta lopputulos, se, kuinka asiat koemme, on samansuuntainen.

Pohdintaa

Kristinuskosta monet saavat turvallisuuden tunnetta, jotakin jolla on traditiot 2000 vuoden takaa. (Heelas & Woodhead 2005, 142.) Tähän traditioon ihmiset turvautuvat edelleen. Toisaalta nykypäivänä kaivataan subjektiivisia nautintoja, halutaan pitää huolta mielestä ja kehosta ilman tiukkoja doktriineja. Uusia henkistymisen muotoja on tullut, ja 50-luvun lopun sekä 60-luvulla on tapahtunut selvä subjektiivinen käänne, joka edelleen jatkuu. Sukupuoliroolit olivat paljon selkeämmät vielä 50-luvulla niin työssä, kotona, kirkossa kuin muussakin sosiaalisessa elämässä, kun taas nykyään annetaan arvoa joustolle ja muutokselle. (Heelas & Woodhead 2005, 116.) Tämä subjektiin keskittynyt hyvinolon kulttuuri voimistui tosissaan 80-luvun lopulla ja 90-luvulla. (Heelas & Woodhead 2005, 136.) Itsensä kehittäminen on keskiössä kokonaisvaltaisessa henkisyydessä, joka on enemmän aktiivista tekemistä kuin uskomusjärjestelmiin nojaamista. Holistisessa henkisyydessä on kuitenkin myös uskonnollisia vaikutteita. (Heelas & Woodhead 2005, 25, 60.) Perinteisellä uskonnollisuudella on kuitenkin paikkansa ihmisten elämässä. Täytyy myös muistaa, että kirkko ei voi yltää samaan holistisuuteen, yksilöön keskittymiseen kuin vaihtoehtoinen henkisyys tai valtakulttuuri jo autoritäärisyytensäkin ja perinteisiin arvoihin keskittymisensä vuoksi. (Heelas & Woodhead 2005, 63, 148–150.)

7.4. Enkelikokemuksen jakaminen muille

Kollektiivinen muisti voidaan erottaa yksilöllisestä muistista. Se tarkoittaa sitä prosessia, jossa menneisyyden muistoja, tarinoita tai myyttejä luodaan, tuotetaan ja uusinnetaan. Näin ollen kollektiivista muistia ei ole olemassa ilman sosiaalisia suhteita ja tarinoiden esittämistä. Suodatamme menneisyyttä omien kokemustemme valossa ja unohtamme tapahtumista aina jotain. Tämä on oleellinen asia, kun tarkastellaan kollektiivista muistia. Siihen kuuluu myös se, ettei sen ylläpitäminen vaadi tapahtumien omakohtaista kokemista. Tässä tulee esiin myös muistin historiallinen aspekti. (Ks. esim. Raivo 2006, 270; Korkiakangas 2005, 135–136.)

Muistelussa on monia aspekteja, jotka liittyvät kollektiivisen muistin piiriin (enkelikokemuksissa esimerkiksi kävelylenkki kaverin kanssa, ajaminen autolla jonkun kanssa), mutta joista muotoutuu vähitellen omakohtainen muistelukertomus. Kollektiivisen muistin rinnalla kulkee aina yksilöllinen muisti, joka pitää sisällään muistot henkilökohtaisista ja omaelämäkerrallisista tapahtumista, kuten omista tunteista tai vaikkapa enkelikokemuksissa usein esiintyvistä yöllisestä heräämisestä. (Ks. esim. Korkiakangas 2005, 136; Korkiakangas 2006, 129.) Enkelikokemukset ovat juuri näitä henkilökohtaisia tapahtumamuistoja, jotka ovat kokijalleen tärkeitä ja mieleenpainuvia muistoja. Toisaalta voitaisiin ajatella, että enkelikokemukset ovat myös osa sosiaalista muistia (Korkiakangas 2005, 135), koska kokemus voidaan jakaa läheisten ihmisten kanssa. Tapahtumien kertominen toinen toisillemme on osa arkiajattelua. Se on kulttuurien välinen tapa, jotta ymmärtäisimme maailmaa, omaamme sekä toisten. (Ks. esim. Salmi-Nikander 2006, 201.) Puhuttaessa omaelämäkerrallisesta muistista tarkoitetaan vain muistelijan kokemaa sekä niitä asioita, jotka ovat vain hänelle kokemuksellisesti tärkeitä. (Ks. esim. Korkiakangas 2005, 137).

Muistamisella on kulttuurissamme suuri merkitys. Se on vanhan ja uuden tiedon jatkuvaa vuoropuhelua keskenään. Siihen liittyy ”kerronnan kulttuurinen konteksti ja tulkinnallinen puoli, mitä menneestä muistetaan ja mistä asioista kerrotaan.” (Peltonen 2006, 108.) Ajallinen ulottuvuus vaikuttaa tietenkin myös muistamiseen. Tämä vaikuttaa puolestaan merkityksiin, joita kokemukselle asetetaan. Muistamiseen liittyy olennaisesti kokijan yksilölliset tunteet sekä kokemuksen jakaminen muiden kanssa. (Ks. esim. Peltonen 2006,

109, 120.) Joissain kirjoituksissa, mainitaan (vastaajat 8, 11 & 14), että tapahtumasta on kerrottu muille, kuten perheelle ja muutamille läheisimmille ystäville, jotka uskovat enkeleihin. Kokemuksena enkelin näkeminen tai (intuitiivinen) tunteminen on niin voimakas, että suurin osa vastaajista kertoo siitä vain perheelle ja/tai lähimmille ystävilleen:

Vastaaja 8 "Kerron kokemuksistani yleensä vain niille ystäville, joiden tiedän uskovan enkeleihin."

Vastaaja 11 "Kerroin asiasta heti aamulla miehelleni ja sittemmin muutamalle muulle."

Vastaaja 15 "en puhunut kenellekään vuosiin"

Suurin osa on kertonut enkelikokemuksestaan vain harvoille ja valituille, kun taas yksi on puhunut siitä monille. Pirjo Korkiakangas onkin kirjoittanut, että "muistelu rakentaa tavallaan menneisyyttä aina uudelleen, nykyisyydestä käsin." (Korkiakangas 2005, 145).

Osa vastaajista kokee enkelikokemuksen hyvin henkilökohtaiseksi ja niin intiimiksi, ettei halua puhua siitä muille. Ajatellaan ja ehkä jopa pelätään muiden ihmisten reaktiota:

Vastaaja 7 " En kertonut asiasta kenellekään, koska tämä on aika tavallista, että näen kaikenlaista. "

Vastaaja 15 "Tästä en puhunut kenellekään vuosiin. Se meni niin "yli hilseen" eikä siitä ollut mitään sanottavakaan."

Toisaalta taas enkelikokemushan onkin hyvin intiimi, joka tapahtuu vain kokijalle ja suurimmalle osalle kokijoista vain kerran elämässä. Näin ollen ihminen saattaa haluta pitää asian omana salaisuutenaan ja jakaa sen vasta monien kymmenien vuosien päästä, jos silloinkaan. Nykykulttuuriin kuuluu "kaiken paljastaminen", ja voi olla, että tämänkin takia halutaan pitää joitain asioita vain itselle kuuluvina, joita ne todellisuudessa ovatkin.

8. LOPUKSI - Enkelistä on moneksi

Olen pyrkinyt nostamaan tutkittavien kokemukset mielensisäisistä paperille ja toivon, että ainakin osittain onnistuin vastaamaan maisterintutkielmassani tutkimuskysymyksiin, jotka työtä tehdessäni kävivät yhä selvemmiksi ja selvemmiksi. Prosessi on ollut pitkä, ja välillä turhauttavakin, mutta kuitenkin hyvin mielenkiintoinen ja ennen kaikkea mukaansatempaava.

Tärkeimmät tutkimuskysymykseni olivat: kuinka tutkittavat määrittelevät ja kuvaavat enkeleitä sekä minkälaisen merkityksen he antavat kokemukselleen. Aineiston pohjalta havainnoin, että enkelit eivät kuulu pelkästään teologiaan, vaan myös ihmisten arkeen ja kokemusmaailmaan.

Enkelikokemukset voivat olla varsin monenlaisia. Enkeli joka nähdään, saattaa olla perinteinen valkopukuinen ja -siipinen, se voi olla siivetön ja arkivaatteissa. Kuitenkin, jos siipiä kuvailtiin, niitä oli kaksi kappaletta. Esimerkiksi Raamatussa esiintyviä monisiipisiä enkelihahmoja, kuten kerubeja tai serafeja, ei tutkimusaineistossa esiintynyt. Enkeliä kuvailtiin useimmiten hahmoksi, muutama mainitsi sen olevan enemmän nainen kuin mies. Tarkkoja kasvonpiirteitä ei ole mainittu, mutta enkeli voi olla kooltaan pieni, ihmisen kokoinen tai kaikkea siltä väliltä. Enkeliksi määrittyi myös kirkas valon välähdys, pienet kipinat näkökentässä, käden sively tai pelkkä tuntemus enkelin läsnäolosta. Enkeleitä kuvailtiin eri värein. Aineistossa esiintyi mustiakin enkeleitä. Kokemus voi osua kohdalle missä tahansa, yleensä kuitenkin arkipäiväisessä tilanteessa. Aineistossani esiintyi paljon kohtaamisia, kun oltiin ajamassa autoa tai yöllä omassa kodissa. Usein enkeleillä on sanallinen tai sanaton viesti. Yhdessä tapauksessa enkelit ovat laulaneet vastaajalle. Miltei aina enkelin olemus kertoo "ei syytä huoleen", "älä pelkää", "kaikki kyllä järjestyy". Enkeli on siis viestinyt ystävällisyyttä ja rauhaa tai rohkaissut kokijaa. Muutamassa tapauksessa enkelin viesti on jäänyt epäselväksi tai sitä on pelätty. Monet vastaajista eivät ole kertoneet tapahtuneesta kokemuksesta muille kuin puolisolalle tai parhaalle ystävälle. Henkilökohtaista kokemusta pidetään niin merkittävä, ettei sitä haluta jakaa ulkopuolisille. Ajatellaan ehkä, että monet eivät ymmärrä tai usko tapahtunutta todeksi. Enkelikokemuksen todistusvoima on vahva ja yksilöllinen; se puhuttelee ennen kaikkea juuri sitä ihmistä, jonka kohdalle kokemus on sattunut.

Vastaaja 4 "Jumala poisti hetkellisesti rajoittuneen näkökykyni ja sain katsella hetken rukoiltavana olevan henkilön ylä- ja alapuolella olevia enkeleitä. (vrt. US, joka kulkee, et vain voi kuulla, tai UKW, joita et voi nähdä). Oli siis ilmestyksen armolahja kyseessä."

Suurimman osan mielestä enkelikokemus oli ainutlaatuinen, positiivinen ja voimakas tunnekokemus, joka antaa kokijalleen rauhaa, hyvää oloa tai lohdutusta. Uskonnolliselle ihmiselle enkelin ilmestyminen tuo uskoon syvyyttä. Ylivoimaiselle enemmistölle kerrottu kokemus on ollut ainoa kokemus enkeleiden kanssa. Itselleni on jäänyt tunne, että ihmiset todella ovat kirjoittaneet vilpittömästi kokemuksestaan ja kertoneet sen niin kuin muistavat. Tutkimukselleni olennaista on ollut nostaa esiin tutkittavien ääni: heidän

tunteensa, toimintansa ja kokemuksensa sekä merkitykset ja tulkinta, joita ihmiset antavat itselleen ja omille kokemuksilleen.

Osassa enkelikertomuksia on samanlaisia piirteitä. Yksi on ollut valkoisen sulan konkreettinen näkeminen ja koskettaminen; sulka on siis ollut aito ja näin ollen vahvistanut tiedon, että asialla on ollut enkeli. Tarinat eivät ole identtisiä, mutta hyvin samankaltaisia. Yhtenä yleisenä piirteenä enkelikokemuksissa on ollut omakohtaisuuden alleviivaaminen. Tällä kertoja pyrkii vakuuttamaan kuulijan tai lukijan sillä, että tapahtuma on todellinen (Kalela 2006, 76).

Vastaja 6 "Poikani kuoli 2.6.2001 autokolarissa ja mieheni menehtyi syöpään 19.9.2001. Molemmat oli hauattu vierekkäin Kuopion Vehmasmäen hautausmaalle. Oli kevät-talvi maaliskuussa 2002 perjantapäivä. Päivämäärää en muista. Olin käymässä heidän hauvoillaan. Oli iltapäivä kun ajelin kotiin päin ilmestyi kaksi valkosta olentoa tien molemmin puolin. Matkaa oli ehkä puoli kilometriä pitkä viettävä suora. Ajattelin kun tulen kohdalle nään paremmin. Olennot olivat tosi kirkkaat noin ihmisen kokoisia. Toinen toisella puolen tietä ja toinen toisella. Minulle tuli kummallinen tunne ajattelin kun tulen kohdalle nään paremmin. Vaan ne kun tulin lähelle ne hävis. Tuli mieleeni enkelivartio on kun ajalen täällä maan päällä. Olen varma että tämä oli enkelinäkö kohdallani."

Kirjoitusten lukijana olen käynyt dialogia tekstien eli enkelikokemusten kanssa. Kirjoittaminen näyttäytyy tutkimuksessani metodologisena välineenä. Se helpottaa tutkittavia kertomaan kokemuksistaan enkeleiden kanssa. Kirjoitukset, jotka kyselyni on tuottanut, ovat subjektiivisia kokemuksia ihmisten eletystä elämästä. Kuitenkin täytyy pohtia, mikä on kirjoituksen suhde kokemukseen. Suhde voi olla emotionaalinen, empaattinen tai etäältä tarkasteleva. (Saresma 2007, 15.) Kirjoitettu enkelikokemus on representaatio enkelistä. Se kuvaa, mitä millainen enkeli on, miten enkeli koetaan sekä selittää ja tulkitsee elettyä kokemusta. Muistelemalla, kertomalla ja kuvittelemalla eletty kokemus uusintuu kokijalle. Kirjoitettuaan kokemuksen paperille tai tietokoneelle eletystä kokemuksesta tulee kertojalle todellisuutta vastaava representaatio. (Geertz 1973, 10; Geertz 1983, 31.) Sen, mitä aistit ovat havainneet, kieli tulkitsee ja tuottaa. Näin enkelistä tulee kulttuurisesti totta. Kirjoitettujen kuvauksien avulla minä olen tuottanut kuvauksen enkelistä sekä enkelikokemuksesta.

Todellisuus on monikerroksinen. Etenkin länsimaissa monesti järkeistämme kaiken ympärillä olevan ja uskomme vain sen, mikä voidaan tieteellisesti todistaa. Kulttuurissamme ei ole samalla lailla tilaa myyteille, uskomuksille tai vertauskuville, kuin monessa muussa kulttuuripiirissä. Tämä näkyy osaltaan myös enkelikokemuksissa, jotka sain. Joissain kirjoituksissa voi havaita, että kokemusta pyritään järkeistämään ja monissa

kirjoituksissa mainitaan, että tapahtuma on totta, vaikkei sitä osata selittää argumentein. Tämä juuri on osa rationalisointia. Miksi kaikelle tulisi olla selitys? Eikö asioita voisi ottaa annettuina ja kiitollisena niistä kokemuksista, jotka omalle tiellemme sattuvat, sen enempiä niitä miettimättä? Ajatella, että kokemus on tuonut elämääni erilaista syvyyttä tai olen tajunnut jonkun asian merkityksen koskien omaa elämääni. Ehkä tässäkin osasyllisiä olemme me itse. Jos kuulemme tarinan, joka vaikuttaa absurdilta, vaadimme selityksen, rationalisointia tai tieteellisen varmuuden, emmekä ole tyytyväisiä tai voi uskoa siihen, ilman järkeenkäypää todistusta. Enkelikokemusten kertominen laittaa koetukselle ennen kaikkea kuulijan maailmankuvan ja erilaisuuden sietokyvyn. Voinko uskoa asiaan, jolla ei näytä olevan rationaalista kokemuspohjaa? Kokijalle itselleen nämä kokemukset näyttävät tosina ja vaikuttavina tapahtumina, jotka muistetaan elävästi monien vuosikymmenien päähän. Vaikka enkelit ovatkin tavallaan järjen tuolla puolen, ne vaikuttavat useimpiin meistä jossain muodossa: ne tuovat lohtua, iloa, syvyyttä, hyvyttä, viattomuutta, kauneutta, puhtautta, hengellisyyttä tai uskoa elämäämme. Enkelikuvia käytetään niin mainoksissa kuin laulun tai runon sanoissakin. Suurella osalla ihmisistä lienee tarvetta pohtia myös henkistä elämänaluetta korostuneen materialistisen maailman rinnalla. Seppälä (2003, 112) siteeraten ”Olennaista ei ole enkelikokemuksen todenperäisyys – sellaista kun on tieteellisesti mahdoton osoittaa. Paljon tärkeämpää on ihmisten kokemukselleen antama tulkinta ja kokemuksen vaikutus heidän arkeensa. Enkelin kohtaaminen ei silti koskaan ole arkipäiväistä, vaan se liittyy hetkiin, jolloin järkipäiväisen maailman suojarustus välähdyksenomaisesti murtuu ja todellisuus näyttää monikerroksisena. Voimakas kokemus antaa elämälle mielekkyyttä.”

Tutkimusta tehdessä positioituminen on päättymätön prosessi, joka vaihtelee tutkimuksen ja omien johtopäätösten edetessä. Toki itselläni on ollut ennakko-oletuksia ja -odotuksia, mutta olen pyrkinyt pitämään ne erillään analyysiä tehdessäni. Saamani aineiston sisältö poikkeaa niin paljon toisistaan, että vaikka jotkut ennakko-oletukseni osittain täyttyivät, niin toiset kirjoitukset puolestaan saivat minut ymmälleen – kuinka mahtavia kokemuksia vastaajilla onkaan ollut enkeleiden kanssa. Tutkijana pidän kuitenkin aina mielessä, että jokainen tulkinta sisältää tietysti aina myös väärintulkintaa (Peltonen 2006, 113). Sir James John Frazer on sopivasti todennut: ”En ole niin mieletön, että väittäisin johtopäätösteni näistä vaikeista kysymyksistä olevan lopullista. Olen toistuvasti muuttanut käsityksiäni, ja olen valmis muuttamaan niitä jälleen aina kun tulee esiin uudenlaista näyttöä, sillä

vilpittömän tutkijan on kameleontin tavoin vaihdettava väriään sitä mukaa kun maaperä, jolla hän kulkee, muuttaa väriään.” (Saresma 2007, 15. Sit. Freud 1989, 132.)

Aineisto

Vuori, Niina 2010, Itse kerätty kirjoitusaineisto enkelikokemuksista, vastaajia 23 aikavälillä 8.11.2010–11.12.2010

LÄHTEET

- Aaltola, Juhani & Raine Valli (toim.) 2001, Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä. PS-kustannus.
- Ahlman, Erik 2005, Esteettisestä suhtautumisesta. – Oiva Kuisma & H.K. Riikonen (toim.) Estetiikan syntysanat. Suomalaisen estetiikan avainkirjoituksia valistusajalta 1970-luvun alkuun. Helsinki. SKS.
- Apo, Satu 1995, Naisen väki. Tutkimuksia suomalaisten kansanomaisesta kulttuurista ja ajattelusta. Helsinki. Hanki ja jää.
- Berleant, Arnold 1991, Art and Engagement. Philadelphia. Temple University Press.
- Berleant, Arnold 2002, Introduction: Art, Environment and the Shaping of Experience. – Arnold Berleant (ed.), Environment and the Arts, Perspectives on environmental aesthetics. England. Ashgate Publishing Limited.
- Brannen, Julia ja Moss, Peter 1990, Managing Mothers. Dual Earner Households after Maternity Leave. London. Unwin Hyman.
- Bruner, Edward M. 1986, Experience and Its Expressions. – Bruner, Edward M. & Victor Turner (eds.), The Anthropology of Experience. Urbana. University of Illinois Press.
- Buck, Roland 2004, Enkelit puhuvat minulle. Helsinki. Kuva ja Sana. (Alkuperäinen painos 1979, Angels on Assignment. Houston. Hunter Books.)
- Bullock, Alan & Oliver Stallybrass & Stephen Trombley 1988, The New Fontana Dictionary of Modern Thought. London. Fontana Press.
- Burnham, Sophy 1995, Enkelien kirja. Hämeenlinna. Karisto Oy. (Original edition published in the United States under the title A Book of Angels by Ballantine Books, a division of Random House, Ink., New York, and simultaneously in Canada by Random House of Canada Limited, Toronto.)
- Caluwé, Robert 1980, Enkelit ikonografiassa. Omakustanne.
- Denzin, Norman, K. 1989, Interpretative Interactionism. Applied Social Research Methods Series Volume 16. London. Sage.
- Dilthey, Wilheml, 1970, Der Aufbau der geschichtlichen Welt in den Geisteswissenschaften (Einleitung von Manfred Riedel). Frankfurt am Main. Suhrkamp.
- Edensor, Tim. 1997, National identity and politics of memory: remembering Bruce and Wallace in symbolic space. Environment and Planning D 29. Sivut 175–194.
- Fingerroos, Outi & Riina Haanpää 2006, Muistitietotutkimuksen ydinkysymyksiä. - Outi Fingerroos, Riina Haanpää, Anne Heimo & Ulla-Maija Peltonen (toim.), Muistitietotutkimus. Metodologisia kysymyksiä. Sivut 25–48. Helsinki. SKS.
- Fingerroos, Outi & Ulla-Maija Peltonen, 2006, Muistitieto ja tutkimus. - Outi Fingerroos, , Riina Haanpää, Anne Heimo & Ulla-Maija Peltonen (toim.), Muistitietotutkimus. Metodologisia kysymyksiä. Sivut 7–24. Helsinki. SKS.

Freud, Sigmund 1989 (1919), Toteemi ja tabu. Eräitä yhtäläisyyksiä villien ja neuroottisten sielunelämästä. Suom. Mirja Rutanen. Helsinki. Love kirjat.

Geertz, Clifford 1973, The interpretation of Cultures. Selected Essays. New York. Basic Books.

Geertz Clifford 1983, Local Knowledge. Further Essays in Interpretive Anthropology. New York. Basic Books.

Hamer, Elaine 2007, Painting Angels in Watercolour. Great Britain.

Heelas, Paul ja Woodhead, Linda with Benjamin Seel, Branislaw Szerszkynski and Karin Tusting 2005, The Spiritual Revolution: why Religion is giving way to spirituality. UK. Blackwell Publishing.

Helsti, Hilikka 2005, Hedelmällisen tiedon jäljillä – teemakirjoitukset tutkimuksen lähteenä. – Pirjo Korkiakangas, Pia Olsson & Helena Ruotsala (toim.), Polkuja etnologian menetelmiin. Sivut 148–159. Helsinki. Ethnos Ry.

Hofstede, Geert 2001, Culture's Consequences. London. Sage.

Hägg, Samuli 2010, Narratologisten käsitteiden soveltaminen kulttuurintutkimuksessa. Jyrki Pöysä, Helmi Järviluoma & Sinikka Vakimo (toim.), Vaeltavat metodit. Sivut 117–137. Joensuu. SKS.

Järviluoma, Helmi 2007, ”Kuulen korvissani vieläkin” – muistellut kuulokuvat. Seppo Knuuttila & Ulla Piela (toim.), Menneisyys on toista maata. Kalevalaseuran vuosikirja 86. Sivut 62–78. Helsinki. SKS.

Kalela, Jorma 2006, Muistitiedon näkökulma historiaan. - Outi Fingerroos, , Riina Haanpää, Anne Heimo & Ulla-Maija Peltonen (toim.), Muistitietotutkimus. Metodologisia kysymyksiä. Sivut 67–92. Helsinki. SKS.

Katainen, Elina, Kirsti Stenvall, Maija Salo 1985, Ajatuksia paperinaisten työstä ja arjesta. Paperiliiton naisjaoston opintomateriaali. Helsinki. Paperiliitto.

Kauhanen, Ulla 2007, Enkelin siipien havinaa. Helsinki. Minerva Kustannus Oy.

Kauppinen, Anneli & Leena Laurinen 1984, Tekstejä testeistä. Muisti- ja tekstilingvistiikan sovelluksia asiatekstin referoinnin problematiikkaan. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 412. Helsinki. SKS.

Korkiakangas, Pirjo 1996, Muistoista rakentuva lapsuus. Agraarinen perintö lapsuuden työnteon ja leikkien muistelussa. Helsinki. Kansatieteellinen Arkisto 42. Suomen Muinaismuistoyhdistys.

Korkiakangas, Pirjo & Pia Olsson & Helena Ruotsala (toim.) 2005, Polkuja etnologian menetelmiin. Helsinki. Ethnos Ry.

Korkiakangas, Pirjo 2005, Muistoista tulkintaan – muisti ja muisteluaineistot etnologian tutkimuksessa. – Pirjo Korkiakangas, Pia Olsson & Helena Ruotsala (toim.), Polkuja etnologian menetelmiin. Sivut 129–147. Helsinki. Ethnos Ry.

- Korkiakangas, Pirjo 2006, Etnologisia näkökulmia muistiin ja muisteluun. - Outi Fingerroos, Riina Haanpää, Anne Heimo & Ulla-Maija Peltonen (toim.), Muistitietotutkimus. Metodologisia kysymyksiä. Sivut 120–144. Helsinki. SKS.
- Kotkavirta, Jussi 2002, Kokemuksen ehdot ja hahmot. – Leila Haaparanta & Erna Oesch (toim.), Kokemus. Sivut 15–36. Tampere. Tampereen Yliopistopaino.
- Knuuttila, Seppo & Ulla Piela (toim.) 2007, Menneisyys on toista maata. Kalevalaseuran vuosikirja 86. Helsinki. SKS.
- Lakoff, George 1987, Women, Fire and Dangerous Things. What Categories Reveal about the Mind. Chicago and London.
- Laurén, Kirsi 2006, Suo – sisulla ja sydämellä. Suomalaisten suokokemukset ja –kertomukset kulttuurisen luontosuhteen ilmentäjinä. Helsinki. SKS.
- Leimu, T, Saressalo L. & Leimu P. 1979, Etnologian sanastoa. Toinen uudistettu painos. Turun yliopiston kansantieteen laitoksen toimituksia 1. Turku. Turun yliopiston kansantieteen laitos.
- Makkonen, Elina 2006, Instituution suullinen historia. - Outi Fingerroos, Riina Haanpää, Anne Heimo & Ulla-Maija Peltonen (toim.), Muistitietotutkimus. Metodologisia kysymyksiä. Sivut 245–270. Helsinki. SKS.
- Näre, Sari 1999, Tunteiden sosiologia yhteiskuntatutkimuksen kentässä. – Sari Näre (toim.) Tunteiden sosiologiaa. Elämyksiä ja läheisyyttä. Tietolipas 156. Helsinki. SKS.
- Olsson, Pia 2005, Tutkijan vastuu ja velvollisuus – tutkimuksen eettisiä kysymyksiä. – Pirjo Korkiakangas, Pia Olsson & Helena Ruotsala (toim.), Polkuja etnologian menetelmiin. Sivut 281–290. Helsinki. Ethnos Ry.
- Osborne, Brian S. 1998, Constructing landscapes of Power: the George Etienne Cartier monument, Montreal. Journal of Historical Geography. Sivut 431–458.
- Peltonen, Ulla-Maija 2006, Muistitieto folkloristiikassa. - Outi Fingerroos, Riina Haanpää, Anne Heimo & Ulla-Maija Peltonen (toim.), Muistitietotutkimus. Metodologisia kysymyksiä. Sivut 93–119. Helsinki. SKS.
- Peltonen, Ulla-Maija 1996, Punakapinan muistot. Tutkimus työväen muistelukerronnan muotoutumisesta vuoden 1918 jälkeen. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 657. Helsinki. SKS.
- Perinteentutkimuksen terminologia 2002. Helsingin Yliopisto. Folkloristiikan laitoksen julkaisuja.
- Perttula, Juha 2005, Kokemus ja kokemuksen tutkimus: fenomenologisen erityistieteen tieteenteoria. - Perttula, Juha & Timo Latomaa (toim.), Kokemuksen tutkimus. Merkitys – tulkinta – ymmärtäminen. Sivut 115–162. Helsinki. Dialogia Oy.
- Pine II, Joseph, B. & Gilmore, James 1999, The Experience Economy: work is theatre & everyday business a stage. Boston. Harvard Business School Press.

- Portelli, Alessandro 2006, Mikä tekee muistitietotutkimuksesta erityisen? - Outi Fingerroos, Riina Haanpää, Anne Heimo & Ulla-Maija Peltonen (toim.), Muistitietotutkimus. Metodologisia kysymyksiä. Sivut 49–64. Helsinki. SKS.
- Portelli, Alessandro 2002, What Makes Oral History Different? – Perks, Robert & Thomson, Alistair (eds.), *The Oral History Reader*. London. Routledge.
- Portelli, Alessandro 1997, *The Battle of Valle Giulia. Oral History and the Art of Dialogue*. Madison (Wis.). University of Wisconsin Press.
- Pöysä, Jyrki 2006, Kilpikirjoitukset muistitietotutkimuksessa. - Outi Fingerroos, Riina Haanpää, Anne Heimo & Ulla-Maija Peltonen (toim.), Muistitietotutkimus. Metodologisia kysymyksiä. Sivut 221–244. Helsinki. SKS.
- Pöysä, Jyrki & Helmi Järviluoma & Sinikka Vakimo (toim.) 2010, *Vaeltavat metodit. Joensuu. Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura.*
- Raamattu 1972, *Pieksämäki. Suomen Kirkon Sisälähetysseura.*
- Raivo, Petri J. 2006, Muisti ja perinne kulttuurimatkailun resurssina. Sivut 269–286.
- Ramstadius, Nina 2004, *Suojassa enkelin siipien. Tosikertomuksia kohtaamisista. Joensuu. Kustannusyhtiö Ilias Oy.*
- Salmi-Nikander, Kirsti 2006, *Tapahtuma, kokemus ja kerronta. - Outi Fingerroos, Riina Haanpää, Anne Heimo & Ulla-Maija Peltonen (toim.), Muistitietotutkimus. Metodologisia kysymyksiä. Sivut 199–220. Helsinki. SKS.*
- Schacter, Daniel L. 2001, *Muisti, aivot, mieli ja menneisyys. Helsinki. Terra Cognita.*
- Shotter, John 1991, *The Social Construction of Remembering and Forgetting. – Middleton, David & Derek Edwards (eds.), Collective Remembering. London. Sage Publications.*
- Saresma, Tuija 2007, *Omaelämäkerran Rajapinnoilla. Kuolema ja kirjoitus. Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja 92. Jyväskylän Yliopisto 207.*
- Setälä, E.N. 1915, *Kansatieteestä ja sen tehtävistä. – Suomalais-ugrilaisen seuran aikakauskirja XXIX: 2–22.*
- Siikala, Anna-Leena 1984, *Tarina ja tulkinta. Tutkimus kansankertojista. Helsinki. SKS.*
- Siikala, Anna-Leena 1992, *Suomalainen šhamanismi. Mielikuvien historiaa. Helsinki. SKS.*
- Siljander, Pauli, 1988, *Hermeneuttisen pedagogiikan pääsuuntaukset. Oulun kasvatustieteiden tiedekunnan tutkimuksia 55/1988. Oulu. Oulun Yliopisto.*
- Stahl, Sandra Stolby 1989, *Literary folkloristics and personal narrative. Indiana U.P. Bloomington.*
- Syrjälä, Leena 2001, *Elämäkerrat ja tarinat tutkimuksessa. – Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.), Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Sivut 203–217. Jyväskylä. PS-kustannus.*

Till, Karen E. 1999, Staging the Past: Landscape Design, Cultural Identity And Erinnerungspolitik at Berlin's Neue Wache". *Ecumene*, Sivut 251–283.

Timonen, Senni 2004. Minä, tila ja tunne. Näkökulmia kalevalamittaiseen kansanlyriikkaan. Helsinki. SKS.

Tuomaala, Saara 2006, Sukupuolen kokemuksia muistitietohistoriaan. - Outi Fingerroos, Riina Haanpää, Anne Heimo & Ulla-Maija Peltonen (toim.), Muistitietotutkimus. Metodologisia kysymyksiä. Sivut 271–291. Helsinki. SKS.

Tuomaala, Saara 2004, Työtätekevistä käsistä puhtaiksi ja kirjoittaviksi. Suomalaisen oppivelvollisuuskoulun ja maalaisten kohtaaminen 1921–1939. *Bibliotheca Historica* 89. Helsinki. SKS.

Tuomi, Jouni & Anneli Sarajärvi 2004, Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki. Tammi.

Turunen, Kari E. 1998, Minusta näyttää. Johdatus refleksiiviseen filosofiaan. Jyväskylä. Atena Kustannus Oy.

Ukkonen, Taina 2006, Yhteistyö, vuorovaikutus ja narratiivisuus muistitietotutkimuksessa. - Outi Fingerroos, Riina Haanpää, Anne Heimo & Ulla-Maija Peltonen (toim.), Muistitietotutkimus. Metodologisia kysymyksiä. Sivut 175–198. Helsinki. SKS.

Vakimo, Sinikka 2001, Paljon kokeva, vähän näkyvä. Tutkimus vanhaa naista koskevista kulttuurisista käsityksistä ja vanhan naisen elämäkäytännöistä. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 818. Helsinki. SKS.

Vatka, Miia 2005, Suomalaisten salatut elämät. Päiväkirjojen ominaispiirteiden tarkastelua. Helsinki. SKS.

Williams, Jane 2007, Enkeleistä. Helsinki. Kirjapaja. (Original edition published in English under the title *Angels* by Lion Hudson plc, Oxford, England. 2006)

Woolf, Virginia 1986, Elettyjä hetkiä. Toim. Jeanne Schulkind, suom. Kaarina Ripatti. Helsinki. Kirjayhtymä.

Wuthnow, Robert 1976, *The Consciousness Revolution*. Berkeley. University of California Press.

Nettilähteet:

<http://www.evl.fi/kkh/kt/uutiset/enkelit.htm> (luettu 6.11.2010)

<http://plato.stanford.edu/entries/merleau-pony/#7> (luettu 22.5.2012)

Tv-lähteet:

Inhimillinen tekijä: Vastavirran veljekset. Boheemi lapsuus ja toisten auttaminen loivat arvot elämälle. Sisaren itsemurha pysäytti. Anne Flinkkilän vieraina keittiömestari Markus

Maulavirta ja kirkkoherra Olavi Virtanen. YLE TV1, perjantai 23.03.2012 klo: 22.00, kesto 00:47:44

Prisma: Enkelit ja tiede: Monet täpärästi kuolemasta pelastuneet kertovat samanlaista tarinaa: jokin outo voima ohjasi heidät turvaan. Mitä aivoissamme äärimmäisen uhan alla tapahtuu, ovatko enkelikokemukset selviytymisrefleksin ilmentymiä? YLE TV1 Maanantaina 16.7.2012 klo: 19.00 kesto 00:50:00

Liite 1

Kirjoita enkelikokemuksistasi

Hei,

olen Itä-Suomen Yliopistossa, Joensuun kampuksella, kulttuurintutkimukseen maisterintutkielmaa työstävä opiskelija. Tutkimusaiheeni on enkelikokemukset. Aion siis tutkia ihmisten enkelikokemuksia ja pyytäisin, että kirjoittaisit minulle niistä.

Kaikki tutkimukseen osallistujat (eli ne, jotka kirjoittavat enkelikokemuksistaan) esitetään tutkimuksessa anonymisti. Kenenkään oikeaa nimeä en julkaise maisterintutkielmassani, jollet sitä itse pyydä. Voit siis kirjoittaa nimimerkillä, joko sähköpostitse tai postitse. Halutessasi voit laittaa mukaan yhteystietosi, jos toivot, että lähetän sinulle valmiin tutkimukseni, kun se valmistuu loppukeväällä. Vaikka kirjoitat nimimerkillä, pyydän kuitenkin, että kerrot sukupuolesi, ikäsi sekä paikkakunnan jolla asut.

Kirjoituksia otetaan vastaan 30.11.2010 saakka. Kirjoitustyyli on vapaa, eikä tekstin pituutta ole rajoitettu.

Voit kirjoittaa enkelikokemuksestasi / kokemuksistasi (tai sinulle kerrotusta kokemuksesta) vapaasti. Olen koonnut tähän viestiin joitain ajatuksia, joista voit halutessasi kertoa liittyen enkelikokemukseesi. Asioita, joista voisit esimerkiksi kirjoittaa:

- Minkälaisessa tilanteessa kokemus enkelin / enkeleiden kanssa tapahtui? (esimerkiksi; hereillä, kotona, autolla ajaessasi, ulkona; luonnossa, kaupungilla, ulkomailla)
- Vuorokauden aika?
- Minkälaisessa elämäntilanteessa näet / näit enkelin / enkeleitä?
- Kuvaile enkeliä, miltä enkeli näytti (koko, vaatetus, valo, hahmo, liikehdintä, sukupuoli)
- Mistä tiedät, että kyseessä oli enkeli?
- Kuinka koit enkelin läsnäolon? Minkälaisen reaktion se sinussa aiheutti? Kokemuksen merkitys sinulle?
- Oliko kokemus mielestäsi uskonnollinen? Millä lailla?
- Kerroitko enkelikokemuksesta jollekin, kenelle?

Yhteistyöterveisin ja etukäteen kiittäen,

Niina Vuori